

שנתנו לו. (ולפי זה ליתא לקושית המשנה למלך הבאה באות הקודמת.) וכתב לישב גם לשון רש"י כדבריו, שעיקר הטעם הוא דלא נחא ליה שיאכל הקטן איסור אלא שלא נטעה לומר דלמ"ד אין ב"ד מצווין להפרישו לא חשיב כלפיו חפצא דאיסור כלל, ונבילה וכשירה שווה אצלו, וממילא אין סיבה שלא יהיה נחא ליה, לכן כתב רש"י דאינו כן שהרי אסור להאכילו בידיים. אולם משמעות הגהות אשר"י כאן שכתב אין מוסרין וכו' משמע שיש איסור בדבר.

עא) רש"י ד"ה אי הכי, אבר מן החי דחגב אין טעון שחיטה. הקשה המהר"ץ חיות מאי שנא מעוף שגם למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה, יש בו איסור אבר מן החי, ותירץ דבעוף עכ"פ בעינן נחירה ונחירתו זו היא שחיטתו, וכן מבואר ברש"י חולין כח. ד"ה לטהרה מידי נבילה. ולכן כל זמן שלא נחרו הוי אבר מן החי, מה שאין כן חגב דא"צ אפילו נחירה, והרמב"ם פ"א מהלכות שחיטה מפיך לה מאוסף החסיל, משמע דבאסיפה סגי לה וא"צ שום מעשה סילוק חיות. [ועיין בחולין (כו):] דאמרה הגמ' דאף על גב דגבי עוף מצינו נמי לשון אסיפה, (במדבר י"א) ויאספו את השליו, אין להחיר ללא שחיטה, דהתם לאו גבי שחיטה דאחרים נכתב, ומהאי טעמא צ"ע בדברי הרמב"ם הא גם כאסוף החסיל לא כתיב גבי שחיטה (א.ל.).]

פרק המצניע

א) מתניתין המצניע לזרע וכו' בכל שהוא. הקשה המרומי שדה מ"ט התנא פירש לזרע וכו' ולא נקט המצניע סתמא (וכמתניתין לעיל עה:), ותירץ כיון דאיירי גם באוכלין ששיעור גרוגרת דידהו מהלכה למשה מסיני, ולא מהני בהו להחשיבו פחות מכשיעור אא"כ חשב להדיא לזרע או לדוגמא ורפואה [נשאו אינו בכלל אוכלין ששיעורן גרוגרת]. (ודבריו צ"ע כי מה שיש שיעור הוצאת אוכלין בגרוגרת אינו שהוא מהלכה למשה מסיני שיעור בהוצאה. אלא דגרוגרת היא שיעור באכילת אוכלין, וממילא אם הויא כשיעור זה הוא הוצאה חשובה, וא"כ בכהאי גוונא שהחשיבות היא בכל שהוא אין להתייחס לגרוגרת דאולינן לחומרא וכדלעיל.) ועיין שם שיישב באופן אחר יעו"ש.

ב) גמ', ושכח למה הצניעו. כתב בחידושי הר"ן שמ"מ הוא רוצה באותה הצנעה שמא יזכור למה הצניעו.

דף צ"א ע"א

ג) גמ', מהו דתימא כל שהוא לאפוקי מגורגרת ולעולם עד דאיכא כזית. הקשה הגאון רבי עקיבא איגר, למה הייתי אומר עד דאיכא כזית דממה נפשך אם אזלינן בתר מחשבתו לזרע לחייב כדן מוציא זרעים, ואם לא אזלינן בתר מחשבתו ליבעי כגורגרת כדן אוכלין, והיה לגמ' לומר לעולם עד דאיכא שיעור זרעונין (כמתניתין לעיל צ.). ותירץ דאפשר שהשיעור של זרעוני גינה דלעיל צ. דתנן שהוא פחות מגורגרת שיעורו כזית וזהו כוונת הגמ', והביא מהתוי"ט שדייק מסוגיין דכל היכי דתנן פחות מגורגרת שיעורו בכזית וכתב ואפשר דכוונתו כנ"ל. [ולפי זה לס"ד בעינן למימר דאם המצניע חייב בכזית, כל אדם חייב ביותר משיעור זה, וצ"ע לרש"י דפירש במתניתין כל א' שיעור המפורש לו היינו בזרעונין חמשה וכו', דהיינו דת"ק דמתניתין דדף צ. סבר כריב"ב דלא פליג אלא פירש שיעורו דת"ק, אמנם עיין בפירוש

שהביא דברי הירושלמי ופירש, לר' אליעזר דאמר בכריתות טז. שאם בא על ה' נשים נדות ואפילו קטנות חייב על כל אחת דהו גופין מחולקין, ומיחייב נמי אתולדה במקום אב, וס"ד דה"ה במינים הרבה קמ"ל דכיון דהוי בב"א ובהעלם אחד חייב אחת.

סה) בא"ד, בסה"ד ומיהו ה"ל להזכיר ר' יהושע. ובחידושי הר"ן הביא בשם רבינו יהונתן ז"ל שפירש באמת דאיתא לר' יהושע דתמחוין מחלקין ואעפ"כ הכא שאני, דהתם לענין אכילה מה שחלוק בטעמים הוי דבר חשוב לכל מין ומחלק, אבל לענין הוצאה אין חשיבות למין זה יותר ממין זה.

סו) מתניתין, זרעוני גינה וכו', פי' רש"י בדברי ת"ק דכיון דלזריעה קיימי, חייב אף בפחות מגורגרת. ולפי זה יש לפרש לפי מה שנראה לדייק ברש"י דף צ' ע"ב ד"ה אלא, דלכולי עלמא שיעורו בחמשה, ד"ל דת"ק לא אמר שיעור כלל רק חידש דאין צריך כגורגרת וריב"ב אמר מה השיעור, אמנם בפיה"מ להרמב"ם פי' דשיעורא דת"ק קרוב לגורגרת, אם כן בע"כ ריב"ב פליג. (ועיין לקמן אות ג) (י.פ.).

דף צ' ע"ב

סו) גמ', ת"ר המוציא גרעינין וכו' כמלא פי חזיר. וכתבו התוס' ד"ה שמצניעין וכו' דאף על גב דישראל אסור לגדל חזיר, מ"מ ראוי ליתן או למכור לעכו"ם. ובחידושי הר"ן פליג עליהו והוכיח דבריו מהגמ' לקמן (שכך פירש גבי חגב חי טמא) וכתב דאסור גידול חזירים דוקא כשלוקחים להרויח, אבל הכא מיירי שנפלו לו בירושה מבית אבי אמו כותית, או שנתנום לו במתנה, ועוד כתב דהנכון דאיירי שאין לו חזירים כלל ומ"מ כשמצניע לאכילת בהמות משערים כאכילת חזיר.

סח) גמ', מאי צפורת כרמים וכו' ועבדי לה לחוכמתא וכו'. כתב השפת אמת דאי נפרש שהוא מין טהור ולשון "מתה" היינו שנשחטה, א"ש הא דעבדי לחכמתא וכו', כי היו אוכלים אותה, אולם המאירי כתב שהוא עוף טמא, וקשה דאיך אכלו אותה, ואולי למד דעבדי לה לחוכמתא היינו לעכו"ם ולא לחכמת התורה. ובר"ח כתב שהיא ממין חגבים וא"כ א"ש שראוי לאכילה, וגם א"ש הלשון מתה דאין צריך שחיטה, וכן מוכח בחולין (ס"ה:), ועי"ש דמבואר נמי שהוא מין טהור.

סט) גמ', וקעבר משם כל תשקצו. צצין הגאון רבי עקיבא איגר בגליון הש"ס, למשנה למלך פי"ז ממאכלות אסורות הכ"ז (ד"ה גרסינן) דנקט בפשיטות, דבל תשקצו בדבר המאוס הוא איסור דרבנן, וא"כ הקשה איך אמרינן הכא דאסור להאכילו חי בידים משום כל תשקצו, והרי כתב הר"ן בשם הרשב"א ביבמות (קיד.) דבאיסור דרבנן ליתא להאי אסורא. וכתב שם לדון בדקדוק דברי הרשב"א אם באמת ס"ל הכי, אולם בעיקר דברי המשנה למלך שבל תשקצו בדבר המאוס הוא דרבנן. בחקרי לב יו"ד ריש סימן ק"מ כתב דהא ליתא בשום מקום והוכיח מכמה מקומות להיפך. (ועיין באות הבאה.)

ע) רש"י ד"ה דילמא אכיל, מודה הוא דלא יהבינן ליה בידים וכו'. ובמלא הרועים תמה איך נחשב מאכילו בידים הא נתנו לקטן כדי לשחק בו ואין דעתו שיאכלנו, ולא גרע מהא דאיתא יבמות קיג: גבי בר טליא וטלייתא ע"ש, ולכן ביאר דברי הגמ' דאינו מצד האיסור שבדבר (בין של טמא בין של כל תשקצו) אלא כונת הגמ' דאין דרך ליתן לקטן לשחק דילמא אכיל ליה, דודאי לא נחא ליה שיאכל הקטן איסור או דבר המאוס אף על פי שאין בידו עוון במה

שיעור אוכלין לענין שום דבר חזינן דסברתו היא דלא עצם החשיבות שמקנה האדם לדבר היא המחייבת גבי שבת אלא שהשיעור נחשב במקום אחר לעשות חיוב הוא המקנה לשיעור את החשיבות ודו"ק. ונראה שזה תלוי גם בדברים שנכתבו לעיל בריש פירקין אות א'.

(ז) גמ', למאי אי לענין שבת כגורגרת בעינן. משמע שכזית היא פחות מגורגרת. ובש"ע סימן תפ"ו סעיף א' כתב דשיעור כזית, י"א דהוי כחצי ביצה, ובמגן אברהם שם הקשה דאיתא בשו"ע או"ח סימן שס"ח ס"ג שגורגרת הוי שליש ביצה, וכן פסק הרמב"ם (בפ"ח מהלכות שבת ה"ה), וא"כ כזית גדול מגורגרת, ותירץ דבגמ' דידן מיירי בזית קטן, ובמלא הרועים הקשה עלי' דהא הכא איירינן בזית שמשערים בו בכל מקום, וכמו שכתב תוס' ד"ה כגון וכו' שדוקא נקט דיש בו איסור טומאה והיינו זית בינוני.

(ח) גמ', או דילמא כל לענין שבת כגורגרת בעינן. הקשה הרש"ש דכיון שנטמא אם כן אינו ראוי לאכילת אדם, ואמרינן לעיל (עו'): דשיעור גורגרת הוא לאוכלין, והא כיון שנטמא לא הווי בר אכילה, ואין לומר דהוי הנחת חפץ והסרת שם אוכל בהדדי וחייב. כיון דכהאי גוונא הויא בעיא לקמן צט: ורבא עצמו שם פשיטא ליה דפטור (או ספק יעוי"ש וברש"י) ועוד דטומאה דרבנן איכא גם קודם שנח כדאיתא בתוס' וא"כ מ"מ אינו ראוי לאכילה. (ט) שם. יש לעיין מ"ט הסתפק רבא בכזית, דאי משום החשיבות שיש בעת ההנחה, הא לא בעינן אלא השלמת השיעור ומ"ט בעינן כזית, ועיין לעיל מה שכתבנו אליבא דהרמב"ן ודו"ק.

דף צ"א ע"ב

(י) מתניתין, בין שהוציאן אחר פטור, הקשה המרומי שדה מאי אשמעינן בהא, פשיטא דפטור, ואפילו אם לא הניח ע"ג האיסקופה, ותירץ דקמ"ל דהמוציא והניח על האסקופא פטור אבל אסור, וכאן שנה רבי דין כרמלית שדינו פטור אבל אסור, דמהא דחזר והוציאן אין ראייה דאסור, משום דמיחלף, ולפי זה אתי נמי שפיר הא דלא תני מתניתין באסקופא מקום פטור, והוא משום דבגוונא דהוציאן אחר היה מותר לכתחילה ולא פטור אבל אסור. (יא) מתניתין, אף על פי שרוב פירות מבחוץ וכו'. כתב בשפת אמת דצ"ע מאי שנא מכל התורה דאמרינן רובו ככולו, (עיין הוריות ג: חולין יט.) ונימא דמונח היכא שיש רוב פירות, וביאר דלענין הוצאה לא חשיבא דרך הוצאה עד שיוציאם לגמרי. ודייק כן מלשון רש"י ד"ה קישואין שכתב, וכל מה דאגיד וכו' לאו הוצאה היא. דהיינו דאף על גב דבכהאי גוונא נחשב מונח אינו נחשב דרך הוצאה.

(יב) גמ', מתניתין דלא כבן עזאי וכו'. עיין לעיל ו. דמודה בן עזאי בזורק ומושיט. וכתב שם החתם סופר ה: ד"ה ועיין וכו' דמהא דגמ' דידן אוקמא למתניתין דלא כבן עזאי ולא אוקמא דהווי כמושיט ואפילו לכן עזאי, נראה דסברה כדעת הירושלמי בפ"ק ה"א, דאיתא התם דנחלקו אמוראים אם בן עזאי מודה בזורק ומושיט או דפליג נמי בהא, ומשו"ה לא נחתא להעמיד במושיט וכבן עזאי, וע"כ לקושטא דמילתא אתיא נמי כבן עזאי ובמושיט כגמ' דידן דדף ו:.

(יג) גמ', אגד כלי שמייה אגד וכו'. במנחת חינוך מצוה תמ"ג, הסתפק האם האוכל מעשר שני, שהיה חצי הפרי בירושלים וחציו מחוץ לחומה, מתחייב, אי לאו, וכתב דנראה שעל מה שבפנים פטור ומה שבחוץ חייב, ולא דמי לסוגיא דידן דיש לחלק בין שבת

הרע"ב אמתניתין דדף צ. שכתב ואין הלכה כריב"ב. ומשמעות דבריו דפליגי, ואזיל בשיטת הרמב"ם שם בפיהמ"ש דשיטת ת"ק בפחות מגורגרת ממש, וריב"ב ה' זרעונין, ופליגי, אמנם כיון שבאמת פירש המשנה דהמצניע היינו חיטה אחת שפיר פירש רש"י. ולפי זה בעינן למימר דגם לרש"י הס"ד יסבור כשיטת הרמב"ם.]

(ד) גמ', אלא מעתה חושב להוציא כל ביתו וכו'. הקשה הגאון רבי עקיבא איגר דבמה שאחר כך הוציא מקצת מביתו חזינן דחזר ממחשבתו הראשונה שהרי הוציא מקצת ואחשביה ויעוי"ש ונשאר בצע"ג. ולרש"י שפירש דקושית ר' יצחק היתה לאביי נ"ל שאין קושיא כלל דכוונתו שכך חשב מתחילה אך שכח וכסברת אביי, אם כן אין כאן קושיא דלא ביטל נמחשבתו. ואף להרב פור"ת בתוס' דהקושיא היתה לר' יהודה דאמר דמחשבתו יכולה לעקור מהרגילות שהיא כזית, אפשר ליישב, דדברי ר' יהודה היו אחרי דברי אביי, דהרי דיבר על המשנה שהם דברי ר' מאיר, ואביי אמר דהמשנה מדברת באופן ששכח מה שחשב עליו, ור' יהודה הוסיף דהשיעור שחשב עליו ה' חיטה אחת, אף על גב שהוציא מדרך העולם שאינו מוציא פחות מכזית, ה"נ בכהאי גוונא ששכח כיון שתחילה רצה להוציא את כל ביתו יפטר. ואמנם בחידושי הר"ן כתב כגון שקיפל כל כלי ביתו בחבילה, וחשב שהוציא כל כלי ביתו ונמצא שלא היו כולן שם. והנראה דכוונתו למש"כ.

(ה) גמ', פשיטא זיל הכא איכא שיעורא זיל הכא איכא שיעורא. הקשה הרשב"א מה קשה לגמ' פשיטא, הרי כן דרך התלמוד לפתוח בדבר פשוט כדי לשאול אחריו מה שצריך לשאול, ואף כאן רבא אמר דין זה בשביל להסתפק אחר כך בחצי גורגרת ותפחה ולא צריך למהו דתימא וכו', ותירץ שרבא אמר דין זה בשם רב נחמן ורב נחמן הא לא מספקא לי' בתפחה, וא"כ השאלה היא לר"נ.

(ו) גמ', בעי רבא הוציא חצי גורגרת לזריעה ותפחה וכו'. הקשה הרמב"ן מאי קמבעיא ליה, הא רבא עצמו אמר במנחות (נ"ד א') גבי אכילת איסור דכל היכא דמעיקרא לא הוה ביה והשתא אית ביה אסור רק מדרבנן, וכן לשאר ענינים מצינו התם דלית ביה איסור, כדקתני התם בברייתא הרי אלו טהורין, ואין חייבין עליהן משום פגול ונותר וחלב וכן נמי לענין תרומה, וא"כ גבי שבת נמי היכי מיחייב בכהאי גוונא, הא בעת ההנחה לית ביה שיעור אוכלין, ולא מצא מקום לחלק בין איסורין לשבת. (וכן הקשה התוס' במנחות נד. ד"ה דמעיקרא וכו' ונשארו בתימה), ותירץ דהכא בגורגרות ממש עסקי', ואמרי' התם שאני גורגרות הואיל ויכול לשלקן ולהחזירן לכמות שהיו, וכיון שכן כשתפחה יש בה שיעור, אי נמי דמדובר כאן באוכלין שהי' בהן שיעור לפני ההוצאה, וצמקו והוציאן ותפחו, דלמסקנה דגמ' התם הווי שיעור. ולהרשב"א נראה לחלק בין איסורי אכילה להוצאה בשבת, דבאסורי אכילה השיעור הוא בכזית, שהוא שיעור הנאת גרונו מאכילת האיסור, הלכך מה שתפח ונראה ככזית, אינו מועיל כיון שאינו כזית ממש וגרונו לא נהנה, אבל לענין הוצאה השיעור תלוי בחשיבות הדבר להצניעו, ואפילו בכל שהוא חייב אם מחשיבו ולכן גם אם תפח וע"י זה נראה גורגרת חשוב הדבר לאנשים ומצניעים כמוהו ולכן חייב. ועיין במנחת חינוך מוסף השבת מלאכת טוחן, שהאריך בענין זה והסתפק בדעת הרשב"א לענין טוחן. [ונראה לבאר מ"ט לא נראה לרמב"ן חילוקו של הרשב"א שנראה פשוט, דאי ידויק בדבריו כתב דהא בהנחה נמי לית ביה

לבחון וכשמוציא החפץ זה נחשב לעקירה חדשה ודמי למתניתין דהמוציא אוכלין ונתנן על האיסקופה וחזר והוציאן שפטור, ותירץ על פי מה שיסד שם (ע"ש באריכות) דבמקום חיובא לא אמרינן לקולא כמי שהונחה.

(יח) מתניתין, המוציא וכו' או על כתיפיו וכו'. כתב השפת אמת דהי' אפשר לומר דדוקא בדבר כבד שדרך להוציא על כתיפיו חייב, ואי אין דרכו לשאת בכתף פטור שלא הוציא כדרך המוציא, אולם מלשון רש"י ד"ה שכן משא, שכתב על ימין שמאל וחיק דהוה אורח ארעא, משמע דלהכי בעינן למילף על כתף ממשא בני קהת, משום דאינו אורח ארעא כימין ושמאל וחיק, והקשה הא משא בני קהת היה במזבח וארון שהיו כבדים ודרכם לשאת בכתף, ואיך נלמד גם לדבר שאין דרכו לשאת בכתף. ואפשר ליישב לשון רש"י דצ"ע מה יהי' אם במקום מסויים או בזמן מסויים לא יהי' דרך משא בכתף כלל, אי אמרינן דהנשיאה בכתף תחשב משא אף שלא הווי כדרך, כי בדרך זו הי' בהכרח המשא במדבר, אם כן צורת הנשיאה בעינן כמו שנשאו שם (ולכא למימר דלא בעינן דומיא דהקמתו, אלא דכל מה שהי' בגינו הווי חלק משם מלאכת הוצאה). ואמנם רש"י הביא מהירושלמי שאף שאר האופנים דהוצאה הוו באלעזר, ואי נדייק נראה דחביתין נשאו בכתף וזה הרי לא הי' דרך הוצאה שאינם כבדים. וע"כ נראה דבתחילה למד רש"י דיש שני תנאים לחיוב, א' צורת ההוצאה בענין המשכן, והב' דרך הוצאה, ולבסוף נראה דלמד דצורת ההוצאה בכללותה תלוי' אי נהגו כך במכן ואינו תלוי בדרך הוצאה.

(יט) מתניתין, המוציא וכו' בפיו וכו'. וכתב תוס' ד"ה המוציא בפיו וכו', שבאוכלים שדרכן להוציאן בפיו בשעת אכילה חייב, ובתפארת ישראל (ט"ו) כתב דדבר שאין דרכו להוציא בפיו פטור אפילו כשמתכוין להוציאן כך. וה"ה בכל שאר דיני המשנה ברגלו ומפרקיו וכו' דאף שמתכוין להוציאן פטור. וציין לעיין בלחם משנה פ"ב מהלכות שבת הי"ג שהקשה מ"ט בפ"ג שם ה"ג כתב הרמב"ם רק לגבי פיו דמחשבתו מהניא לשום פיו מקום ארבעה, אף שלא הוציא כדרך המוציא, ולא אמר דין זה גם על שאר דיני המשנה, ומחמת זה הכריח דפיו שדרך אכילה בכך מהניא מחשבתו מה שאין כן בשאר דיני המשנה.

(כ) מתניתין, ובמרפקו. כתב התוס' יו"ט דזה דוקא כשנושא המשא עצמו בזרוע ולא ע"י כלי שתולין בזרוע במרפק, כי זהו דרך המוציאן וחייב ולא גרע מתלתה בסינר דלקמן (ע"ב האשה חוגרת בסינר). וכתב הרש"ש מקור לדבריו, לפי הגירסא שלפנינו בירושלמי ובמדרש רבה, (שאינו כמו שהביאו רש"י שמקורו בילקוט שמעוני), דמנחת התמיד היתה תלויה בזרועו של אלעזר.

(כא) רש"י ד"ה שכן משא בני קהת וכו'. בשם רב האי שמפורש בהש"ס ירושלמי וכו', ועיין בפירוש רש"י על התורה (במדבר ד' ט"ז) שכתב שהוא ממונה עלים לשאת אותם שמן, וקטורת, ושמן המשחה, ומנחת התמיד, עליו מוטל לצוות ולזרז ולהקריב בעת חנייתן. והקשה הרא"ם שם דדבריו סתרו אהדי דבתחילה כתב לשאת אותם, ואחר כך כתב להקריב וכו', ויעוי"ש שחילק בין השמן לקטורת ולתמיד. וכן השפתי חכמים שם כתב דלהקריב קאי רק על מנחת התמיד.

(כב) גמ', ואב"א מארון וכו' תילתא מלעיל ותרי תילתא מלרע. בבן אריה הביא דלרש"י בפירוש החומש (שמות כה, יב). טבעות הארון נקבעו בזויות העליונות הסמוכות לכפורת (והיינו בשליש

למעש"ש ולא פירש החילוק, אולם במכות יט. לענין מה שאמרה הגמ', ביכורים מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ שבחוץ, חולין שבפנים קדש, כתב הריטב"א, או דאיתא למ"ד הכא לאו שמיא אגד דאין לחלק איגוד כלי בין זו לשבת, או דאיירינן התם בשני כלים וצ"ע.

(יד) גמ', ואי ס"ד אגד כלי שמיא אגד, קדים ליה איסור גניבה לאיסור שבת. והביא רש"י ד"ה שהרי איסור וכו' את הגמ' כתובות (לא:). שדנה ודאפוקי להיכא וכו', ועיי"ש עוד דאוקמא הגמ' נמי בדאפוקיה לרשות הרבים, ולענין מיקנא ממש לא קני, ולענין גניבה מיחייב כיון דאפקיה מרשותיה, ובחידושי הר"ן הביא מהרא"ה דאי אפשר לפרש כאן כההיא אוקימתא, שהביא רש"י דאיירי בצירף ידו למטה מג' וקיבלה, דתו לא שייך טעמא דאגד כלי כלל ואיסור גניבה ואיסור שבת באין כאחד. וכ"כ בריטב"א (החדשים), וכן ברמב"ן הקשה דהא בבת אחת הוא מקבלה בידו כולה ואין איסור גניבה באה לו לחצאין. והריטב"א יישב דברי רש"י גם בצירף ידו שייך איגוד כלי, דאיכא לאוקמא כגון שנח מקצת הכלי בידו למטה מן המפתן, ומקצת הכלי למעלה לפנים מן המפתן, ואף למאי דמוקים דנסכא לא חשיבא הגבהה לענין קנין גניבה. וכתב דהוא לשון דחוק, והרמב"ן ובחידושי הר"ן הנ"ל בשם הרא"ה, וכן הובא ברשב"א בשם י"מ, פירשו גמ' דידן אליבא דמ"ד בכתובות שאפקיה לרשות הרבים וכו"ל, וכתב הרמב"ן ואל תתמה אם כן איך הקשו כאן סתמא אליבא דההוא פירוקא, דכן מצינו בב"ב פו. דמקשה סתמא אליבא דאוקימתא שהוציאה לרשות הרבים.

(טו) גמ', הכא במאי עסקינן דאפקיה דרך שוליו. בחידושי הגר"ח הלוי (פ"ג מהלכות גניבה הל"ב) הקשה על הרמב"ם שם שכתב בסתמא שהיה מגררו עד שהוציאו וכו' פטור מן התשלומין שאיסור שבת ואיסור גניבה והיזק באין כאחד. ולא חילק את חילוקי הגמ' דאפקיה דרך שוליו וכו' אף על גב שפסק בפ"ב מהלכות שבת כמ"ד אגד כלי שמיא אגד. ותירץ דהרמב"ם איירי שקנה במשיכה, ויעוי"ש שהכריח דאף למאי דקי"ל דמשיכה בכליו של מוכר מהניא, דוקא היכא שעשה מעשה משיכה בכלי. ולכן לא שייך איסור גניבה לפני שגמר את הוצאת הכלי, אבל סוגיין איירי כשצירף ידו (וכדפירש"י) ולא קני במשיכה, ומשו"ה לא שייך גניבה לפני איסור שבת, ומשו"ה צריך הי' להעמיד באפקיה דרך שוליו. והחזון איש בגליונות שם יישב, הקושיא עפ"י גירסת ר' האי גאון שהביא הרשב"א "והא איכא שנצין" דהיינו דסתמא הכי הוא, וכיון דניחא בסתמא לא חש הרמב"ם לפרש דהכי הווי בהלכות גניבה.

דף צ"ב ע"א

(טו) גמ', איפוך. הרשב"א הרמב"ן חידושי הר"ן וריטב"א כתבו דנחלקו הראשונים, אם הפכינן לגמרי דרבא לאבבי ודאבבי לרבא, דהיינו דלאבבי ביד פטור בכלי חייב, ולרבא ביד חייב ובכלי פטור. או דלמא דכלי בלבד הוא דמפכינן אבל יד כדקאי קאי, אבבי אמר בין ביד בין בכלי חייב ורבא אמר בין ביד בין בכלי פטור. ועיין בבעל המאור (לה: מדפי הרי"ף) ס"ל כדעה ראשונה. ובדעת הרמב"ם יעוין מ"מ פ"ג מהלכות שבת ה"ו שהוכיח שס"ל כדעה ראשונה ועוד עיין בכסף משנה שם.

(יז) תוס' ד"ה התם למעלה מג', ור"י מפרש וכו'. הקשה הגאון רבי עקיבא איגר (בתוס' למשנה) דלפי זה יקשה להיפך מ"ט חייב כשנתן לתוך ידו של בעה"ב, או כשנטל ממנה והוציא, הא עוד לפני שהוציא החפץ כבר נחשב למונח מכח קלוטה, דלא גרע מדרך הילוכו באויר, וכיון שגופו בחוץ כבר נחשב החפץ לאגוד

(כח) גמ', ר' יהודה אמר אף מקבלי פיתקין. כתב בחידושי הר"ן דאתא ר' יהודה לאשמועינן דאפילו בדברי המלכות שצריכין שמירה מעולה יתחייב בכגון זה לפי שעל מנת כן נתכוין מתחילה. (כט) גמ', זה יכול וזה יכול וכו'. כתב הרמב"ן בשם תוס' דבעינן זה יכול וזה יכול באותה אחיזה שהוא אוחדו בה עכשיו, ולא שיש לו כח לתקן ולאחזה כרצונו ולהוציאה [וכתב דזה פירוש נכון]. [ותוס' כתבו כן לקמן צג. ד"ה אמר מר וכו' גבי זה יכול וזה אינו יכול וצ"ב מ"ט לא ביאר זה גבי זה יכול וזה יכול כמו הרמב"ן, (א.ל.)].

(ל) רש"י ד"ה ור' יהודה פוטר דלאו אורחיה בהכי. צ"ב דרש"י להלן צג. ד"ה מפני, כתב דלר' יהודה זה יכול וזה יכול קרי מסייע, ואם סיבת הפטור משום דלאו אורחיה הוא, מהיכי תיתי דחשיב רק מסייע הרי גם אם מתייחס לו מעשה גמור צריך להפטר. ואולי אפשר לומר דמש"כ רש"י דלאו אורחיה אין זה נתינת טעם לדינו של ר"י שפטור, דהא ר"י למד את דינו מפסוק ולא מסברא, ועוד, אי משום דלאו אורחיה הוא מ"ט ר"א מחייב. אלא שרש"י בא לפרש רק מ"ט לר"י דורשים מהפסוק למעט זה יכול וזה יכול, ולא ממעטים זה אינו יכול וזה אינו יכול, וכתב דמסברא יש לפטור בזה טפי מבזה, משום דלא הוי אורחיה, וכמו שכתב רש"י צג. ד"ה וחד. אבל אחר שלמדנו מקרא שפטור משום בעשותה כולה ולא מקצתה, הרי שהפטור מחמת הוא משום מסייע. ולכן ממילא בז"י וזא"י (דאין פסוק למעט) ע"כ דזה שיכול לא הוי מסייע בלבד וחייב. (י.ר.).

דף צג ע"א

(לא) רש"י, ד"ה וחד, וכו' ומיהו זה יכול וזה יכול הוא דממעט דלאו אורחיה למעבד הכי. וכן כתב לעיל צב: בד"ה ר' יהודה פוטר. והריטב"א (החדשים) מביא בזה ב' פירושים, א', דאם אינו יכול, הוא עושה המלאכה בכל כחו ומשו"ה חייב, אבל בזה יכול וזה יכול אינם עושים המלאכה בכל כוחם ומשו"ה פטור. ועוד כתב דבזה אינו יכול וזה אינו יכול חייב כל אחד, לפי שבלאו איהו לא הוה מיתעבדא מלאכה, דהא חבירו אינו יכול לעשותה לבדו, ומשו"ה המעשה מתייחס לשניהם.

(לב) תוס' ד"ה תלתא מיעוטי כתיבי. ולא ידע ר"י דאמאי נקט וכו'. והרשב"א תירץ וז"ל, אלא הא דאמר הכא בעשותה יחיד שעשאה חייב, פירושא הוא, כלומר בעשותה העושה את כולה הוא לבדו, ולא העושה את מקצתה כלומר וחבירו מקצתה, כלומר אף על פי שעשאה כולה בין שניהם. עכ"ל.

(לג) תוס' ד"ה חד. דה"א אהכנסה והוצאה הוא דקפיד רחמנא וליחייב אפילו בלא הנחה. עכ"ל. מבואר דהס"ד הוא לחייב העוקר אף על פי שלא הניח, דההנחה היא תנאי בעלמא. ועיין תוס' לעיל דף ג. ד"ה "שניהם פטורים" שכתבו דאין סברא לחייב העוקר דאין סברא שע"י שהשני גמר המלאכה והניח יתחייב הראשון, אלא הס"ד הוא לחייב המניח לפי שעל ידו נגמרה המלאכה, וסתרי להכא. [נעין עלון 93 אות נו, בחקירת האפיקי ים אי דין ההנחה הוי חלק ממעשה ההוצאה או דהוי רק תנאי בעלמא].

(לד) גמ', ור"מ מי כתיב נפש תחטא אחת תחטא. פירש רש"י דנפש אחת חד מיעוטא הוא דאורחיה דקרא לאישתעווי הכי. ובריתב"א (החדשים) פירש דנפש לאו מיעוטא הוא דאפילו אינשי טובא איקרו נפש.

(לה) גמ', הי מינייהו מחייב. עיין תוס' שפירשו דאין הספק על זה שיכול, דוודאי חייב, והספק על שאינו יכול, האם חייב דנימא

העליון), אבל הרמב"ן ס"ל שהיו בזויות התחתונות והארון נישא למעלה. ומסוגיין יש קצת ראי' לפירש"י. והשפת אמת כתב דמשו"ה האיבעית אימא הראשון לא למד מהארון, ועיין בחתם סופר שהקשה קושיא זו על הרמב"ן, ועוד הקשה מ"ט לא חישובו גם את גובה הכרובים, [וכתב דאולי לא היו כבדים מה שאין כן הארון שהיה מלא גם בלוחות]. ועוד הקשה דהארון היה נושא את נושאיו וחשיב כחי נושא את עצמו שלא שייך בזה הוצאה. ולכן העמיד סוגיין בארון שהיו מונחים בו שברי הלוחות. (ויש לעיין אי קי"ל שהיו בארון העדות או בארון נפרד).

דף צ"ב ע"ב

(כג) מתניתין, ר"י אמר אף מקבלי פתקין, פירש רש"י שהוציאן ע"מ לתיתן לרץ זה ונתנן לרץ זה. קשה דמאי אכפת לן במה שנמלך לתת לרץ אחר, סוכ"ס רצה לעשות אותה מלאכה, דהרי אפילו בנתכוין לזרוק ארבע זורק שמונה מספק"ל לקמן צז, ועוד דמצינו דאמר ר"י (לעיל ה:) המעביר חפצים מזוית זו לזוית זו ונמלך עליהן להוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך, ומשמע דווקא בכהאי גוונא שלא עקר על דעת מלאכה כלל אבל בענייניו הא עקר אדעתא דמלאכה. (י.פ.).

(כד) תוס' ד"ה ואת"ל אנשי הוצל, משמע דעל אתרא נמי אמר וכו'. אולם בחידושי הר"ן כתב שדוקא הוצל שהיא עיר קטנה ואנשים בה מעט ואפילו במקומם בטלה דעתם, אבל בעיר גדולה לא בטלה דעתם במקומם, כדאמרינן בקידושין האומר הרי את חרופתי ביהודה מקודשת שכן ביהודה קורין לארוסה חרופה.

(כה) גמ', מאי שנא לפניו וכו' א"ר אלעזר תברא וכו' אמר רבא ומאי קושיא וכו'. ובפני יהושע תמה דלכאורה סברת רבא בחילוקיו פשוטה, ומה סבר ר"א ומה היתה קושיית הגמ', ותירץ דסברי דאין לחלק בין שנוי למעליותא או לגריעותא, דהא טעם הפטור משום דלא איתעביד מחשבתו, וזה שייך גם בהשתנה למעליותא, והוכיח מכריתות (יט.) גבי נתכוון ללקט תאנים וליקט ענבים דחשיבא כשני שמות ואיכא פלוגתא דתנאי התם, ושם ודאי אין שנוי למעליותא או לגריעותא וכמו כן הכא. והביא שמשמעות הירושלמי בסוגיין כדבריו.

(כו) גמ', אימא סיפא לאחריו ובא לו לפניו הוא דחייב הא לאחריו ובא לו לאחריו פטור. תמה הגאון רבי עקיבא איגר דאי לאחריו ובא לו לאחריו פטור. בלאחריו ובא לפניו בעי נמי למפטר, דהא אם היה נשאר לאחריו היה פטור (דזהו לאחריו ובא לו לאחריו), וא"כ חשיב כנתכוין לדבר שאינו מלאכה דלאחריו אינו כדרך, והוי מתעסק באופן החיוב, דדמי לנתכוין לחתוך תלוש, ונמצא מחובר דרבא עצמו פוטר (לעיל עג.), וכתב דכן נראה ברור לדינא דאם נתכוין לחתוך כלאחר יד וחתך כדרכו פטור. ונשאר בצ"ע. וכן הקשה הרא"מ הורוויץ ותירץ דאולי כיון שהוא נתכוין למלאכה לפי דעתו ועלתה בידו מלאכה חייב.

(כז) גמ', מדקאמר אי אתם מודים לי לאו מכלל דפטרי רבנן. ביאר הרמב"ן דאין זה ממשמעות הלשון, דאדרבה משמע שמחייבין דאם לא כן איזה ראייה הביא לדבריו, וכתב שכן דרך התלמוד. וביאר שמדקאמר והם לא מצאו תשובה, משמע שמודים להשוות הדברים שהם דומים, וא"כ ע"כ דמדפטרי בזה פטרי גם בזה, כיון שהם מודים לר' יהודה שהן דומין וע"כ שפוטרים בכולם, והדיוק אינו מלשון אי אתם מודים אלא מסיפא דברייתא והן לא מצאו תשובה, וכן פירש בחידושי הר"ן.

לפטור את היכול, אם כן אי אמרינן "מסייע אין בו ממש" היינו סברא לחומרא, והכא מיתנינן ראייה דהסברא של מסייע אין בו ממש גורמת קולא דלא חשיב כל אחד נושא אלא מסייע, והרי"ד עצמו העיר זאת במהדורא תליתאה, וכתב דלא קשיא, דאתי להביא ראייה על עצם היסוד דמסייע אין בו ממש, ופעמים גורם קולא ופעמים חומרא.

(מ) רש"י ד"ה ור"ש מטהר, ר"ש לטעמיה וכו' לישנא אחרתא וכו'. **הרשב"א והריטב"א** (החדשים) הקשו על הל"א, דאם כן לקמן ע"ב כשדנה הגמ' אי בעינן שיעור זב לכל אחד ואחד או לא, הויא לה למימר תנאי היא, דלרבי שמעון בעי שיעור זיבה לכל אחד, **והתוספות הרא"ש** תירץ דהנה רש"י בד"ה שאינה יכולה וכו' כתב מת"כ דלכ"ע בעינן שיהיה רוב הזב נישא על המדרס, (וא"כ מה שדנה הגמ' לקמן, אי בעינן שיעור זיבה לכל אחד היינו דלא סגי שיהיה רוב הזב נישא על המדרס, אלא בעינן נמי שהמדרס ישא לבדו את הזב בלא השתתפות אחרים במעשה עימו). ואם כן מה שכתב רש"י הכא אין זה אלו פירושים אלא הפירוש השני משלים את הראשון, דהטעם דלרבי שמעון טהור הוא משום דס"ל שזה אינו יכול וזה אינו יכול חשיב כל א' מסייע, וכיון דהוי רק מסייע אם כן לא נשא המדרס רוב הזב, אבל לרבנן דסבירא להו דזה אינו יכול וזה אינו יכול חשיב שכל א' עשה כוליה מעשה, הכא נמי כשנשאו שניהם יחד הזב, הוי רוב הזב נישא על כל א' (ועיין לקמן אות מד) מה שהובא מהרש"ש.

(מא) גמ', וכיון דזימנין עקרה הא וכו'. **ובתוס' ד"ה** וכיון כתבו דאפילו ברשות הרבים טמא. וביאר **המהרש"א** דלא אמרינן בזה ספק טומאה ברשות הרבים טהור כיון דהכא ממה נפשך יש טלית טמאה, וכשיש וודאי טומאה והספק הוא רק מי הטמא לא שייך לומר בזה דטהור ברשות הרבים. [ועיין תוס' נדה דף ב. שכתבו כן].

(מב) גמ', שם. משמע דאלא"ה טהור משום ספק טומאה ברשות הרבים. והקשה **החזון איש** (זבים סימן ג' סק"א) הא ע"כ דבזמן שעקרה א' עמדה על השלש האחרות, וא"כ מה שתחת כל רגל ורגל נימא דפריש מרובא פריש ונטמא, דהא באיכא רוב לא אמרינן ספק טומאה ברשות הרבים טהור.

(מג) רש"י ד"ה טמאות. בסוה"ד שמא ביניהן שכב. עכ"ל. ביאר **החזון איש** (זבים סימן ג' סק"א) דהיינו ששכב על שנים יחד ואין רובו נישא על כל א' וטהור כר"ש, ואף על גב דלרחבן טמאים (להאי גירסא) ולא מטהרינן ליה מכא האי סברא שלא נישא רובו על כל א', ביאר **החזון איש** דבשוכב לרחבן שכיח שעיקר כוחו נשען פעם על זה ופעם על זה.

(מד) תוס' ד"ה לאורכן, ולפי זה אתיא כרבי שמעון וכו'. הקשה **הרש"ש** הא וודאי דאף לרבנן בעינן שיהיה נישא רובו עליו כמבואר שם במשניות, דפליגי עליה דר"ש רק בגוונא שהזב נישא מחמת שני דברים שכל א' לבדו לא הוה מצי לנושא, דלרבנן חשיב דהזב נישא על ידי כל א', דבלאו כל א' לא הוה מתעביד, ולרבי שמעון חשיב שאינו נישא על ידי כל א' כיון דכל א' רק מסייע, אבל וודאי לעצם היסוד כולי עלמא מודו דבעינן רובו נישא ע"כ לא'.

דף צג ע"ב

(מה) תוס' ד"ה ויכול, מהכא ליכא למיפשט וכו'. ביאר **המהרש"א** דקושייתם היא ממה שכתב שם דהניח סיב בתוך מזרק ספק,

שיהיה כזה אינו יכול וזה אינו יכול. ובפירוש צדדי הספק כתב **הרשב"א** דעת **הר"מ ב"ר יוסף** שפירש דהספק לחייב את היכול כי עושה עיקר המעשה, או לחייב את האינו יכול כיון שעושה המעשה בכל כוחו, ולפטור את היכול כמו לר' יהודה זה יכול וזה יכול דפטור, וזה שאינו יכול דמי לזה אינו יכול וזה אינו יכול. **ולרשב"א** האי פירושא לא נהירא, דהטעם דזה אינו יכול וזה אינו יכול דחייב אינו משום שעושה בכל כחו, אלא מפני שהמעשה תלוי בכל אחד דהיינו שנעשה ע"י שניים. ועוד הקשה, דאי טעמא שאינו יכול חייב, משום דהוי כזה אינו יכול וזה אינו יכול, לר"ש אמאי חייב, הא לר"ש זה אינו יכול וזה אינו יכול שניהם פטורים, עוד הקשה, אמאי היכול פטור לר"מ דס"ל שזה יכול וזה יכול שניהם חייבים.

והרשב"א פירש כהתוס' שהיכול וודאי חייב וכל הספק הוא על השאינו יכול. דמצד א' יש סברא לפוטרו אפילו אי נימא דזה אינו יכול וזה אינו יכול חייב, משום דהתם כל א' עושה מעשה אבל כאן זה שיכול עושה הכל וזה שאינו יכול הוא רק מסייע בהדיה. ומצד שני יש סברא לחייבו לכולי עלמא אפילו לר"ש דפטור בזה אינו יכול וזה אינו יכול, דהתם כיון שאין יכול כל א' לעשותו לבדו ה"ל שנים שעשאוה אבל הכא היכול הא ע"כ חייב דהוא נחשב יחיד שעשאה, וא"כ גם השני שמסייע לו ע"כ חייב, דאם נפטור אותו משום שנים שעשאוה ע"כ נצטרך לפטור גם את הראשון.

(לו) והריטב"א (החדשים) פירש הטעם לחייב זה שאינו יכול, דלא דמי לזה אינו יכול וזה אינו יכול דפטור לר"ש, דהתם שניהם שוים במעשה והמעשה מתייחס לשניהם בשוה, וה"ל שניים שעשאוה, אבל כשזה יכול וזה אינו יכול הרי כל אחד מהם עומד לעצמו וכאילו לא נשתתף עימו חבירו, וא"כ זה שיכול חייב דעשה מעשה גמור, וזה שאינו יכול חייב כיון שעשה בכל כחו ונמשך גם הוא בכל המלאכה.

(לז) גמ', אמר ליה רב המנונא דקא מסייע בהדיה. הרשב"א והריטב"א (הנ"ל) פירשו דרב המנונא ס"ל שיש לחייב זה שאינו יכול וכמו שהו"ד לעיל, אבל **בפסקי הרי"ד** פירש דדעת רב המנונא היא לפטור את זה שיכול, כיון שהשני סייע בהדיה נמצא שהראשון לא עשה המלאכה לבדו. ותירצה הגמ' דמסייע אין בו ממש וסיועו אינו חשוב כלום ונמצא שזה שיכול עשה כל המלאכה לבדו.

(לח) תוס' ד"ה אמר רב זביר, בסוה"ד ועוד אור"י דהכי פריך וכו'. דאסרו משום משום שחיקת סממנין. ביאר **הריטב"א** (החדשים) דסברת התוס' משום דבדרבנן יש להחמיר טפי דילמא אתי למיעבד בדידים. והוא תירץ דאין כל המסייעים שוים, דהתם אין הכיחול פועל יפה זולת הסיוע שלו. **והגאון רבי עקיבא איגר** תירץ דהתם בלא הסיוע שלו אי אפשר כלל לרפאות העין, והוי כזה אינו יכול וזה אינו יכול, ולא הוי מסייע כלל, אלא הטעם דחשיב מסייע הוא משום שאינו עושה חלק מהמלאכה, אלא עושה הכנה שיוכל הנכרי לכחול, וכיון שאי אפשר לעשות כלל המלאכה בלעדי הסיוע שלו, סבר רב זביר דמסייע יש בו ממש, אבל הכא ששניהם עושים מעשה, ואחד עושה עיקר המעשה והשני רק מסייע בהדיה. **ובשטמ"ק ביצה שם** כתב ג"כ דעמיץ ופתח הוי כזה אינו יכול וזה אינו יכול, והטעם דנקרא רק מסייע משום שאינו מוכח כ"כ שעושה מלאכה, דדרך הוא לעמוץ ולפתוח.

(לט) גמ', היה יושב ע"ג המיטה וכו'. **להרי"ד** (עיין לעיל אות לז) דפירש דקושיית הגמ' "והא קא מסייע בהדיה" שהיתה זו סברא

חייב שנים, וה"ה הכא. ותיריך הרשב"א דרב יוסף שם פליג וסובר דטעמא דר"א משום שא"א לערב הביאות, והוי סברא רק בביאה, ולא רצתה הגמ' לעייל נפשה לפלוגתא.

(מט) תוס' ד"ה ששגג, ואין נראה לר"י וכו' דלא שב מידיעתו הוא. וכתב הגאון רבי עקיבא איגר שיש לתרץ דרב ששת ס"ל כר"ל דהויד על הלאו ושגג על הכרת לא הוי שגגה, וא"כ יש לומר לגירסת הרשב"ם דמיירי ששגג על הכלי והויד על האוכלין בלאו ולא בכרת ולכן חייב על הכלי דהוי שב מידיעתו דהא לא ידע שיש כרת. נולסברת הרשב"א (הובא באות הקודמת) דלא רצתה הגמ' לעייל נפשא בפלוגתא שפיר זו היתה דעת התוס' שלא רצו לפרש כן].

דף צד ע"א

(ג) גמ', ונודע לו וחזר ונודע לו. התוס' לעיל (צ. ד"ה המוציא) כתבו דהמוציא שני מיני אוכלין בכלי חייב חטאת אחת אפילו בנודע לו וחזר ונודע לו, דהוי חדא הוצאה, וידיעה מחלקת לר' יוחנן רק באוכל שני זיתי חלב, אבל בכמה מיני אוכלין בכלי לא מחלקת ידיעה, ואפילו כפרה לא מחלקת. וכתבו התוס' שם דלא דמי להכא ידיעה מחלקת, דהכא מוציא אוכלין וכלי, ואין דומה לכמה מיני אוכלין. ועיין מה שכתבנו באות מח להקשות על תירוצו הרשב"א, וכמו"כ קשה על תוס' דהכלי הוי נמי כאוכל.

(נא) גמ', ועל חיון פטור שהחי נושא את עצמו. כתב רש"י (ביומא סו: ד"ה כמאן, דמ"מ גם לר' נתן איסורא דרבנן מיהא איכא. וכן משמע ברש"י בסוגיין ד"ה "מתיר בסוס" שכתב "לאו איסורא דאורייתא איכא" משמע דאיסור דרבנן מיהא איכא בזה שירכב הנכרי על בהמתו של ישראל בשבת.

(נב) תוס' ד"ה שהחי. ואומר ר"י דממשכן גמרינן וכו'. הקשה הקרבן נתנאל (אות ו') דלרבנן דסבירא להו דבע"ח אינם נושאים עצמם, האיך ילפי ממשכן מכח שלא עשו מלאכה בנשיאה של דבר הנושא את עצמו, הא במשכן איירינן גבי בעלי חיים שאינם נושאים עצמם, ומנ"ל לפטור נושא אדם. וכן הקשה בהגהות רי"א חבר, ותי' דהתוס' אזלי אליבא דר' נתן, ולרבנן אכתי קשיא. והקרבן נתנאל כתב ע"פ מה שהי' קשה לו על עצם דברי התוס', דלפי דבריהם, הרי לא כל דבר נשאו במשכן ע"ג בהמה, והאם נאמר דמשו"ה לא הווי מלאכת הוצאה אלא במה שהוציאו שם, אלא וודאי דכוונתם ללמוד שיש בתכונת הנשיאה בנושא את עצמו סוג אחר של נשיאה, והיא באופן שמקיל את עצמו, והגדרה זו דדבר המקיל עצמו לא נשאו במשכן לרבנן נמי מוכח ממשכן, רק דלרבנן חי' ועוף דמשרבטי נפשיהו לא הוו בכלל המקילים עצמן, אבל באדם המקיל עצמו מודו כי זו תכונתו העצמית, אבל לר"ג מה שקובע הוא האם בפועל מקיל אי לאו. [ועי"פ זה ייושבו דברי רש"י לקמן בד"ה דבי וויאדן דכתב (אליבא דהמהרש"א) דעופות המשמשים לצייד לא משמטי נפשיהו מה שאין כן עופות הנצודין, ולכאורה סתרו דבריו למה שכתב לעיל ד"ה דמשרבטי, דטעמא דרבנן דמכבידין עצמן להשמיט מיד נושאן, וא"כ מ"ט דוקא לר"ג אינו חייב בעופות דבני וויאדן, הא אינהו וודאי לא משמטי נפשיהו, אבל אי אמרינן דמה שלמדו חכמים ממשכן היינו מי שתכונתו העצמית היא זו שפיר (ש.ב.).

(נג) תוס' ד"ה אבל אדם חי, תימה דבריש נוטל וכו'. הרמב"ן לקמן (קמא:): תירץ קושית התוס' מפרק מפנין דמשמע דקטן אליבא דרבנן נושא את עצמו, דיש לחלק בין קטן שיודע לילך, דכיון

ומבואר שם דכלי בתוך כלי אינו חוצץ דמבטל ליה, ולהכי לא הקשו מכלי בתוך כלי, דמבואר דמין במינו אינו חוצץ, להכא דמבואר דהאבן חוצצת, כיון דכלי בתוך כלי מבטל ליה, אבל סיב בתוך מזרק לא אסקי אדעתיהו דמבטל ליה, וסברי דאף על גב דלא מבטל מ"מ אינו חוצץ, ולפי זה הקשו בדרך כ"ש, דאם מין במינו חוצץ, והיינו באבן על הרצפה, פשיטא דמין בשאינו מינו חוצץ, וא"כ קשיא אמאי סיב במזרק אינו חוצץ, וכן קשה מעצם מש"כ הכא דמין בשאינו מינו (והיינו כלי על הרצפה) נמי חוצץ, ותיריך דגם בתוך מזרק מבטל ליה ולא דמי להכא.

(מו) גמ', לשמעין קנה דעלמא, מ"ש דגרדי. הקשה הגאון רבי עקיבא איגר דממ"נ, אם הבינה הגמ' כבר השתא דקנה דגרדי אין משערים בהסקה אלא באריגה, אמאי האריכה בלשונה, ה"ל לאקשווי בפשיטות, הא דגרדי קתני, והיינו דגרדי הלא לא משערים בהסקה. ואם סברה הגמ' דגם קנה דגרדי שיעורו בהסקה, מה מקשה הגמ' כלל לשמעין קנה דעלמא, הא י"ל דהא גופא אשמעינן דאפילו קנה דגרדי משערינן כמו עצי הסקה. וכתב דמרש"י משמע שפירש הגמ' דכבר ידיעין דקנה דגרדי אין שיעורו כמו הסקה, דכתב רש"י "דאילו האי (היינו קנה דגרדי) שיעורו כדי אריגה". עכ"ל. ולפי זה צ"ל דאין ה"נ זו היתה כוונת הגמ' להקשות והא דגרדי קתני. אבל מתוס' ד"ה דילמא לא משמע כן, דאם זו קושית הגמ' אם כן כשתירצה הגמ' דגם בגרדי משכחת לה שיעור לזה ושיעור לזה, כבר לא שייך לאקשווי לשמעין קנה דעלמא, דהא עיקר החידוש דבריייתא דבעינן שיעור לזה ושיעור לזה, וא"כ י"ל דחדא מינייהו נקט. אלא ע"כ דפירשו קושית הגמ' דקנה דגרדי גם משערינן כמו בעצי הסקה, ולזה מקשה הגמ' אמאי נקט דגרדי, והדרא הקושיא אם כן מה קשה כלל, נימא דהחידוש הוא הא גופא דמשערינן כמו בעצי הסקה.

(מז) במשנה, את החי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפלה לו. עיין רמב"ן (לקמן דף צד:): שהביא דיש סוברים דמותר להוציא לרשות הרבים מת ועל גביו תינוק, כיון שהתינוק נושא את עצמו ומשום כבוד הבריות התירו לטלטל לרשות הרבים דבר שנושא את עצמו והמת טפל לו.

(מח) גמ', ש"מ אוכל שני זיתי חלב בהעלם א' חייב שנים. הקשה הרשב"א דלא דמי, דהתם אכל שניהם בזה אחר זה, אבל הכא הוציא הכלי והאוכלין ביחד, וה"ל כמי שבלע שני כזיתים בהעלם א' דפשיטא דחייב רק א', כדמוכח מכריתות (טו). ותיריך דהכא כיון דהווי שני שמות בב"א הוי כשם אחד בזה אחר זה. [ותירוצו צ"ע דהא כאן בע"כ הכלי טפל לאוכל, ומה אכפת לן אי צריך לכלי וחייב על הכלי כי צריך לו, סוכ"ס במהות הכלי הטפל הווי כמו אוכל נוסף. ואמנם מה שצריך לו מייחד להוצאה שלו שם מיוחד לחשב צריכה לגופא, אבל הרי הכלי מהוה בעצמו אוכל. והריטב"א (החדשים) הוסיף לפרש, דהגמ' מקשה בדרך תמיה, דאטו מי שייך לומר דחייב הכא שנים, הא אפילו אם אוכל שני כזיתים בזאח"ז חייב שנים הכא וודאי חייב רק א'. עוד הקשה הרשב"א אמאי לא מוקי מתניתין כר"א בכריתות (טו). דסובר דהבא בהעלם א' על אחותו כמה ביאות חייב על כל ביאה, ומסתפקת הגמ' בטעמיה האם משום דא"א לערב את הביאות לכן עומדת כל אחת בפני עצמה, או משום דהווי שני מעשים, ולהאי טעמא דהווי שני מעשים אם כן גם קצר וקצר בהעלם א' חייב שנים, ומסקא הגמ' שם (רבה) דטעמיה דר"א משום דעבד שנים, וא"כ שפיר משכחת לה תנא דסובר דאכל שני זיתי חלב בהעלם א'

תפירה ונהנה בה. נדאין כוונת רש"י כפשוטו כיון שהיה רוצה שלא יצטרך למלאכה אין זה מלאכה שחייבים עליה, אלא הגדר הוא, דבעינן שתהיה ההנאה בגוף המלאכה, וכל היכא שהמלאכה באה רק לסלק היזק, אין כאן הנאה וצורך בגוף המלאכה, אבל היכא שנפל דרנא השתא מיהא צריך לגוף המלאכה ושפיר יש לחייבו.

(נח) בא"ד, כגון שהבנין האחרון יותר טוב מן הראשון. כתב **המהרש"א** דהתוס' כאן לא פליגי על מש"כ התוס' לעיל דף לא, דשם כתבו התוס' דלא בעינן שיהיה הסתירה מתקן יותר מאשר לא היה שם בנין מעולם, כיון שזה אי אפשר, ולא מצינו כן במשכן, והכא כתבו התוס' דעכ"פ בעינן שיהיה הבנין האחרון טוב מן הראשון. עוד כתב דוודאי בהקמת המשכן לא היה הבנין השני טוב מן הראשון, דפירקו והקימו, אלא ע"כ מהקמת המשכן לא ילפינן מידי אלא מעשיית המשכן, ובעשייה מצינו כזה סתירה שהבנין השני טוב מן הראשון. (ועיין מה שכתבנו שם בעלון 86 בדף לא:).

(נט) בא"ד, דה"נ סגי ליה אי יתיב בחד דוכתא. עכ"ל. באגלי טל חורש (י"ב) ביאר דבריהם, דכיון דבזב איירי שאינו מוציא החפץ בפ"ע אלא אגב גופו, על כן יש לומר דכיון דאינו רוצה אלא שהכיס יהיה עם גופו, והיה יכול להשתמש בו גם אי לא יצא לחוץ, ומה שיוצא הוא לא לצורך החפץ אלא לצורך אחר, הוי מלאכה שאין צריך לגופה. אבל היכא שמוציא חפץ בפני עצמו הוי מלאכה גמורה אף על פי שיכול להשתמש בחפץ בביתו, מ"מ עתה שמוציאו ורוצה להשתמש בו בחוץ הוי הוצאת החפץ צריכה לגופה, דרוצה להשתמש בו בחוץ. עכ"ד. **ובאבני נזר** אור"ח סימן רכ"ה הקשה מהא דאיתא בכריתות דף יג, יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות וכו', ר"מ אומר אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב, ע"כ, הרי שגם היכא שאינו מוציא החפץ בפ"ע אלא שרוצה לאוכלו, והוא יוצא לרשות הרבים מחמת סיבה אחרת, ג"כ חשיב מלאכה ולא הוי מלאכה שאין צריך לגופה, ומאי שנא מהוצאת כיס לזב. ותירץ על פי מה שיש לחקור אם עיקר המלאכה בהוצאה הוא העקירה וההנחה, או ההעברה מרשות לרשות היא העיקר והעקירה וההנחה הוו תנאי בעלמא. והשתא אי נימא דהעקירה וההנחה הם עיקר המלאכה, שפיר הוי צריכה לגופה, דהא רוצה להניח האוכל בגופו, ולא איכפת לן מה שהעברה מרשות לרשות אינה צריכה לגופה.

דף צד ע"ב

(ס) גמ', אף במוציא את המת לקוברו. ביאר **הרשב"א** דהוי אין צריך לגופה, כיון שאין לו הנאה. לא בהוצאתו ולא בקבורתו. עכ"ל. והקשה **המאירי** אמאי אין לו הנאה בקבורתו, הא מצוה איכא לקוברו, ומביא מהירושלמי שהעמידו הכא במת גוי שאין מצוה לקוברו, ודוחה דגם הירושלמי לא אמר כן מכא הא קושיא אלא מכא קושיא אחרת, ע"ש. ועיין לקמן דף קה: ד' כתב התוס' (בד"ה) הא ר"י דהקורע על מתו הויא מלאכה הצריכה לגופה כיון שמצווה לקרוע, והקשה **הרשב"א** שם הא מצוה לא משויא ליה לצריכה לגופה, והוכיח מהכא דהמוציא את המת לקוברו הויא מלאכה שאינה צריכה לגופה אף על פי שמצווה לקוברו. **והשפת אמת** מקשה לפי מה שדנה **הגמ'** בסנהדרין פרק נגמר הדין האם קבורה היא משום כפרה או משום שלא יתבזה המת אם יראוהו שמתנוול. וביארו התוס' שם דהוי בזיון לקרוביו. והשתא אם קבורה משום בזיון י"ל דהוי מלאכה שאין צריך לגופה, דכל ההוצאה היא למנוע בזיון, אבל אם קבורה משום כפרה הא הוי

דמכיר בהילוך לא משרבט נפשיה, לקטן שגורר עצמו דאינו מכיר בהילוך, ובקטן כזה נחלקו ר"נ ורבנן דהוא דומיא דחיה ועוף, וע"ז אמרה הגמ' בדף קמא: דזה תליא בפלוגתא דר"נ ורבנן. **והרשב"א** כתב שם, דקטן שאינו מכיר בהילוך כלל וכלל כגון בן שמונה ובן חודש וכו', אפשר דבזה גם לר"נ חייב דאין לך כפות גדול מזה. אמנם בתוס' כאן מבואר דגם בתינוק בן יומו פליגי ר"נ ורבנן. **ובתוס' לקמן** (קל. ד"ה ר"א), מבואר דקטן קודם המילה כיון שאינו חולה, הוי חי נושא את עצמו דמקשו שם התוס' דאמאי לר"א מטלטלינן הסכין אצל התינוק לצורך המילה ועוברים על מלאכה, נטלטל התינוק לסכין, דהוי רק איסור דרבנן, דחי נושא את עצמו, ולכאורה קשה מנ"ל דר"א סובר כר"נ דחי נושא את עצמו בתינוק בן ח' ימים, אע"כ מוכח דסברי דגם לרבנן פטור הנושא כיון דבאדם לא פליגי, ודלא כהרמב"ן. וכתב **החזון איש** (מ"ה, ג) דכוונת התוס' בסוגיין הוא ג"כ כהרמב"ן, ומש"כ התוס' דרק תינוק בן יומו הוא תלוי במח' ר"נ ורבנן, צריך לפרש דלאו דווקא, אלא כוונתם כל זמן שאינו נוטל אחת ומניח אחת. וכן מש"כ התוס' לקמן (דף קל). כתב **החזון איש** דיש לפרש דסברי כהרמב"ן, והא דמקשו דנטלטל התינוק אצל הסכין, ולא תירצו דר"א כרבנן ס"ל דלא אמרינן חי נושא את עצמו, כוונתם דלא מסתבר להוכיח מר"א דלא כר"נ, דר"א קדים טובא לר"נ. אמנם הא מיהא מוכח מתוס' דלא כרשב"א שכתב דתינוק בן שמונה ימים אסור לטלטלו גם לר"נ, דא"כ מה מקשו התוס' כלל דנטלטל התינוק אצל הסכין דחי נושא את עצמו, הא בן שמונה אינו נושא את עצמו.

(נד) רש"י ד"ה דבי וייאדן, ולא משרבטי נפשיהו דלא קשירי. דברי רש"י קשים להולמם, דהא בגמ' מבואר דפלוגתא דר"נ ורבנן היא בבע"ח משום דמשרבטי נפשיהו, ואם בכה"ג דבי וייאדן לא משרבטי נפשיהו הוי כאדם דלכ"ע נושא את עצמו. **והמהרש"ל** הגיה בדברי רש"י "ומשרבטי נפשיהו אף דלא קשירי". ואתי שפיר. **והמהרש"א** כתב דכוונת רש"י רק לאפוקי דאינם כמינים הניצודים שהם כפותים, ומשרבטי נפשיהו אף לר"נ.

(נה) גמ', והא הני פרסאי דכמאן דכפיתי דמו. עיין רש"י שכתב וגם הם עצמם מעונגין מהצג על הארץ, והיינו שכיון שאינם רגילים ללכת אינם נושאים עצמם. **והריטב"א** (החדשים) פירש שאינם מתנדנדים כלל כשהם רוכבים על הבהמה ומשמע מדבריו שפירש דחי נושא את עצמו ע"י שמתנענע כשנושאים אותו, וכיון שהם אינם מתנענעים אינם נושאים את עצמם, ואין כוונתו משום שבמציאות אינם מתנענעים, אלא משום שמכריחים את עצמם לא להתנענע והוו ככפותים. ואפשר שזהו גם כוונת רש"י.

(נו) גמ', ורהט תלתא פרסי בכרעיה. עיין מהר"ץ חיות שכתב דתלתא פרסי לאו דווקא אלא כלומר דרך ארוכה מאוד, וע"ש שהביא עוד שמצינו בחז"ל הלשון תלתא פרסי בלשון הפלגה וגזמא.

(נז) תוס' ד"ה ור"ש פוטר, בביאור מלאכה שאינה צריכה לגופה. **רש"י במשנה** כאן כתב דכל מלאכה שאינה צריכה לגופה אלא לסלקה מעליו הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דברצונו לא באה לו ולא היה צריך לה. **וכן כתב לעיל** (דף לא:) ד"ה אפילו בפתילה, דכיבוי עצמו אינו צריך לו, דאם לא הובערה מעולם הוה נוחא ליה, הואיל וחס עליה כי אית בה טפי הוה נוחא ליה בה. עכ"ד. וכ"כ **הרמב"ן כאן,** והוסיף עוד, ליישב מה שקשה לפרש"י, אמאי ביריעה שנפל בה דרנא תפירתה הוי מלאכה, הא ברצונו לא היתה נופלת בה דרנא, ותירץ דמ"מ אחר שנפלה צריך הוא לגופא של

דמלאכה שאינה צריכה לגופה היינו שהצורך אינו בגוף המלאכה אלא בתוצאה צדדית כמו החופר גומא ואין צריך אלא לעפרה, אבל היכא דהצורך בגוף מעשה המלאכה שפיר מיקרי צריכה לגופה, והמלאכה בגוזה היא להפריד השיער מהעור, וא"כ כיון שרוצה להפריד מאי נפק"מ אם צריך שהעור יהיה בלי שערות או דצריך את השיער, מה שאין כן בחופר גומא גוף המלאכה אינו לחתוך העפר אלא לעשות גומא, וא"כ העפר הוא דבר צדדי במלאכה ולא גוף המלאכה. (כך ביאר הקהילות יעקב סימן מ"ט את דבריו)

(סו) בא"ד. כתב החתם סופר (הג' לשו"ע סימן ש"מ), דאם יתרו בו משום ממחק על נטילת צפרניו יתחייב גם לר"ש, דלענין ממחק שפיר הוי מלאכה הצריכה לגופה.

(סז) גמ', ודבר זה אף בחול אסור משום שנאמר לא ילבש גבר שמלת אשה. דעת הרמב"ם פ"ב מהל' ע"ז ה"י דאסור מדאורייתא ולוקה, וכ"כ המאירי כאן. ודעת הראב"ד שם דאסור רק מדרבנן. וכ"כ הריטב"א כאן ובמכות דף כ:.

(סח) גמ', פירשו רובן ביד מותר בכלי פטור אבל אסור. הביאור הלכה בסימן שכ"ח סכ"ז ד"ה "כדי להרחיב" כתב בשם הפרי מגדים דטעמא דבפירשו רובן ליכא איסורא דאורייתא, כיון דאינו יונק מהגוף.

(סט) גמ', שם. בטעם האיסור לתלוש, הט"ז (סימן של"ו סק"י) כתב דאסור משום עוקר דבר מגידולו דאדם הוי כקרקע, והביאור הלכה סימן ש"מ ד"ה "יבלת" כתב דמרש"י בעירובין דף ק"ג מדויק דהאיסור משום גוזה, וכן משמע ברמב"ם פ"ט. והרש"ש בעירובין קג. מקשה על רש"י דא"כ בכל מילה יתחייב משום גוזה, ומשבת קו. מוכח דהוי רק חובל. ותיירץ דאין שייך גוזה אלא בדבר הדומה לצמר דגוזה מחליף, כעין ציפורן, אבל לא בעור ובשר. ועוד דיתכן דבעינן שיהיה צורך לעצים כמו קוצר. והדבר אברהם בסימן כג כתב בתחילה דלא שייך גוזה היכא שחותך גוף הדבר ומקטינו אלא רק בקוצץ דבר שאינו חלק מהדבר הנקצר ממנו.

(ע) גמ', מי איכא מידי דבכלי חייב חטאת וביד מותר לכתחילה, ואף דמסיק דמיירי באופן שמצערות אותו, ועיין בכתובות ס. דגונח יונק בשבת דהוי מפרק כלאח"י ושרי לכתחילה במקום צער, צריך לחלק, דהכא אינו צער גדול כמו בגונח, וכע"ז כתבו התוס' בכתובות שם ד"ה גונח דדוקא משום שהוא צער גדול וקרוב לסכנה התירו שם. (א.ג.)

(עא) תוס' ד"ה והוא שפרשו. פירש בקונטרס וכו' ור"ת מפרש וכו'. פסק השו"ע (שכח, לא). שיש לחוש לשני הפירושים, ולכן בכל גווני בפירשו רובן אסור ליטלן.

(עב) תוס' ד"ה וכי דרך אריגה בכך, ועוד דהכא אין סופה להתקיים שעומדת לסתירה. בעטרת חכמים (לבעל הברוך טעם) סימן ו' הוכיח מד' התוס' דבנין לשעה חייב משום בונה, דהא למסקנא חייבת משום בונה אף על פי שעומדת לסתירה, וכתב יש לומר דאין זה בנין לשעה דהא אם לא תסתור הקליעה, לא תתפרק מאליה והוי בנין גמור, וסברת התוס' היא רק בצירוף מה שאמרו דלא חשיב אריגה כיון שאין זה בבגד, ולזה צירפו האי טעמא דכיון שהדרך לסתור אין זו אריגה חשובה. אמנם בשער הציון סימן ש"ג ס"ק ס"ח ביאר דברי התוס' דכוונתם שאין זו מלאכה המתקיימת כיון שסופה להפרד מאליה. והוכיח דמלאכה שאינה מתקיימת פטור, מלשון המשנה ריש פרק הבונה דף קב: זה הכלל כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת בשבת.

צורך המת ואמאי לא הוי צריכה לגופה, דמ"ש צורך המת מצורך אדם אחר.

(סא) גמ', מהו דתימא עד דאיכא לגופו ולגופה, כגון מר לעשות לו טס ולחפור וכו'. עיין מהרש"ל שמחק תיבת "ולחפור" וכן ס"ת "לקרות", וכנראה טעמו דהוצאה לצורך כפול אי החיוב על מלאכת מחשבת של מלאכה הצריכה לגופה ע"כ בעינן ששני התועלויות לו ולחפץ, יהיו במחשבה אחת דאל"ה אין זה צריכה לגופה. והיינו דס"ל דלעשות טס, ובשביל שהמר יתוקן הווי לצורך המתקן, חוץ ממה שהוא לצורך המר. אמנם רש"י כאן ותוס' לעיל ע"א ד"ה ור"ש פוטר גרסי לה.

(סב) רש"י ד"ה לאפוקי, ואי משום טלטול מניח עליו כיכר או תינוק. הרמב"ן מבאר דעת רש"י, דהעדיפו להרבות בטלטול הכיכר או התינוק לכרמלית, ולא להתיר לטלטל מוקצה, כיון דאיסור טלטול מוקצה לא התירו לצורך כבוד הבריות כיון שיש אפשרות לטלטל בהיתר ע"י כיכר או תינוק, אבל איסור כרמלית התירו לצורך כבוד הבריות שאין לו תקנה ע"י דבר אחר. והרמב"ן פליג, וכתב דלא התירו להרבות בהוצאה ולטלטל ככר או תינוק, דרק את המת שרי לטלטל משום כבודו, אבל מהיכי תיתי להוסיף דברים. ועוד, דהוצאה של המת הוי דרבנן דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, והוצאה דכיכר קרובה יותר לבוא לידי איסור דאורייתא, ולכן סובר הרמב"ן דיוציאו את המת בעצמו בלא שום דבר אחר, וכן דעת הרמב"ם בסוף פכ"ז מהל' שבת, והטור בשם הרמב"ן (בספר תורת האדם) כתב דשרי להוציא מת ע"י תינוק שנושא את עצמו, ואפילו לרשות הרבים, דהמת טפל לתינוק, והתינוק הוא חי שנושא את עצמו, והוי כמוציא את החי במיטה שאסור רק מדרבנן, ושרי הכא משום כבוד הבריות. אמנם הרמב"ן לפנינו דחה זאת, וכתב דאסור לטלטל המת ע"י תינוק לרשות הרבים, דהמת אינו טפל לתינוק כמו המיטה לחי, דהתם המיטה צריכה לחי אבל הכא המת אינו טפל, דאין התינוק צריך לו.

(סג) גמ', א"ל הא-להים דעוילת ביה את. ביאר הריטב"א (החדשים) דאמר לו תכנס אתה להוציא את המת הוזה שהתירתי להוציא, דפשיטא דמותר.

(סד) גמ', שם. משמע בגמ' דההיתר מועיל אפילו לר' יהודה, (כיון דהוי כרמלית), אבל איהו גופיה (היינו רנב"י) סובר כר"ש. והקשה הרמב"ן אמאי לא התיר לאפוקי את המת לרשות הרבים נמי, דכיון דס"ל כר"ש הא מלאכה שאין צריך לגופה פטור והכא הוי אין צריך לגופה, ושרי משום כבוד הבריות. ותיירץ דכיון שפעולה זו אם יצטרך לגופה אסורה מדאורייתא, לא התירו לעשותה אף על פי שאין כוונתו לגופה, דעיקר איסורה מדאורייתא, ומי מפס מאי כוונתו. [ומצינו סברא זו בתוס' לעיל דף מו: ד"ה דכל, ע"ש].

(סה) תוס' ד"ה אבל, היינו כר' יהודה דמחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה. עכ"ל. הקשה הביאור הלכה סימן ש"מ (ד"ה וחייב) בשם האחרונים, דלפי מה שכתבו התוס', סתרו דברי השו"ע אהרדי דמצד אחד פסק (בסימן שמ סעיף א) דהגוזה בכלי חייב, ומאידך איהו גופיה מצדד (בסימן שטז סעיף ח) כר"ש דמלאכה שאין צריך לגופה פטור עליה. ותיירץ דהשו"ע ס"ל כמ"ש הר"ן כאן והריב"ש בסימן שצ"ד, דמלאכת גוזה היתה במשכן גם שלא לצורך השיער כי אם לצורך העור, דגוזה את השער מעורות התחשים כדי לעבדם, דהיינו לצורך הדבר הנשאר ולא לצורך השיער. והרמב"ן לקמן דף קה: כתב נמי דהגוזה לצורך רפוי חשיב מלאכה הצריכה לגופה, מיהו לא מהאי טעמא שכתבו הר"ן והריב"ש, אלא משום

דף צה ע"א

עג) גמ', כוחלת משום צובעת גודלת ופוקסת וכו', עיין ברש"י אמתניתין, ויש מפרשים שטחה כמין בצק וכו' מאדים הבשר, (עיין בדבריו סד:). וצ"ב מאי שנא כוחלת דחייבת משום צובעת, לפוקסת דחייבת משום בונה, ובכלל מה שייך בונה בכחאי גוונא. ואולי אפשר לומר דלפירוש זה אין הגירסא כבסוגיין, ובאמת גרסת המשנה כוחלת לפני פוקסת הי' משמע כדעת המפרשים, אבל ייתכן דמה שהכריח את רש"י לפרש לא כדבריהם הא גרסת הגמ' דידן ועדין צ"ע (י.ר.).

עד) גמ', גודלת ופוקסת משום בונה. כתב בירושלמי כאן דפוקסת חייבת משום צובעת. וביאר הגר"א באור"ח סימן ש"ג סעיף כה, דהדבר תלוי בשני הפירושים שהובאו ברש"י אמתניתין (ד"ה וכן הפוקסת), דלהפירוש דפוקסת היינו מתקנת שיערה במסרק, חייבת משום בונה, ולהפירוש דפוקסת היינו דטחה כמין בצק על פניה וכשנוטלתו מאדים הבשר, חייבת משום צובע.

עה) גמ', תניא רשב"א אומר גודלת כוחלת ופוקסת לעצמה פטורה לחבירתה חייבת. האליהו רבה בסימן ש"ג סכ"ה פירש דרשב"א סובר כרבנן, ומפרש דפלוגתייהו דר"א ורבנן היינו רק בגודלת וכוחלת לעצמה, אבל לחבירתה חייבת לכולי עלמא. והביאור הלכה שם ד"ה "משום צובע" כתב לפרש שלא כדבריו, אלא דרשב"א סובר כר"א, ומפרש דברי ר"א דרק לחברתה חייבת אבל לעצמה פטורה. אבל לרבנן פטורה בכל גווי, וכן נראה ממה שפסק הרמב"ם בפרק כב הל' כג, וז"ל, הצובע מאבות מלאכות לפיכך אסור לאשה להעביר סרק על פניה מפני שהיא כצובעת, ולא חילק בין לעצמה ובין לחבירתה.

עו) גמ', חולב משום מפרק. ופרש"י דהוי תולדה דדש. והתוס' לעיל עג: הביאו דעת ר"ת שפירש דחייב משום ממחק דבזה שחולב הוא ממחק הדד ומחליקו. והקשה החתם סופר שם הא הווי מלאכה שאין צריך לגופה.

עז) רש"י ד"ה מפרק, שפורק אוכל ממקום שנתכסה בו. עכ"ל. הפרי מגדים בפתיחה לסימן ש"ב דייק מדברי רש"י אלו דאם האוכל אינו מכוסה בקליפה אינו חייב משום דש. נולכאורה צ"ע דהא רש"י (לעיל דף עג:) ד"ה מפרק כתב, דהתולש תמרים חייב משום דש, שמפרק התמרים מן המכבדות, והתם הרי אינם מכוסים במכבדות. ועיין באשל אברהם סימן של"ו סק"א שכתב דמה שכתב רש"י התם דהתולש תמרים חייב משום מפרק, היינו דווקא כשהתמרים מחוברים לאילן ויונקים ממנו, אבל היכא שהענף נתלש ותולש התמרים מן הענף התלוש אין בזה מפרק כיון שאינו יונק ממנו ואינו מכוסה בו. עכ"ד נולכאורה צ"ע דלפי זה ייצא שנמצאו שתי הגדרות של מפרק ומהיכי תיתי הרי דש הווי בתלוש, ובכלל איך אפשר לומר שיש הגדרת מפרק בתלישת דבר ממקום יניקתו בשעה שהוא עוקר דבר מגידולו. ולדבריו עכ"פ י"ל דהכא דאירינן בחלב הכנוס בעטינים כמש"כ רש"י בהמשך דבריו, וא"כ אין החלב כיונק מן הבהמה, הלכך בעינן מכוסה דוקא (ש.ב.).

עח) גמ', מחבץ חייב משום בורר. וברש"י ד"ה המחבץ. המעמיד החלב בקיבה, ול"נ וכו'. וכתב האגלי טל (בורר כ"ד א') דרש"י מיאן בפירוש קמא, כיון דלפני שנעשה גבינה הוי הכל מין א' ואין כאן בורר, ולכן פירש בגוונא דנעשה קודם גבינה, ואחר כך בורר ממנה הנטיובי וזה בורר. והחזון איש סימן נ"ו סק"ו ביאר דהיינו

משום דבורר העב שבחלב מן הצלול, והעב מתגבש ונעשה גבינה, והצלול נפרש ממנו. והמ"מ בפ"א משביתת עשור ה"ג (הובא במחצה"ש סימן שי"ט בסופו) הקשה, אמאי הוי בורר, הא בורר שייך רק בשני מינים, והכא הוי מין אחד דבתחילה הכל הוא חלב, ומפריש ממנו מקצתו ע"י שעושהו גבינה, ותירץ דבדברים לחים גם מין א' הוי בורר.

עט) גמ', מגבן חייב משום בונה. זה לשון הרמב"ם פ"ז מהל' שבת הלכה ו', (הובא במגן אברהם סימן שי"ט סק"ח) שכל המקבץ חלק אל חלק ודיבק הכל עד שיעשה גוף אחד, דומה לבנין. ובסימן ש"מ סק"ז הקשה המגן אברהם אמאי העושה עיגול דבלה בשבת אינו חייב משום בונה. ותירץ דצ"ל דלא מיקרי בונה אלא כשמכוין ליפותו ולהשוותו. נוצ"ע אטו בעיגולי דבלה לא היו עושים באופן זה ומאי שנא ממעשה הגבינה לענין היפוי וההשוואה].

פ) גמ', שם. רש"י בעירובין (דף יח.) כתב, דרבנן לא פליגי אדר"א בבבא דרישא, ולכ"ע מגבן ומחבץ וחולב חייב, וכן משמע מהפוסקים שהביאו להלכה דמגבן חייב, אמנם עיין במהרש"ל שהביא שכתב שיש ראשונים דסוברים דרבנן נחלקו גם על בבא דרישא.

פא) המגבן חייב משום בונה, שיטת רש"י לעיל (ע"ד ע"ב ד"ה אי חייטיה) דבכלים אין בנין כלל, ומסתבר דק"ו באוכלים דאינם ברי קיום, וא"כ מדוע המגבן חייב משום בונה וצ"ע (ש.ב.). ועיין בריש ס' שביתת השבת, שהביא שכ' בתשו' הר"א בן הרמב"ם לבאר דעת הרמב"ם דאף דאין דישה אלא בגידולי קרקע, מ"מ מפרק שהוא תולדה חייב אף שלא בגידולי קרקע. דהיינו משום דאף דבאב בעינן דוקא כמו שהי' במשכן, מ"מ בתולדתו שהיא דומה לו בתכונותי', לא בעי התנאי כעין שהי' במקדש ממש. וה"נ הכא, לפי מה כתב הרשב"א על לקמן (קב:) מהירושלמי (פ"ב ה"א) אמרו מה בנין היה במקדש, וכו' בנין אדנים כקרקע הן, שהיו נותנין את הקרשים על האדנים, ולא לשעה היתה מכיון שהיו נוסעים וחונים על פי הדבור כמו שהוא לעולם, וכו' הדא אמרה בנין על גבי כלים, בנין אדנים כקרקע הן עכ"ל. אם כן הא דאין בנין בכלים היינו משום שכך הי' במשכן, וא"כ גם בתולדותם לא בעינן להא תנאי. (י.ר.).

פב) תוס' ד"ה המכבד, וי"ל דבהא פליגי דר"א סבר וכו'. באמרי בינה שבת (סל"ב) הקשה האיך יתכן דנחלקו במציאות אם הוי פס"ר או לא. ובספר תוספת שבת (סימן רע"ז סק"א) הקשה אמאי לא פירשו דהוי קרוב לפסיק רישיה ונחלקו ר"א ורבנן אי שרי קרוב לפס"ר או לא. ותירץ דאם היינו אומרים כן הוה קשיא הלכתא אהלכתא, דלקמן קב: אסר רב לפתוח דלת שיש על גבה נר דלוק, וביאר המהרש"א שם דהוי קרוב לפסיק רישיה, (ולא פס"ר ממש, כיון דהברייתא שם התירה לעשות כן) וסבר רב דקרוב לפסיק רישיה נמי אסור. ונפסקה ההלכה כרב דאסור, וא"א דכיבוד הבית הוי קרוב לפס"ר האיך פסקין הכא דזילחא שרי.

פג) תוס' ד"ה והרודה חלות דבש. דעת התוס' דשרי תלישה לצורך אוכל נפש ביו"ט, ולכן דחקו לאוקמי הכא ברודה סמוך לחשיכה ועוד, והרמב"ן פליג וכתב דלא הותרה תלישה ביו"ט לצורך אוכל נפש, ומביא ירושלמי דכתב דנפקא ליה ממיעוטא "אך הוא לבדו" הרי אלו מיעוטין. (מקומו בביצה פ"א ה"י). והרשב"א מביא דנחלקו שם תנאי בזה, דאיכא למ"ד דלא הותר מלאכת אוכל נפש אלא מלישה ואילך, ואיכא למ"ד דשרי ג"כ ברירה, אבל שאר מלאכות הפת אסורות. וכתב דהסברא בזה דלא התירה התורה אלא

(פט) תוס' ד"ה ורמיננהו, תימה מאי קפריך וכו'. הרמב"ן פירש בשם הר"ח דקושית הגמ' מדיוק לשון המשנה, דמשמע דלא בא לחלוק רק לענין שבת ולפטור התולש מעציץ נקוב, דאם כן היה צריך לומר ר"ש "פטר בנקוב", ומ"ט אמרה המשנה ר"ש "פטר בזה ובזה" אלא לומר דלכל דבר דינו של נקוב כאינו נקוב, והוכיח את פירושו מלשון הקושיא, "אלמא נקוב לר"ש כשאינו נקוב משוי ליה" ולא אמרו "אלמא נקוב לר"ש כתלוש הוא", ומקשה הגמ' הא לענין הכשר ר"ש מחלק ולא משוי ליה בנקוב, אלמא לא שוין לכל מילי. והרשב"א כתב על פירוש זה, דדיוק הלשון "פטר בזה ובזה" אינו כ"כ מוכרח שלא ניתן שום חילוק בין נקוב לשאינו נקוב, ועוד האריך להקשות, ומסיק כפירוש התוס'.

דף צה ע"ב

(צ) גמ', שורש כנגד נקב מה לי א"ר שמעון. הקשה השפת אמת למאי נפק"מ, הא אין הלכה כר"ש. ותירץ דנפק"מ להסבורים דבעציץ של עץ לא מהני נקיבה כמבואר בתוס' מנחות דף פה; דלדידהו אם ניקב כנגד השורש יהני, כמו דלר"ש דס"ל דלא מהני נקיבה בכל עציץ.

(צא) גמ', ניקב בכדי טהרתו מיבעיא. פירש רש"י דאם אתה מסופק בשורש כנגד הנקב, כ"ש שיש לך להסתפק בניקב בכדי טהרתו. אבל התוס' בכתובות (דף נג.) (ציינו בגליון הש"ס) פירשו בשם הר"ח, דאם בשורש כנגד הנקב יש לו צד ודעתו נוטה לומר דלא הוי כמחובר, כ"ש בניקב בכדי טהרתו דפשיטא דלא הוי כמחובר. (ובר"ח לפנינו ליתא).

(צב) גמ', שם. לשון הגמ' צ"ע דלכאורה מה ענין זה לזה. וכתב השפת אמת דלולי פירוש נראה לו לבאר, דההוא סבא סבר דר"ש מודה בניקב בכדי טהרתו גם בכהאי גוונא שהנקב הוא למעלה מרביעית, ואף על גב דלמטה ממקום הנקב וודאי הוי כלי דמחזיק רביעית ואינו יונק, וכ"ש בניקב למטה כנגד השורש הווי מחובר, ולפי זה יתבאר תירץ אביי דר"ש מודה רק בנקב שהוא למטה מרביעית, דבזה אין לדמות לניקב כנגד שורש, דבנקב למטה מרביעית בטל שם כלי ולכן הוי כמחובר, ולא דמי לשורש כנגד נקב.

(צג) גמ', אמר אביי ואי איתמר וכו'. פירש הר"ח דאביי בא להשיב לאותו סבא דשפיר עבד ר' זירא דלא אהדר ליה, כיון שכל מה שאמר שניקב בכדי טהרתו הוי מחובר היינו רק בניקב למטה מרביעית, דעדיין הווי כלי, ובכהאי גוונא וודאי שרשי הזרעים שיש בו מגיעים לארץ, והרי הם כזרעים בארץ והתולש מהם חייב, אבל היכא דניקב העציץ מצידו ויש בו כדי לקבל רביעית, אף על פי שהושרש נגד הנקב ואף על פי שאין דבר חוצץ בינו לבניה, איכא למבעיא אליבא דר"ש.

(צד) גמ', ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים. פירש רש"י אם יחדו לרימונים. והיינו דבלא יחוד סתם כלי נטהר בניקב כמוציא זית. והתוס' לעיל דף נט. ד"ה ור' יוחנן הקשו עליו, ומצדדים לומר שאין צריך יחוד. והר"ש בכלים פ"ב מ"ב הקשה על רש"י מהא דקיי"ל דכלי חרס שטהר מטומאתו שוב אין לו טומאה לעולם. (והובא דין זה בתוס' לעיל דף טו: ד"ה וחכמים) ותירץ דדין זה, נאמר רק בשבר כלי שרוצה לייחדו לשימוש, אבל כלי חרס שניקב ותיקנו או יחדו לתשמיש אחר וודאי מהני ליה וחל עליו דין קבלת טומאה מכאן ולהבא. אמנם בתוס' לעיל טו: מבואר דס"ל דגם בכלי חרס שניקב אין לו טהרה לעולם, ודלא כהר"ש, ולפי זה תוס' לעיל בדף

מלאכות דיומיה דדרך בנ"א לעשותם סמוך לאכילה, אבל מלאכות של תיקון ודרך בנ"א לתקן מהם לימים רבים לא התירה התורה ביו"ט אפילו לצורך היום, כדי שלא יתקן ביו"ט לצורך חול, ומזה הטעם נאסרו כל מלאכות הפת. ולא התירה אלא תיקון אוכל בדבר שהוא ברשותו, אבל לעקור דבר מגדולו לא.

(פד) בא"ד, ואורי' דאיכא לאוקמי ברודה סמוך לחשיכה וכו' עכ"ל. ולענין חולב מחבץ ומגבן כתב הרמב"ן דאיכא לאוקמי בעושה לצורך עכ"ס, או בחלב בהמה טמאה או במגבן ע"י שרף של ע"ז שאסור בהנאה. ועוד כתב דלשיטתו דתולש אסור בכל גווני, י"ל דמה שאמרה הברייתא דביו"ט לוקה ארבעים קאי רק אמכבד ומרבץ ורודה חלות דבש, דבהנהו ליכא להתירא דצורך אוכל נפש. (פה) בא"ד, מיהו תימה לר"י וכו' אפילו לא יהא מותר מדרבנן אלא בלא אפשר. עכ"ל. לכאורה לשונם צ"ע, דהא הווי אוכל נפש ולא מכשירי אוכל נפש, ובאוכל נפש ממש אין צריך שיהיה אי אפשר לעשותו מערב יו"ט וכמש"כ התוס' לעיל, ואמנם בתוספות הרא"ש כתב דשרי לגבן לצורך יו"ט דהווי אוכל נפש ולא מכשירי ושרי אף על פי שא"א לעשותו מעיו"ט.

(פו) בא"ד, וי"ל דאסור מדרבנן. וקשה דהא מפורש בברייתא דר"א מחייב מלקות למכבד ומרבץ ביו"ט, חזינן דאסור מדאורייתא, (ב.ז.י.) וצ"ל, דמכבד ומרבץ אף שיש בו צורך ביו"ט, אבל התוצאה של הבנין שנעשה ממילוי הגומות, אין בו צורך יו"ט ומשונה אסור מדאורייתא. ועי"ל דהנה החת"ס (ביצה יב) והאבנ"ז (א"ח תיב) ביארו טעמיה דהרמב"ם, שפסק דבונה חייב ביו"ט ולא אמרינן מתוך, דהיינו משום דס"ל דלא אמרינן מתוך מתולדה לאב רק מאב לתולדה, ואי נימא דגם תוס' ס"ל כהאי סברא, ובע"כ אפשר לומר חילוק זה דוקא לרבנן דפטרי בתולדה במקום אב דהכל הוא שם אחד, אבל לר"א דמחייב אתולדה במקום אב והווי להו כשני שמות, א"א שיאמר מתוך מתולדה לאב, וא"ש דר"א לשיטתו. (י.ר.)

(פז) גמ', מביא עריבה מלאה מים ורוחץ וכו', מבואר ממה שאמרה הגמ' והאידנא וכו' דמה דאסרו חכמים לרבץ הבית, היינו דוקא אליבא דרבי יהודה דאית לי' דאין מתכוין אסור, וא"כ צ"ע מה הואיל במה שהערימו, סוכ"ס הווי אינו מכין ואסור לר' יהודה, דמאי שנא מהגורר ספסל. וצ"ל כיון שאף ברצפת עפר עצם המעשה הווי אינו מכין, כמו שכתב רש"י שאינו מכין להדביק העפר בגומא ולהשוות את הבית, ומה שמערים לעשות בזוויות היינו שאינו מכין שהמים יזלו לשם כלל, והווי מתעסק דלכולי עלמא מותר. (ש.ב.)

(פח) תוס' ד"ה והאידנא, כיבוד אסור לכולי עלמא מפני שמזיז עפר ממקומו. עכ"ל. הבית מאיר סימן ש"ח סל"ח הקשה הא טלטול מוקצה מן הצד שרי. וכתב לבאר דאין כוונת התוס' משום טלטול מוקצה, אלא דכיון שמזיז העפר בידים ע"כ הוא משווה גומות והווי פסיק רישיה. אמנם הבית יוסף בסוף סימן ש"ח פירש כוונת התוס' משום טלטול מוקצה, דהביא שם משו"ת הרשב"א שנשאל האם שרי לקנח ידיו בעפר לתפילה, בשבת, והשיב דמסוגיין מוכח דשרי, דרך משום אשוויי גומות אסור, הא בלאו הכי שרי, אלמא לא חיישינן בזה לטלטול מוקצה, וכתב ע"ז הבית יוסף דמהתוס' מוכח דלא כהרשב"א, דכתבו דאסור לכבד משום טלטול עפר, אלמא חזינן דאסור לטלטל עפר, ורק ריבוי שרי. ובשער הציון סימן של"ז סק"ג כתב דמהאור זרוע (ע"ח ד') משמע דתרתני איתנהו משום אשוויי גומות ומשום טלטול מוקצה.

נט: אולו לשיטתם.

צה) גמ', ואם הוקף צמיד פתיל עד שיפחת רובו. התוס' הקשו דא"כ ה"ל שש מידות בכלי חרס. וביאר המהרש"א דלא מחשיבים מיני הנקבים אלא מיני הכלים, דיש כלי לענין לקבל זיתים, ויש כלי לענין מי חטאת וכו', ובזה יצא החשבון רק חמש דאיכא חמש כלים, וע"ז מקשו התוס' דאם מייחד השברים לגיסטרא ראויים נמי לקבל טומאה וא"כ ה"ל שש מידות. והרמב"ם משמיט הדין של ניקב כמוציא זית עדיין כלי הוא לקבל בו רימונים, ובזה יצא החשבון חמש. ומה שאומר רבא דעדיין כלי הוא לקבל בו רימונים היינו בהיקף צמיד פתיל. דהיינו שאם ניקב עד כמוציא רימון מהני ליה סתימת צמיד פתיל, ואם ניקב כמוציא רימון בכלים זוטרי, או בכלים רברבי ברובו, לא מהני ליה צמיד פתיל דהוי כאוכלים שגיבולן בטיט. (כמבאר בתוס' לקמן צו. ד"ה ולענין). כן ביאר בתפא"י (בועז) כלים פ"ג מ"א. וכתב שם דזה דחוק טובא בלשון הגמ', וכתב דצ"ל דהרמב"ם פירש דלמסקנא הדר ביה רבא, וחידש דלא מהני יחוד ואין שיעור כזה של מוציא רימון.

צו) רש"י ד"ה טהור מכלום, אלא אם כן מצניעו לגיסטרא. מבואר ברש"י דאם מצניע שבר כלי לגיסטרא חוזר ומקבל טומאה, והקשו התוס' בחולין דף נה. ד"ה "שיעורן", דבתוספתא דכלים איתא דכלי חרס שטהר מידי טומאתו (היינו שירדה ממנו תורת קבלת טומאה) שוב אין לו טומאה לעולם. ותירצו התוס' דהתוספתא מייירי בנקב שלא מהני לו ייחוד אלא בעי תיקון, אבל כלי שראוי לשימוש ע"י יחוד בעלמא ירדה לו שוב קבלת טומאה. (וכדברי הר"ש שהובאו באות צד).

צז) תוס' ד"ה טהור, משמע דכלי חרס בעי נקיבה ודלא כפירוש הקונטרס וכו'. והשפת אמת תירץ דעת רש"י על פי המבואר בעוקצין פ"ב מ"י, דכלי אדמה אין צריך נקב, וי"ל דס"ל לרש"י דספינה שעומדת תמיד במים ומרטבת הוי כאדמה ולא כחרס, ועוד תירץ דהספינה עומדת ע"ג קרקע, או דאמרינן דעל גבי המים המחוברים לקרקע הווי כמחוברת לקרקע, [ועו' בגיטין (דף ז.)] דמיא כארעא סמיכתא דמון ומה שכתוב כאן דבעינן נקיבה מייירי במפסיק אורא.

דף צו ע"א

צח) תוס' ד"ה ולענין צמיד פתיל עד שיפחת רובו. עיין שם שהביאו פרש"י שאין טומאה נכנסת דרך נקב אלא דרך פתח, והקשו עליו, והרשב"א הוסיף להקשות בשם ר"ת האין יתכן שיציל אם יש נקב, הא ראוי לקבל טומאה בנגיעה בתוכו ממקום הנקב.

צט) בא"ד, והא דבעי רבא התם אגף חציה מהו. הקשה השפת אמת מה הוקשה להם לפרש האיבעיא לפירוש ר"ת, הא כמו שלרש"י הסתפק רבא אי מהני לנקב שנפחת ברובו לסתמו שלא יהא רוב הכלי פתוח, או דבעינן סתימה מעלייתא, כמו"כ לר"ת דבנפחת בפחות ממוציא זית אין טומאה נכנסת לו, נסתפק רבא אי מהני סתימת חציה, דע"י שסתם חציה שוב אין בה כמוציא זית להכניס הטומאה. וביאר דהוקשה לתוס' מאי בעי רבא הא משנה שלמה היא בכלים שהביאו התוס' לעיל דבעינן סתימה מעלייתא, ובשלמא לרש"י יש לפרש דהמשנה התם מייירי בנקב מלמעלה בפתח הכלי והכא מייירי בנקב מהצדדים, אבל לר"ת אין חילוק בין מהפתח בין מהצדדים, וליכא נמי לאוקמא שנפחת ברוב כלי דבכהאי גוונא לר"ת לא מהני סתימה כלל, וע"ז אמרו במשנה שם

דבעינן סתימה מעלייתא, וא"כ מאי מיבעיא ליה לרבא. ומשו"ה פירשו דמייירי באגף חציה וסתמו שמרים חציה.

ק) תוס' ד"ה פליגי בה, אלא אמר ר"ת דלענין מוקף צמיד פתיל פליגי. הרמב"ן תמה דהא סתם כלי חרס לאוכלין קאי, וע"כ שיעורו לטהרו מידי טומאתו במוציא זית או יותר, והאין יתכן דאיכא מ"ד דבעי נקב כדי שורש קטן. והוכיח כפרש"י.

פרק הזורק

א) מתניתין, שכך היתה עבודת הלויים, וברש"י. אך הרשב"א פירש בשם רב האי גאון באופן אחר, דאין ההקפדה אם הגוזזטראות לרוחב הרשות או לארכו, אלא אם הדרך לעשות את שתיהן לדיוטא אחת או לא. והיינו דדרכם של הלויים היה לתת נסר מעגלה אחת לעגלה שבצידה וע"ז להעביר הקרשים מזו לזו, וע"ז אמרינן דאם יש שתי גוזזטראות זו בצד זו דרכן ליעשות דיוטא אחת ע"י שיתן נסר מזה לזה, ולכן אם נתן נסר מזו לזו ולא חיברו, המושיט מזו לזו חייב שכך מצינו בעבודת הלויים, אבל שתי גוזזטראות זו כנגד זו לרוחב רשות הרבים אם נתן נסר מזו לזו פטור דאין דרך לקרות רשות הרבים כך, וא"כ לא מצינו כן בעבודת הלויים, ולכן פטור.

ב) במשנה שם. הקשה הפני יהושע מה בכך שכך היתה עבודת הלויים, הא כיון דלמעלה מעשרה הוי מקום פטור מה מהני שכך עשו הלויים, הא במשכן עשו הרבה פעולות שלא היו מלאכות, דאטו לא הוציאו מרשות היחיד לרשות היחיד, וכי נימא דגם מוציא מרשות היחיד לרשות היחיד חייב, ותירץ דאשכחן להדיא בקרא דבני מררי עשו מלאכה דכתיב בהו כל הבא לצבא לעשות עבודה, ולא אשכחן בהו עבודה אחרת, וא"כ בהדיא קרייה רחמנא עבודה.

ג) רש"י ד"ה שכך היתה עבודת הלויים. כתב רש"י דאין הקרשים נזרקות מפני כובדן. ולעיל דף ג: ד"ה זורק כתב רש"י שאינם נזרקים כדי שלא יתקלקלו. והרשב"א כתב בשם רב האי גאון שאינם נזרקים מפני קדושתם, וכן הביא המקור ברוך סימן כ"ט בשם הירושלמי. וכתב להגיה בלשון רש"י "מפני כבודן".

דף צו ע"ב

ד) גמ', ומחנה לויה רשות הרבים היא. כתב רש"י ד"ה מחנה לויה, שהיו מצויין אצל משה רבינו, במשכנות יעקב (סימן כ"א) הקשה דמשמע מרש"י דמחנה ישראל לא היה רשות הרבים דלא היו מצויים בו שישים רבוא, וא"כ מוכח דהמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים דרך מקום פטור או כרמלית חייב, דהא כל ישראל הוציאו מרשותם למשה רבינו דרך מחנה ישראל, ומה מקשה הגמ' לעיל דף ה: היכא אשכחנא דהמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים דרך סטיו חייב, הא המקור למלאכת הוצאה היה באופן זה. **ה) גמ', מיהו הוצאה אב הכנסה תולדה.** כתב הרשב"א לעיל דף ב: דהכנסה דעני דהיתה במשכן הוי אב, והכנסה דבעה"ב שלא היתה במשכן הויא תולדה. והקשה התוצאות חיים (סימן ו') דבהוריות (ד.) מוכח דהכנסה הויא תולדה בכל גוונ, דאיתא שם דאין ב"ד חייבין עד שיעורו בדבר שאין הצדוקין מודין בו, והקשתה הגמ' לפי זה היאך אפשר לחייבם אם הוורו דהוצאה מותרת, ותירץ בחד תירוצא דמייירי שהוורו דהוצאה והכנסה אסורה ומושיט זורק שרי, חזינן דבהכנסה לא משכחת לה דבר שאין הצדוקים מודין בו,

דמה שהיה במשכן הוא האב, והאחר הוא תולדה.

(ו) תוס' ד"ה הכנסה, וי"ל דבזריקה נמי איכא סברא וכו'. כתב המהרש"א דלכאורה צ"ע בדברי התוס', דמה שייכא זריקת ד' אמות ברשות הרבים להוצאה מרשות לרשות. וביאר על פי דברי הבעל המאור (הובא באות הבאה) דמעביר ד"א ברשות הרבים חייב לפי שד' אמות הם רשותו של אדם וכשמוציא חוץ לד' אמותיו הוי כמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים.

(יא) גמ', אלא כל ד"א ברשות הרבים גמרי לה. כתב הבעל המאור דהא דזריקה והעברה ד"א ברשות הרבים הוי תולדה דהוצאה מרשות לרשות, לפי שד"א של אדם קונות לו והוי רשות היחיד, וכשזורק חוץ לד"א הוי מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים. אמנם המאירי בסוכה דף מג. כתב בשם גדולי המפרשים דהמעביר ד"א ברשות הרבים חייב אף על פי שהעקירה והנחה היו ברשות היחיד, דעצם ההעברה ד"א ברשות הרבים היא האיסור.

[וכן דעת התוס' בעירובין (דף לג.)], וכן משמע מדבריהם לעיל דף ב. ד"ה שבועות, עי"ש. ובחידושי הר"ן כתב דלא נאמר ההלכה למשה מסיני דד"א ברשות הרבים חייב, אלא דד' אמות ברשות הרבים הוי תולדה דהוצאה, ולכן חייב. והוכיח כן, דהא אין עונשין מהלכה למשה מסיני, וא"כ אמאי המעביר ד"א ברשות הרבים חייב. אע"כ דכך נאמרה ההלכה וממילא ידעין דחייב. ובשו"ת שואל ומשיב (מהדורא ז' סימן ל"ח) הביא בשם הבנינה לעיתים דכתב דאין איסור מעביר ד"א ביו"ט, דאין למדין מהלכה, ותנמה עליו מדברי הר"ן כאן. ובפרי מגדים במשבצות זהב (סימן שמ"ו סק"א) כתב, דהא בכרמלית נמי אסרו רבנן להעביר ד"א, ואף על פי שכל העברת ד"א היא מהלכה למ"מ, ואין עושין סייג לתורה שבעל פה כי אם לתורה שבכתב, מ"מ לפמש"כ הר"ן העברה ד"א אינה תורה שבעל פה.

(יב) גמ', א"ר יהודה אמר שמואל מקושש מעביר ארבע אמות ברשות הרבים הוה. בביאור הלכה (סימן שמ"ה סוד"ה וי"א) הק' למ"ד דהוה מעביר ד"א ברשות הרבים, הרי בודאי לא עשה המלאכה בפרסום בפני כל, רק רחוק מהמחנה, מדכתיב "וימצאו", ובודאי לא היו שם הששים רבוא ישראל, ול"ה רשות הרבים? ותירץ ע"פ מש"כ הרא"ה דאף למ"ד דרשות הרבים נמדד בשישים ריבוא אין הכוונה דבעינן שילכו שם ששים ריבוא בפועל, אלא שהיו רגילין לילך שם אנשים רבים תדיר כששים ריבוא, והשיירות מצויות, אף על פי שלא יהיו כולם כאן בדרך כאחד. הלכך במקושש נמי, אף על גב דהיה רחוק מהמחנה, חשיב רשות הרבים, דהיו מצויין ס' ריבוא לילך שם.

(יג) גמ', והא במקום פטור קאזלא. כתב הרשב"א דלאו דווקא מקום פטור אלא כרמלית, כיון שאורגי היריעות היו ברשות הרבים מקורה והיינו כרמלית, ועוד דהיריעה עצמה היתה רחבה ד"א והיינו כרמלית. והיה אפשר להקשות כן על רב יאשיה ורב חסדא, דהא היו בכרמלית ולא ברשות הרבים כיון דהיא מקורה, אלא דעדיפא מיניה אקשיה ליה. נוצע מנ"ל לרשב"א שהיה מקורה, ואי נימא דסברא הוא מפני הקור והחום, הא היו תחת ענני הכבוד. (ש.ב.ל.).

(יד) רש"י ד"ה מעמר, תלושין ומפוזרין היו ועמרן כדאמרן האי מאן דכניף מילחא חייב משום מעמר. המנחת חינוך (מלאכת מעמר) הקשה מ"ט בעי רש"י להביא מהתם, אטו לא ידעין דמעמר אחד מל"ט מלאכות הוא.

(טו) גמ', ת"ר מקושש זה צלפחד וכו' אמר לו ר"י ב"ב וכו'. עיין

ולרשב"א קשה הא משכחת הכנסה שלא היתה במשכן, דהיינו הכנסה דבעה"ב.

(ו) שם. ובמאי דשאני הכנסה דעני מהכנסה דבעה"ב כתב בתוצאות חיים שם לבאר לפמש"כ התוס' (לעיל ג.) ד"ה מאי טעמא דאם הוא וידו בחד רשותא יש על החפץ תורת הרשות שבה הוא נמצא, אבל אם הוא בחד רשותא וידו ברשות אחרת, אין החפץ נחשב שהוא ברשות שהוא נמצא בה. ולפי זה י"ל דהיכא דהבעה"ב מכניס הרי בשעה שעקר החפץ מרשות הרבים, נעקרה מהחפץ תורת רשות הרבים עוד לפני שהכניסו לרשות שהוא נמצא בה, וכשהכניסו הוי כבר אחרי שנעקר מהרשות הקודמת שלו, ואב מיקרי רק אם ההשתנות מרשות לרשות היתה במצב של חיוב, דהיינו שע"י ההעברה מרשות לרשות חל על החפץ שם הרשות החדשה שעבר אליה, אבל אם השתנות הרשות היתה קודם אין כאן שינוי רשות בחיוב ואין זה אב.

(ז) גמ', ואי עביר אב ותולדה ידיה לא מיחייב אלא חדא. כתב רש"י בבא קמא (ב:) ד"ה לא מיחייב, דחייב רק על האב ולא על התולדה, וצ"ב דאטו באוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד לא יתחייב על השני. והתוצאות חיים (סימן יב) ביאר, דלא דמי לאוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, דהתם אף על פי שנודע לו רק על כזית א' והביא עליו קרבן נפטר גם מהשני משום דהיו שניהם בהעלם אחד, אבל כאן החיוב הוא על האב דהתולדה בטלה לגבי האב, דכל החיוב על התולדה הוא משום שיש בה קצת דמיון להאב כמוש"כ המגיד משנה (בפ"ז מהלכות שבת הלכה ד'), ולכן היכא שהביא קרבן על התולדה לא נפטר מהחיוב על האב, עוד כתב שם דהתוס' לקמן (צו:) ד"ה למימרא פליגי להדיא ארש"י, וכתבו דבנודע לו וחזר ונודע לו באב ותולדה מיחייב שנים, אמנם אחר כך כתב ד"ל דלא פליגי, ודברי רש"י דוקא אי עשה האב ואחר כך עשה התולדה, דאז אמרינן דהתולדה שעושה אחר כך בטלה להאב, אבל היכא שעושה התולדה תחילה, מיד שעשה התולדה נתחייב עליה, וכשחזר ועשה האב לא מסתבר שישתנה החיוב, והתוס' מייירי בגוונא שעשה הכנסה לרשות היחיד ואחר כך הוצאה לרשות הרבים, וא"כ התולדה קודמת לאב ושפיר חייב שתיים.

(ח) גמ', ולר"א אמאי קרו לה אב וכו'. פירש הרמב"ן דאין הקושיא בטעמא דמילתא אמאי קרו להאי אב ולהאי תולדה, דפשיטא לן דאבות היינו מה שהיה במשכן, ותולדות הם הכלולים בהם, אלא דהגמ' דנה למאי נפק"מ נקרא תולדה, והקשה דנימא דנפק"מ דאם הוא תולדה ועביר אב ותולדה ידיה מיחייב תרתי, ואי עביר האב שני פעמים מחייב רק א', כמבואר בכריתות דף טו. דקצר וקצר מחייב חדא. ותירץ דאין נפק"מ במה שקרוי "תולדה", דאף אי קרי לתולדות "אבות" הוי מיחייב תרתי דהא עביר ב' אבות.

(ט) גמ', שם. הקשה הרמב"ן אמאי לא הקשתה הגמ' גבי כל המלאכות אמאי קרי להו אב ואמאי קרי להו תולדה. ותירץ דהכנסה היא תולדה ראשונה שנאמרה במשנה, עוד תירץ, דכל התולדות אינם מלאכות עיקריות אלא טפלות לאב שהוא המלאכה העיקרית, ולכן נקראות תולדות, אלא הכנסה אינה טפילה להוצאה אלא עומדת בפני עצמה דמעלתה וחיובה של זו כזו, ולכן מקשה הגמ' אמאי קרי להכנסה תולדה, ותירץ דנ"מ לחייב על האב ותולדה ידיה חדא, והסברא לחייב רק על האב, משום שמפרש ביה קרא. ועי' חזרה והקשתה לר"א דלית ליה האי נפק"מ, אמאי קרי לאב אב, ותירצה משום חשיבות המשכן אמרינן

רק אי ילפינן זורק ממושיט, אלא דלא חש לפרש כל הבעיות.
(כ) גמ', אילמא במעביר למטה מעשרה. ביאר הרשב"א דלפי זה פלוגתייהו אי מהלך כעומד דמי או לא, ולכן בזורק לכ"ע פטור. ובהגהות הב"ח כתב דפליגי אי הנחת גופו כהנחת חפץ, והרשב"ש כתב ע"ז ותמוה, (ואולי כוונתו לתמוה דהא לא מיירי הכא בעמד ברשות הרבים, ומהכ"ת לאוקמי באופן כזה). והתוס' לעיל (ב.) ד"ה **שבועות, ובעירובין** (לג.) כתבו דמעביר ד' אמות מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים נמי חייב דהתחדש חיוב של מעביר ברשות הרבים אפילו בלא עקירה והנחה, והביאו ראיה מסוגיין כי פרשוה כפשוטו. והרשב"א בעירובין הקשה לשיטת התוס', אמאי לא מקשה הגמ' דאי פליגי במעביר מאי טעמייהו דרבנן.

(כא) גמ', ופליגא דר' חלקיה בר טובי וכו'. פירש רש"י דפליג אדר"א, דלר"א ר"ע מחייב נמי למעלה מ', ולרב חלקיה למעלה מ' לכ"ע פטור. אבל הר"ח, וכן רב האי גאון (הובא ברשב"א) מפרשי דפליג נמי אדרב המנונא, דרב המנונא לא חילק בין תוך ג' למעלה מג', וס"ל דבתוך ג' נמי פטרי רבנן דלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה, ורב חלקיה פליג וסובר דבתוך ג' לכ"ע חשיב מונח. ופסק ר"ח כרב חלקיה, אבל הרמב"ם פ"ג מהל' שבת הל' ט"ז פסק כרב המנונא דבעינן הנחה ע"ג משהו, דרבא לקמן דף ק. הכי ס"ל. ועיין ברמב"ן שכתב דאם אגודו בידו לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה ואם אין אגודו בידו אמרינן קלוטה לאו כמי שהונחה, ולכן צריך שינוח על גבי משהו. והטעם דבאגודו יש סיבה המונעת מהחפץ לנוח.

(כב) גמ', דזימנין נפל ואתי לאתווי. כתב הרמב"ם בפט"ו מהל' שבת הל' ח' דכלי חרס מותר לזרוק מזו לזו, דהא בכהאי גוונא ליכא למיחש לזימנין נפיל ואתי לאתווי, דאם יפלו ישתברו.

(כג) גמ', שם. כתב הרשב"א בעירובין (דף פט:): דאם עוברת כרמלית בין שני הבתים, מותר לזרוק דלא חיישינן שמא יפול ואתי לאתווי דהוי רק איסור דרבנן.

(כד) גמ', לא חייב רבי אלא ברשות היחיד מקורה. התוס' לעיל דף ה. ד"ה "לא מחייב" כתבו דהמקור לזה זהו הטעם של רבי הוא מהא דלא אמר דינו בזורק מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים כגוונא דפלוגתייהו דרבי ורבנן [והוא משום דרשות הרבים ליכא במקורה].

דף צו ע"ב

(כה) גמ', תניא מרשות היחיד לרשות הרבים וכו' מחייב היה ר' יהודה שניים אחת משום הוצאה ואחת משום העברה, ע"כ. ופ"י רש"י בד"ה ואחת משום העברה, דרבנן פטרי משום העברה, דלא ס"ל קלוטה כמי שהונחה, חזינן דטעמא דר' יהודה דמחייב משום העברה דסבר קלוטה כמי שהונחה, והלכך נחשב שנעקרה ברשות הרבים. ועיין תוס' לעיל (ה:) ד"ה בשלמא, שכתבו דלר"ע דאמר קלוטה כמי שהונחה, נתחדש בזורק ד"א ברשות הרבים דלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה והלכך חייב, ונסתפק ריב"א האם חוץ לד' אמות אמרינן כמי שהונחה או לא, ולכאורה הספק בין על לאחר הד' אמות דהיינו הנחה, ובין לפני הד' אמות דהיינו העקירה, ולכאורה אפשר להוכיח מסוגיין דלענין עקירה אמרינן כמי שהונחה. (ב.י.י.) ויש לדחות דהכא כיון דלענין הוצאה אמרינן קלוטה וכו' אם כן ממ"נ הווי קלוטה וכו' לענין עקירה דמעביר מה שאין כן לענין הנחה.

מהרש"א ב"ב (ק"ט.) שכתב ע"פ מה שכתב התרגום יונתן (פרשת שלח פרק טו פסוק לב) דצלפחד נתכוין לאשתמודע קנסא דמיתא על חילול שבת לכל בית ישראל וכו'. וכן לתוס' בבא בתרא שם ד"ה אפילו קטנה, שכתבו בשם המדרש דלשם שמים נתכוין שהיו אומרים ישראל כיון שנגזר עליהן שלא ליכנס לארץ ממעשה מרגלים שוב אין מחויבין במצות, עמד וחילל שבת כדי שיהרג ויראו אחרים. ולפי זה אפשר הי' לומר דכך ס"ל לר"ע דאדרבא באופן זה מיעט בחטאו, אמנם עי"ש שהקשה המהרש"א, וכי מותר לחלל שבת לשם שמים, ות"י דכוונתו משוויא למעשיו דין מלאכה שאינה צריכה לגופא והי' פטור עלי', ומה שנהרג, היינו משום דעדי התראה לא ידעו זאת, ודברים שבלב אינן דברים, אבל כלפי שמיא לא חטא. ולכאורה דבריו צ"ע גדול, דממ"נ אי אמרינן דבכהאי גוונא הווי מלאכה שאצ"ל, איך שייך בכלל להרוג מחלל שבת, אולי כוונתו לש"ש, וכי שייך שיהי' דין ללא דין מן התורה, והי' נראה לומר שאין מחשבה זו בכלל מחשבת אינה צריכה לגופא, כיון שבוודאי הי' מוכח ממעשיו שצריך הי' לעצים, ואי אפשר שמחשבה טובה - אבל צדדית להראות העונש או שיש בכלל עדיין חיוב לשמור מצות, יעשה חסרון בגוף המלאכה, וצ"ע ג.

דף צו ע"א

(טו) גמ', מלמד שאף אהרון נצטרע. בספר חפץ חיים בפתיחה בבאר מים חיים סק"ג נסתפק, האם מקבל לשה"ר לוקה בצרעת. עכ"ד. וממעשה זה אין להוכיח דלוקה בצרעת, דהא אהרן נמי נצטרע. דהרי כתב רש"י עה"ת שגם אהרון דיבר, אלא שמרים פתחה תחילה.

(יז) גמ', החושד בכשרים לוקה בגופו. ביאר המהרש"א דאף על גב שהיה צריך אות מ"מ היה אפשר שיהיה אות אחר, וכיון דניתן לו אות כזה שלקה בגופו ש"מ דזהו עונשו על שחשד בהם.

(יח) גמ', בני מאמינים שנא' והאמין בה'. צ"ב מאי רבותיה דאברהם אבינו שהאמין בדבר שנאמר לו ממש ע"י הקב"ה, ואפשר לבאר ע"פ דברי המהרי"ל דיסקין (הובא באבי עזרי הל' יסוה"ת) לגבי נסיון העקידה, דכל הנביאים זולת משה רבינו ע"ה לא נאמרה להם נבואה מפורשת כלל, אלא בחידות שהיו צריכים לפרש ולהבין הנבואה ע"י שכלם והבנתם, וזה היה נסיון העקדה שלא התעקש לפרש נבואת הציווי בפנים אחרות, אלא פירשם כראוי, אף שמחמת זה צריך הי' לשחוט את בנו. והי' י"ל כאן שאם לא היה לאברהם אבינו מעלת מאמין לא היה מפרש נבואת כה יהיה זרעך באופן הפשוט, שהרי היה רחוק בטבע ולכן הוזכר כאן שבחו שהאמין. (א.ג.)

(יט) גמ', בעי רבה וכו'. תוס' לעיל (ד.) ד"ה דאמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא. כתבו דהא דקאמר הש"ס אבל למטה מעשרה ד"ה חייב דאמרינן קלוטה כמי שהונחה, היינו לרבנן אבל לר"ע קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא, ומחייב משום דילפינן זורק ממושיט, דאי סבר כמי שהונחה דמיא לא הוה מצי למילף זורק ממושיט דכיון דכמי שהונחה דמיא הוי (זורק למעלה מעשר), כזורק מרשות היחיד למקום פטור, וממקום פטור לרשות היחיד, ולא דמי כלל למושיט שהוא מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע, אלמא ע"כ כיון דסבר ילפינן זורק ממושיט סבר קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא, עוד כתבו התוס' שם, דה"ה דאפשר להסתפק עוד צד דלכ"ע לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה, ונחלקו

תהיה, וא"כ אף אי נימא קלוטה כמי שהונחה כיון שרוצה שתנוח בסוף ד' זה הוא מקום ההנחה ברשות הרבים, אבל הרי לא שייך שיהיו שני מקומות הנחה שם]. ותירץ על פי הרשב"א (הובא באות כח) דלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה היכא דלא נחא ליה, וא"כ אין זה נחשב שנח מיד כשיצא לרשות הרבים אלא רק לסוף ד', ושפיר יש כאן הוצאה אריכתא. וע"ש שהקשה על תירוץ זה ונשאר בצ"ע. והחזון איש (קה"י) תירץ דקלוטה כמי שהונחה לא מפיק במציאות את קיום מחשבתו, דס"ס לא נח מיד, וא"כ שפיר יש לחייבו על הוצאתו דנתקיימה מחשבתו דנח בסוף ד'. ולומה שיחשב הוצאה מיד כשיצא לרשות הרבים ומה שעבר אחר כך הוי העברת ד"א ברשות הרבים, זה לא אמרינן, כיון דההוצאה שהוא רוצה היא לקבוע את מקום החפץ בסוף ד' וא"כ רק בזה נשלם ההוצאה, וא"א לחייבו על העברה.

(לא) בא"ד. דאי בעי לסוף ד' לא מיחייב אהעברה דלא עבר מתחילת ד' לסוף ד' ברשות הרבים והוצאה אריכתא הוא דעבד, צ"ע לשיטת המאירי בסוכה (עיי' אות יא) דמעביר ד' אמות חייב אפילו אי נעקר ברשות היחיד והונח ברשות היחיד, דהחויב על ההעברה ולא בעינן עקירה והנחה ברשות הרבים אם כן הכא נמי מ"ט לא יתחייב על העברה נמי, אף על גב דבעי לה לאחר ד' אמות סוכ"ס עביד עקירה ברשות היחיד, (נ.מ.פ.) ונראה לומר דכיון דאזלינן לר' יהודה, ואיהו ס"ל קלוטה כמי שהונחה, אם כן מה דבעי לה לסוף ד' אינו מחסר בעצם ההנחה רק לגבי המחשבה לחייב, וא"כ ממ"נ בטלה העקירה ברשות היחיד, ומשום"ה אית לן העברה ללא עקירה ופטור.

(לב) רש"י ד"ה ולא היינו וכו'. לא שנא נתכוין לזרוק שמונה זורק ארבע לא שנא לזרוק ארבע זורק שמונה פטור. עכ"ל. וכן הביא הרשב"א בשם רב האי גאון, דנתכוין לזרוק שמונה זורק ארבע פטור. והביא הרשב"א גירסא אחרת, דגרסי "אמר מר הרי כתב שם משמעון", והיינו דהגמ' אתיא לאקשווי על מה שאמרנו דנתכוין לזרוק שמונה זורק ארבע חייב דומיא דכתב שם משמעון דלא דמי, התם נתכוין לכתוב אותיות ש' מ' בשביל לכתוב שמעון, ושפיר נתכוין למלאכה, אבל הכא לא נתכוין שתנוח לסוף ד', דברצונו שתעבור ח' אמות ומה שנח בסוף ד' אינו לרצונו ואמאי חייב. ומתרתא הגמ' ה"נ כל כמה דלא זריק ארבע לא מזדריק תמניא, והיינו שא"א לזרוק שמונה בלי שיעבור ארבע. וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מהל' שבת הל' כ"א דבכהאי גוונא חייב. ולשון המאירי בזה, "ואף החפץ נח במקום שהיתה מחשבתו עליו, שהרי אי אפשר להיות החפץ מגיע לסוף ח' עד שיעבור על מקום סוף הארבעה", עכ"ל. וכתב הרא"מ הורוויץ [על תוס' ד"ה הרי' דלפי מה שכתב רש"י ד"ה ואיתעביד למ"ד קלוטה כמי שהונחה דמי, וודאי חייב בכהאי גוונא, דהא נחה לסוף ארבע דקלוטה כמי שהונחה, דהרי רצה שתנוח שם.

(לג) גמ', הזורק מרשות הרבים לרשות הרבים וכו'. וז"ל רש"י, אם עבר ברשות הרבים ד' אמות ואפילו ע"י צירוף חייב. הרי דאין רשות היחיד מצטרף לשיעור ד' אמות. והיפה עינים הביא דהירושלמי בפירקין הלכה א', הקשה לר"י דאמר הזורק והלכה למעלה מעשרה (והזורה ונחה) רואים אם נפלה תוך ד' אמות פטור ואם לאו חייב, דהיינו שהלמעלה מ' מצטרף. והא הכא חזינן דאין הרשות היחיד מצטרף, ומתוך דהתם אם תיפול תחתיה הוי רשות הרבים הלכך מצטרף. חזינן מהירושלמי דאין הרשות היחיד שבאמצע מצטרף, וכן פסק הרמב"ם פ"ג מהל' שבת הל' י"ז. ודלא

(כו) גמ', כגון דאמר עד דנפקא ליה לרשות הרבים תנוח. כתב הרמב"ן, פירוש לא שאמר תנוח סתם, דא"כ תנוח ותעמוד משמע והרי לא נחה, אף על פי שלענין שבת הויא כמונחת, אלא ה"ק רוצה אני שתהיה כמונחת לענין שבת עם יציאתה, שלא אתחייב בהוצאתה אלא בהנחת יציאתה ברשות הרבים, ומשום הכי מחייב לר"י כיון דקלוטה כמי שהונחה.

(כז) גמ', שם. הקשה הגאון רבי עקיבא איגר דא"כ אמאי נחלקו באופן שעבר ד' אמות ברשות הרבים, נימא שעבר רק אמה אחת, דלרבנן פטור כיון שרצה שתנוח מיד, ולר"י חייב כיון דקלוטה כמי שהונחה. ובמרומי שדה כתב ליישב דכל זמן דהוא תוך ד' אמות הוי נתקיימה מחשבתו כיון דחד מקום הוא.

(כח) גמ', דר' יהודה סבר אמרינן קלוטה כמי שהונחה. הקשה הרשב"א דהכא בסוגיין מבואר דר' יהודה ס"ל קלוטה כמי שהונחה, ובעירובין דף צז: אמר ר' יהודה אם היה קורא בספר ונתגלגל לארץ, אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא חוט גוללו אצלו, ואף על פי שהוא תוך שלשה, חזינן אם כן דלא חשיב כמונח. והתוס' לעיל דף פ. ד"ה "והא" הקשו כן, ותירצו דהכא מייירי בנתגלגל ורק בזה אמרינן לר"י קלוטה כמי שהונחה, אבל התם מייירי שהספר באויר ובזה לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה. והרשב"א תירץ דלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה לר"י אלא כשרוצה שינוח, אבל התם אינו רוצה שינוח הספר דהא אינו רוצה שיתגלגל מידו, ובהא לא ס"ל לר"י קלוטה כמי שהונחה. והרמב"ן תירץ דלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה בכהאי גוונא שיש סיבה המונעת מהחפץ לנוח כגון בספר שאיגודו בידו ואין סופו לנוח, או במעביר ברשות הרבים, בזה לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה, אלא רק בזורק שנקלט כל החפץ באויר רשות הרבים. (ועיי' אות כא בשם הרמב"ן).

(כט) גמ', איתמר נמי רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו לא חייב ר"י אלא אחת. הקשו התוס' לעיל (ד: ד"ה זרק, הא רב יוסף אוקמא למתניתין דלעיל אליבא דרב יהודה אמר שמואל דלר' יהודה חייב שנים, וסתר דבריו כאן, והוכיחו מזה כגירסת ר"ת דגרסי לעיל "יתב רב יוסף וכו', א"ל רב חסדא מר אהא מתני לה" וכו'. ועוד תירצו דרב יוסף גופיה ס"ל דלר' יהודה חייב אחת, ומה שאמר לעיל דלר' יהודה חייב שנים אליבא דרב יהודה קאמר וליה לא סבירא ליה.

(ל) גמ', אי להכא קבעי לה להכא לא קבעי לה. פירש רש"י ד"ה ולמאי דס"ד, דאם רוצה שתנוח בסוף ד' א"א לחייבו משום מעביר, דעל מנת לחייב בעינן לעקירה מתחילת ד' ברשות הרבים, והוא אינו רוצה שתנוח שם, אבל לענין הוצאה חייב כי עשה הוצאה אריכתא. והקשה הגאון רבי עקיבא איגר אמאי הוי הוצאה אריכתא, הא הוי קלוטה כמי שהונחה כשנכנס לרשות הרבים, וה"ל לרש"י לפרש איפכא, דעל ההוצאה אין לחייבו כיון שנח מיד ולא בסוף ד' כמו שרצה, ורק על ההעברה יש לחייב כיון שעבר מתחילת ד' שם נקלט כמו שהונח, לסוף ד'. נולכאורה קושיתו צ"ע דהא רש"י כתב מפורש דענין הוצאה אריכתא היינו שלענין הוצאה אין זה משנה כלל באיזה מקום ברשות הרבים נח, דהחויב הוא על הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, וצריך שתהי' הנחה באיזה מקום. ועל כן כיון שרצה שתנוח בסוף ד' זה הוא מקום המנוחה, אבל לענין העברה דבעינן עקירה והנחה ברשות הרבים, כיון שלא רצה שתנוח ע"י הקלוטה, א"א שיתחייב, דאי לא נח גם לא נעקר. דהיינו שמחשבת הנחה לענין הוצאה לא משנה היכן

מחזיקים הקרשים שלא יפלו מהעגלות. וזהו כפירוש ר"ח והערור, אלא שהתוס' אמרו שהיו מעץ.

(מ) בא"ד, ומשני אמר שמואל ביתדות. עכ"ל. לפי פירוש התוס' דמיירי על העגלה עצמה שהיו הקרשים שוכבים עליה. צ"ב אמאי קרי להו יתדות, וביאר החכמת מנוח לפי שהכל תלוי ושוכב על הקרשים הללו, כמו שדרך לתלות ביתד, ע"ש. והיפה ענינים ביאר שמה שכתוב דתחתיהן רשות הרבים קאי על העגלות המיוחדות להוביל היתדות של המשכן, ומביא ממדרש רבה פ"ו שהיו עגלות מיוחדות לנשיאת היתדות והקלעים והאדנים, ובהם לא היה קירוי בדרא תתאה.

דף צח ע"ב

(מא) גמ', אלא למ"ד מלמטן עוביין אצבע וכו'. ביאר הריטב"א (החדשים) דהסתבר לגמ' דשינוי הקרשים היה כלפי פנים והחסרון שהיה מתקצר מהם היה כלפי חוץ, כדי שיהיה הבנין יפה ושוה מבפנים.

(מב) גמ', דשפי להו כי טורין. עיין רש"י, והר"ח גורס "כי טורין" והיינו דבר שרחב למטה ומתקצר למעלה. והרשב"א מפרש דזהו לשון פרסי ומכנים כך חתיכת בגד שתופרים בחלוק לשנים בו מעות (כיס) שכן הוא דרכו להתקצר למעלה. וכן גירסת הערוך.

(מג) גמ', בנס היה עומד. ופרש"י משום שהיה בריח אחד וע"כ שהיה נכפף כשהיו נותנים אותו בפנים. ובתרגום יונתן שמות כ"ו פסוק כ"ח כתוב דהבריח הזה היה מהאילן שנטע אברהם בבאר שבע, וכשעברו ישראל את הים קטעו אותו המלאכים והשליכוהו לים והיה צף על המים, והיה המלאך מכריז ואומר, זהו האילן שנטע אברהם בבאר שבע והתפלל שם בשם ה', ומזה לקחו ישראל ועשו בריח אורכו שבעים אמה, והיה בו נס שהיה מתגלגל כעכנא סביב סביב מבפנים וכשהיו מוציאים אותו היה מתיישר כמקל.

(מד) תוס' ד"ה דל עשר לאיגרא. ואומר ר"י דמבית עולמים ילפינן לה וכו'. הקשה הרש"ש דגובה המקדש יוכיח דלא היה שוה לגובה המשכן, דהמקדש היה גובהו כחצי אורכו וחצי רוחבו, ובמשכן היה רק עשר אמות. ועיין בריטב"א (החדשים) שכתב דהלכתא גמירי לה שהיה רוחב הקרשים אמה, ואפשר דילפינן ממקדש. והרש"ש תירץ באופן אחר מתוס', ע"פ הגמ' בעירובין דף כג: דאיתא שם דהקרא דנאמר בחצר המשכן "ורוחב חמישים בחמישים" ביאורו שהיה מזרח החצר ריק חמישים אמה, והיה חמישים על חמישים ריק (דמידות החצר היו מאה אמה אורך וחמישים רוחב) ובחמישים המערביים עמד המשכן, והיה ריוח תשע עשרה אמה לכל רוח, והיינו משום שהיה רוחב המשכן עשר אמות, ואורכו שלשים אמה, ועובי הקרשים עוד אמה, וממילא נשאר תשע עשרה אמה לכל רוח. והשתא אי נימא דרוחב הקרשים היה רק חצי אמה, לא היה עשרים אמה לכל רוח, דהא הרוחב של המשכן מלבד הקרשים הוא י"א, וא"כ יהיה לכל רוח י"ט אמה, ובצד מערב יש יט' אמה וחצי בין אויר המשכן לכותל החצר, וא"כ אין הריוח שוה.

(מה) גמ', לר' יהודה מיגליא אמה דאדנים. כתב הר"ן דלאו דווקא שהגיעו היריעות עד האמה דאדנים, דהא הקרש הוא אלכסון של ט', ולא ט' אמות ישרות, והאלכסון הרי ארוך טפי מהישר. אלא הכוונה בזה שלא נשאר אמה מהקרשים מגולה, כדר' נחמיה, אלא פחות.

כהרלב"ג שכתב בפרשת יתרו דרשות היחיד שבאמצע מצטרף. וכתב התוצאות חיים (סימן ו') דלשיטת הבעל המאור (הובא לעיל אות יא) דדין העברת ד"א ברשות הרבים הוא משום דד"א הוא רשותו של אדם וכשמוציא חוץ לד"א הוא כמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, הא בעינן למימר שיצטרף הרשות היחיד דהא לא גרע מד' אמות ברשות הרבים שהם רשותו, וא"כ זו הוכחה ברורה שלא כדבריו.

דף צח ע"א

(לד) רש"י ד"ה מצטרפות. ודלא כר' יוסי וכו'. אמנם הרמב"ם פ"ג הל' ט"ז פסק מימרא זו, ואעפ"כ פסק בפרק י"ח הל' כ"ד כר' יוסי, והוכיח מזה הגאון רבי עקיבא איגר (נדרס בגליון הרמב"ם שם במהדורת פרנקל) דס"ל להר"מ שאין הדברים תלויים זה בזה, דלא כרש"י. והרשב"א כתב דמסתברא דלא שייכי אהדדי, דהתם במוציא חצי זית וחזר והוציא חצי זית הלכך דינא הוא דלא יצטרפו אלא כשתי הוצאות מוחלקות הן לגמרי, אבל הכא דבוריקה אחת דינא הוא שיצטרפו.

(לה) גמ', ודלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה. וברש"י בד"ה פחות מד' פטור, פירש דמשום הוצאה לא מחייב דלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה. והקשה הרשב"א הא גם למ"ד קלוטה כמי שהונחה אינו חייב אלא אם רוצה שתנוח, או שאומר כל מקום שתרצה תנוח, וא"כ איכא למימר דמשו"ה פטור, ומנ"ל דס"ל קלוטה לאו כמי שהונחה. ומפרש בשם רב האי גאון, דילפינן לה מהא דחייב כשזרק ד' אמות, דאם קלוטה כמי שהונחה אמאי חייב הא עברה בתוך רשות היחיד והווי כמו שנחה ברשות היחיד, וא"כ אינו מעביר הד' אמות בבת אחת ואיך יצטרפו.

(לו) גמ', איני והא עגלות דמקורות הויין. הקשה השפת אמת מנלן למילף מהא דעגלות מקורות היו דהמוציא לרשות הרבים מקורה חייב, הא יש לחלק בין הקירוי של העגלה שאינו קבוע בהתייחס לרשות הרבים, וקירוי לשעה לא חשיב קירוי להפקיע מיניה שם רשות הרבים. דהא כשהעגלה תעבור לא יהיה מקום זה מקורה, מה שאין כן היכא שהקירוי קבוע, וכתב ליישב דאולי כיון דתחת העגלות היה מקורה תמיד אף על פי שמקום העגלות השתנה חשיב כקירוי קבוע לענין מקום זה. ואולי אפשר לבאר דהרי הגמ' לעיל ל. אמרה לגבי בנין דמחנה ישראל חשיב קביעות כיון שמה שהלכו הי' על פי ה'. ה"נ אין מה שהלכו מחשיב אינו קבוע.

(לז) רש"י ד"ה כי קאמר רב. תחתיהן רשות הרבים. עכ"ל. ביאר המהרש"א, הא דלא קשיא ליה מצדיהן וביניהן, לפי שכשמונחין על רחבן יש ריוח מהחריצין של כל קרש למטה (במקום היתדות) חצי אמה, דבכל קרש היו חורצין בעובי רבע אמה מכל צד, והיה מגיע לחצי אמה ריוח ותו ליכא לבד. וכן כשמונחין על צידן הוא מחסר מהצדדים בשביל עובי האדנים.

(לח) תוס' ד"ה הניחא. וא"ת מנלן דילפינן ממה שאינו מקורה נילף מן המקורה, עכ"ל. ביאר המהרש"א דהתוס' מקשו למ"ד דכלין והולכין עד כאצבע, דלמ"ד שהיו רחבים אמה י"ל דאין הכי נמי מתחת הקרשים היה רשות היחיד, דאמרינן פי תקרה יורד וסותם, אבל למ"ד דכלין כאצבע לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם כיון שאין כאן ד' טפחים. (כמבואר לעיל דף ט.) וא"כ המקורה הווי נמי רשות הרבים, ונילף מיניה.

(לט) תוס' ד"ה אטבעי. היה אחר שנתנו הקרשים וכו'. במדרש רבה פ' נשא פ"ו כתב דהיו עושים לקרשים אטבעי של ברזל שהיו

כוורת בעינן שיהיה תוכה רשות היחיד ולא סגי מה שעל גבה רשות היחיד, וע"כ בעינן שתהיה רחבה ו', ועיין **בשער הציון** (שמ"ה סק"ה) שהביא דעות האחרונים בזה.

(נב) **תוס' שם**. בעיקר קושיית התוס' כתב **הרא"מ הורוויץ** דישי ליישב דבעירובין שמעינן להקל רק באיסור כרמלית דרבנן, דהתם מיירי שמוציא מבור לרשות היחיד, וע"ז אמרינן דחולית הבור מצטרפת להחשיב הבור לרשות היחיד ולא כרמלית, שמותר להוציא לרשות היחיד, אבל הכא נתחדש דהוי רשות היחיד גמור אפילו לחייבו מדאורייתא, דהלשון מצטרפין סתמא משמע לכל דיני רשות היחיד.

דף צט ע"ב

(נג) **גמ', בעי מיניה רב מרדכי מרבא**. כתב **המלא הרועים** דצריך לגרוס רבה, מדאמר אחר כך אתא שייליה לרב יוסף, ואיך הקדים לשאול את רבא תלמידו של לרב יוסף. ואם גרוס רבה א"ש, שהלך מתחילה אצל הגדול דהיינו רבה דמלך קודם רב יוסף, ואחר כך לרב יוסף, ואחר כך לאבי תלמידו. אך הקשה דרב מרדכי היה תלמידיה דרב אשי, והאיך היה גדול בתורה בימי רבה.

(נד) **תוס' ד"ה או דילמא**. **הרמב"ן** מתרץ לקושיית התוס', דוודאי כל היכא שזורק ממקום חייב למקום חייב דרך מקום פטור חייב, והכא מיבעיא ליה משום שגם כשנח לא נח במקום חייב אלא במקום פטור, דע"ג העמוד לא אמרינן דרשות היחיד עולה עד לרקיע כיון דאין כאן מחיצות. ובעו לפשוט מהמשנה דהמניח ע"ג הסלע חייב אף על גב דלסלע אין מחיצות, ונדחו. **והאבני נזר** (או"ח סימן רע"ב אות ו') כתב דסברת הרמב"ן משום דדינא דאוריר רשות היחיד עולה עד לרקיע משום גוד אסיק מחיצתא, ובעמוד לא אמרינן גוד אסיק דבעינן מחיצות הניכרות, כמו בחצר. **והרשב"א** הקשה על הרמב"ן דלדבריו כל שהוא מניח ע"ג הסלע או ע"ג החוליה למה יתחייב, והא אגד כלי במקום פטור כיון דאוריר העמוד מקום פטור, וכדאמרינן לעיל בריש פ"ק (ח, א) גבי כוורת.. ותיירץ וז"ל דלא אמרו אלא בשחכלי עצמו אוכל כל גובה הרשות ועוד אגדו במקום פטור, כגון שנעץ קנה גבוה יותר מעשרה ברה"ה, אבל כשאין גופו של כלי גבוה כל כך שיהא אוכל כל גובה הרשות לא. והיינו נמי דכי אמרינן לעיל בפ' המצניע (צב, א) המוציא משוי למעלה מי' טפחים חייב שכן משא בני קהת, אמרינן והתם מנ"ל, ואצטרכינן למילף ממזבח או מארון דמדלי קרקעיתו מן הרשות יותר מעשרה, ואמאי הא לא ה"ל למימר אלא שהיה גבהו של מזבח או של ארון הנישא על הכתף למעלה מי' טפחים חייב, עכ"ל.

(נה) **בא"ד, ואמרינן לעיל המוציא משוי וכו'**. הקשה **המהרש"א** דלעיל צו. מבואר בגמ' דהיינו דווקא במוציא אבל בזורק למעלה מעשרה פטור, וא"כ להיפך ה"ל להתוס' לאקשוויי, דאמאי הכא מיבעיא ליה הא לעיל מבואר דזורק למעלה מעשרה פטור לכ"ע. ותיירץ דמהתם וודאי ליכא לאקשוויי, דהא זורק ממקום היתר למקום היתר דרך מקום היתר, מה שאין כן הכא דזורק ממקום איסור למקום איסור ורק עובר דרך מקום היתר. ובזה אין לחלק בין זורק למעביר.

(נו) **תוס' ד"ה ומוקף**, ומשום חורי רשות היחיד ליכא לחיוביה וכו', הקשה **החזון איש** (סימן ס"ב סק"ג) האיך נחייבו משום חורי רשות היחיד, הא מבואר לעיל (ז:ו) **בתוס' ד"ה והלכה**, דאכתי בעינן הנחה ע"ג מקום ד'. ותיירץ דשמא הוי כעמוד ברשות היחיד שאין צריך

(מו) **גמ', לר' נחמיה מיגליא אמה דארניס**. מהגמ' מוכח דהיריעות לא היו מכסות את עובי עמודי הפרוכת שבפתח המשכן שהיה רחבם אמה, דאי היו מכסות דל אמה אחת לעובי העמודים, ושלשים לאורך המשכן, ואמה אחת לכסות עובי הקרשים, נשאר ח' אמות, וא"כ יהיו שתי אמות מהקרשים מגולות לדעת ר' נחמיה. **ורש"י עה"ת שמות (כ"ו, ה)**. הביא **ברייתא דמסכת מידות** שסוברת שהיו היריעות מכסות עמודי הפרוכת והיו שתי אמות מהקרשים מגולות.

דף צט ע"א

(מז) **גמ', ונראין קרסים בלולאות ככוכבים ברקיע**. ביאר **הריטב"א** (החדשים) דהלולאות היו דומות לרקיע דהיו מתכלת, ותכלת דומה לים כדאיתא במנחות דף מג: והקרסים היו נוצצים ככוכבים כיון שהיו עשויים מנחושת קלל.

(מח) **גמ', שטוף בעיזים וטווי מן העיזים**. והיינו שטוו את הצמר בעודו מחובר לעיזים, כמבואר לעיל דף עד: ובטעם הדבר שעשו כן, כתב **הספורנו** שמות (ל"ה כ"ו) למען יהיה בטווי זהר נוסף, כי בהרבה מהפשוטים ימעט קצת מטוב איכותם כאשר יעקרו ממקום גידולם. עכ"ל.

(מט) **תוס' ד"ה למה לי**, **אם כן** יהיו הקרשים נוגעים זה בזה, עכ"ל. ביאר **המהרש"א** דא"א ליישב שלא נתנו הקרשים ממש באמצע העגלה אלא היו נוטים יותר כלפי חוץ, דא"כ לא היו יכולים לעמוד על אמתא ופלגא. ועוד, דאם היו יכולים להטות הקרשים יותר לצד חוץ לא היה צריך ריוח ה' אמות בין העגלות דהא אפשר לקרבם יותר ולהטות הקרשים לצד חוץ. אלא ע"כ שהיה צריך לשים הקרשים בעגלה דווקא באמצע.

(נ) **תוס' ד"ה מסייע**. **א"נ מיתורא דמתניתין שמעינן דמצטרפין לארבעה**. עכ"ל. כ"כ התוס' לעיל דף ח. ד"ה רחבה, והקשו על הר"ח שכתב דבעינן כוורת רוחב ששה כדי שיהיה לרבע בתוכה ד' על ד' לבר מהדפנות, משום דס"ל דעובי הדפנות אין מצטרף לרשות היחיד. הא ממתניתין דידן חזינן דמצטרפין. **והרשב"א** לעיל שם הקשה על התוס', דא"כ קשה מלקמן דף ק. דאמר אביי בור עמוק עשרה ורחב שמונה זורק מחצלת לתוכה וחילקה פטור, דבעינן רוחב ד' על ד' וליכא, והמחצלת ממעט ברוחב. ולהתוס' אמאי ממעט הא עובי המחיצות נמי מצטרף לרוחב ד', ומכא זה הוכיח הרשב"א דלא בכל דוכתא אמרינן הכי, ומביא **מהירושלמי** דפירקין (הלכה ב'), שכתב דאמרינן דעובי המחיצות מצטרף רק היכא דעובי המחיצות מרובה על מה שבפנים, ולפי זה בכוורת נמי בעינן רוחב ד' לבד מהמחיצות וכדעת הר"ח. **והרשב"א** עצמו כתב דהחילוק הוא באיכות המחיצות, דאם המחיצות ראויות להניח על גבן מידי ולהשתמש, מצטרפות לרוחב ד', ואם רעועות, ככוורת ומחצלת, אינן מצטרפות. ודקדק כן מלשון אביי דנקט "זרק מחצלת" ולא נקט "זרק דף". וכתב **החזון איש** סימן ס"ב סק"ב דס"ל לרשב"א דהבבלי חולק בזה על הירושלמי וס"ל דגם אם אין המחיצות רחבות יותר מהפנים מ"מ מצטרפות לרוחב ד' אם הם חזקות ולא רעועות.

(נא) ובעיקר קושיית הרשב"א על התוס' תירצו **השפת אמת** לעיל שם, **והגר"ח בפ"ד ה"א**, דדין זה דראוי להשתמש על גביו מחשיב ליה לרשות היחיד, מהני רק דיחשב רשות היחיד על גבו אבל לא תוכו, דבתוכו ליכא רוחב ד', וכ"כ **הגאון רבי עקיבא איגר** בגליון המשניות כאן. ולפי זה לא קשיא מכוורת, דבשביל לפטור זורק

מקום ד', כמבואר לעיל (ח.) בתוס' ד"ה אמר אביו.

נז) תוס' ד"ה לאחרים, גבי חוליא דבור לא שייך וכו'. ביאר החזון איש (סימן ס"ב סק"ג) דהגובה החיצוני נמדד בפני עצמו וכיון שאין בו י' אינו רשות היחיד, ולא שייך בזה הק"ו דלאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש, דרך הגובה הפנימי עושה מחיצה ולא הגובה החיצוני. **והרשב"א** פליג אתוס', וכתב דכשמוציא בראש החוליה הוי מניח ברשות היחיד, אמנם לא מטעם שאם עושה מחיצה לאחרים לעצמו לא כל שכן, אלא מטעם דהוי כחורי רשות היחיד. (ומשמע דלעיקר סברת התוס' איהו נמי מודה, דאין הגובה החיצוני עושה מחיצה לאחרים).

נח) גמ', בעי ר' יוחנן בור תשעה וכו'. התוס' לעיל (ח.) ד"ה רחבה ביארו, שאין הספק בגמ' האם בעינן שיהיה מחיצה קודם העקירה או סגי שהמחיצה נמצאת בזמן העקירה, אלא הספק הוא מצד גוף העקירה, דאין זה חשיב עקירה מרשות היחיד כיון שקודם העקירה לא היה כאן רשות, ולפי זה מה שדנה הגמ' את"ל כיון דלא הוי מחיצה עשרה לא מיחייב, בור י' ונתן לתוכו חוליא ומיעטו מהו, היינו משום דשמא יש חילוק בין עקירה להנחה דעקירה חמירה טפי מהנחה, ובעינן טפי שתהא חשובה.

נט) תוס' ד"ה ואמאי. וקשה לר"י וכו' כיון שאיגודו בפנים. **הרמב"ן** כתב דלא דמי, דהתם החפץ מונח בתוך הד' אמות, אבל הכא החפץ מונח על פניו המדובקות בכותל וזו היא הנחתו, ושפיר עבר ד"א, והילכך אם לא מבטל ליה לכתל שפיר יש כאן העברת ד"א.

ס) בא"ד, ואם זרק מחט או קוץ וכו'. ביאר **המהרש"א** הא דחילקו בין מחט לדבלה עצמה, דהדבלה עצמה יש להחשיב שהניח ברשות הרבים כיון שרואה פני הקרקע, מה שאין כן המחט שהניח על הדבלה אינה רואה פני הקרקע, ולא מונחת ברשות הרבים.

סא) תוס' ד"ה זרק, וא"ת אפילו ליכא וכו'. **המהר"ם** ביאר דבשלמא אי תחתיו הוי רשות הרבים מובן דאם עשיית מחיצה והנחת חפץ בהדי הדדי אתו חייב ה"נ חייב, כיון שע"י כך הוי כאילו הניח הדף תוך רשות היחיד, אבל אם לא הוי רשות היחיד תחתיו הא לא הניח הדף ברשות הרבים. ובמה שהקשו מטרסקל הקשה **המהרש"א** הא בטרסקל איכא בקיעת גדיים, והניח בצ"ע.

סב) בא"ד, ואומר ר"י וכו'. **התוס'** רא"ש ביאר דמיירי דהיתדות רחבים ד' ולא גבוהים י' ועל ידי הדף משלימם ל', וכן כתב **הר"ן בשם הרא"ה**.

סג) בא"ד, וא"ת אפילו ליכא וכו'. כתב **הרשב"א**, דס"ל לרבא דאמרינן פי תקרה יורד וסותם, דאי לא לא הוי רשות היחיד, וכדאמרינן נמי לקמן (קא.) גבי נעץ קנה בר"ה ובראשו טרסקל. והביא דר"ת פירש **בעירובין** (צד.) דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם בד' מחיצות. ועל כן לדבריו איכא לאוקומה בדאית לה שתי מחיצות. וסיים, דעדיין צריך לי תלמוד שהרי מחיצה שהגדיין בוקעין בה היא, ואינה מחיצה נצ"ע מ"ט לא רצה לאוקמי כתוס' דאיירי בגוונא שאין הגדיין בוקעין. **והמאירי** לקמן (קא.) כתב דבדין פי תקרה לא איכפת לן בקיעת גדיים.

דף ק' ע"א

סד) גמ', בעי רבא אגוז בכלי וכלי צף על גבי מים מהו. כתבו **התוס' לעיל** (ה:) ד"ה אגוז, דלענין שאר דברים האגוז ודאי לאו כמונח דהא קי"ל רכוב כמהלך, אלא דהכא כיון דממשכן גמרינן, דודאי היה התם כדרך הצנעת חפצים יש להסתפק, האם דרך להצניע כהאי גוונא או לא. **והקהילות יעקב** (שבת סימן ח') דייק

מלשון **הרמב"ם** (פי"ג מהלכות שבת ה"ד) דהחסרון בהנחה על גבי מים הוא מפני שאינם נחשבים מקום ד' על ד', ולפי זה הספק באגוז בכלי אם נחשב שיש לו מקום ד' על ידי הכלי או לא. (ועיין מה שכתבנו דף ה': אות פ"ו).

סה) גמ', שם. **החתם סופר** לעיל (ה:) דייק מדברי **הראב"ן** (שבת סימן של"ח וב"מ פ"ק ד"ה חצר מהלכת) דכל הסוגיא לא מיירי לענין הנחה, דודאי חשיבא הנחה על גבי מים להתחייב עליה, והכא הנדון אם נחשב כמונח לענין שהעוקר משם יתחייב על עקירתו. ועיין **בחזון יחזקאל** (חידושים למסכת שבת) שדייק כן גם מדברי **רש"י** (סוף צ"ט תחילת ק') דכתב "היינו הנחתו, ואם נטל מקצתו והוציא הוה עקירה. לא היינו הנחתו, ואם נטלו משם לאו עקירה היא". וה"נ דייק מדברי **הרמב"ם** (פי"ג מהלכות שבת ה"ד) שהעתיק את כל הדינים בסוגיין רק לענין עקירה, וכתב דאגוז בכלי וכלי על גבי מים פטור "שהרי לא נחו הפירות על גבי הארץ, ונמצא שלא עקר מעל גבי מקום ד'". וביאר בטעם החילוק בין עקירה להנחה, דגבי הנחה חשיבא הנחה דאיכא למימר שכשמוציא על גבי מקום מסויים החשיבו, (דלא גרע מהניח בפי כלב או כבשן דחייב כדלקמן דף ק"ב). מה שאין כן עקירה דלא שייך במעשהו החשבה לאותו מקום. עוד כתב שם, דמדברי **רבינו חננאל** (לעיל ה:) מוכח דלא סבירא ליה כרש"י ו**הרמב"ם** ו**הראב"ן**, דפירש להדיא את הדין של אגוז על גבי מים במוציא אגוזים מרשות היחיד ונתנם על גבי מים ברשות הרבים, ופטור דהא ליכא הנחה.

סו) גמ', חילקה במחצלת פטור. עיין **תוס' לעיל** (ח.) ד"ה רחבה ששה, שהוכיחו דטעמא דאביי דפטור, מפני שאין ההנחה חשובה כשהיא באה בהדי הדדי עם סילוק מחיצה. יעוי"ש.

סז) גמ', לאביו וכו' דמחצלת מבטלא מחיצה, כ"ש חוליא. **הרשב"א** הקשה מה כ"ש יש כאן דמאי שנא חוליא ממחצלת, ואם תאמר דמיירי שלא ביטלה למחצלת בבור וחוליא מיירי במבטלה שם, אם כן אפילו זרק מחצלת לבור וביטלה שם ליפטר כיון דממעט מגובה י' טפחים. וכתב דמתוך הדוחק י"ל דחילקה במחצלת משמע שמבטלה שם, שהרי מתכוין לעשותה מחיצה, וזרק משמע דלא ביטלה, והא דאמרינן דכ"ש זרק חוליא פטור, משום שאין דרכן של בריות לבטל מחצלת בבור להתקיים שם ולמחר הוא עשוי לסלקה, מה שאין כן חוליא הווי ביטול מעליא. וה"ה דהוה מצי למימר זרק מחצלת לבור חייב ואם ביטלה פטור, אלא דאורחא דמילתא שאינו מבטל מחצלת בבור אלא כשמוציאה בתורת מחיצה.

סח) גמ', בור ברשות הרבים עמוקה י' ורחבה ד' מלאה מים וזרק לתוכה חייב. פירש **רש"י** ד"ה וזרק לתוכה, מרשות הרבים מידי דנייחא, כגון אבן [נשוקעת לקרקעית הבור] או מים [דמים על גבי מים היינו הנחתו]. ואפשר לדייק בכונתו דאתא לאפוקי מידי דצף על המים כגון אגוז. אמנם **הרמב"ם** (פי"ד הכ"ג) כתב, בור ברשות הרבים וכו' מלא מים וזרק לתוכו חפץ ונח על גבי המים חייב וכו', ואם כן סתרו דבריו להלכה, דאגוז על גבי המים לא היינו הנחתו. **והקהילות יעקב** במהדו"ב (סימן ח') חזר בו ממה שרצה ליישב במהדו"ק, ותירץ כמו שייסד **החזון יחזקאל** (לעיל אות סה) דשיטת **הרמב"ם** שהמניח על גבי מים ודאי חייב, והנדון דלעיל (ה:) הווי דוקא כשעוקר מעל גבי המים.

סט) גמ', פירות מבטלי מחיצתא. יעויין **רבינו חננאל** (על הגליון, בע"ב) שכתב דהני מילי היכא דבטלינהו גבי בור, אבל אם הצניע פירות בבור ודעתו לחזור ולאכול מהן לאחר מכן, לא מבטלי מחיצתא. (וכ"כ **הרשב"א** בשם **רב האי גאון**). **והרמב"ן** כתב דאי

דהווי מדרבנן כיון שחסר ביטול לעולם הרי יש בבור שיעור לחיוב. (עג) בא"ד, דמן התורה ממעט כל דבר. עיין לעיל אות סט במה שהובא בשם הרשב"א.

(עד) גמ', תל המתלקט י' מתוך ד' זרק ונח ע"ג חייב. דעת החזון איש במסקנתו (כלאיים סימן י"ב סוף סקכ"ג) דאת הד' אמות מודדין במישור ולא באלכסון. ולשון המשנה ברורה (סימן שס"ג ס"ק קנ"ד) משמע דמודדין את אורך האלכסון. ובפירוש רבינו חננאל בסוגיין כתב "שגובהו עשרה ושיפועו ד' אמות. ועיין בביאור הלכה (סימן שס"ב ס"ב ד"ה שעשה) דפשיטא ליה דאם יש תל גבוה ה' טפחים ועל גביו בריחוק ג' טפחים ויותר משפתו פנימה יש עוד תל גבוה ה' טפחים, אם בסך הכל מתלקט גובה י' טפחים בתוך ד' אמות הוי מחיצה ורשות היחיד. ודעת החזון איש (או"ח סימן ס"ה סק"ע) דכל שיש באמצע התל מקום ג' טפחים (או ד' טפחים, יעו"ש) שאינו משופע כשיעור חשבון של המתלקט י"ט בתוך ד"א, אף שבסך הכל מתלקט י"ט בתוך ד"א, לא חשיב מחיצה.

(עה) גמ', תניא נמי הכי מביי ששוה לתוכו ונעשה מדרון וכו'. כתבו הרשב"א והראב"ד בהשגות (פי"ז משבת ה"ד) דבתוספתא (פי"א ה"ד) איתא דגם דין זה מיירי דוקא במתלקט י' טפחים מתוך ד' אמות, וכדמסיים בה ר"ח בן גמליאל לענין חיובא דזורק, והגמ' קיצרה את הברייתא. והרמב"ם (שם) סתם בדין זה ולא הזכיר מה שיעור השיפוע.

(עו) גמ', אחזתו הרוח משהו, אף על פי שחזרה והכניסתו חייב. הקשה החזון יחזקאל בחידושו אמאי חייב הא לא נח מכח הזורק אלא על ידי הרוח, ואמרינן לעיל ה. שאם אחר עשה ההנחה פטור הזורק. אף על גב דבזורה חייב אף דרוח מסייעתו, הא אמרינן בב"ק (ס.) דהא דלענין שבת חייב משום דחשיב מלאכת מחשבת, דהיינו דדרך המלאכה לעשותה על ידי הרוח, אבל אין דרך מעביר ד"א לעשותה כך ואמאי חייב. ועוד העיר דהרמב"ם השמיט דין זה. ועי"ש דהביא מה שכתב הביאור הלכה (סו"ס שי"ט ד"ה מפזר) בשם ספר אלפי מנשה בביאור דברי הירושלמי שהובאו שם ברמ"א שהרוקק בשבת והרוח מפזר הרוק חייב, דהוא משום מעביר ד"א ברשות הרבים דעל ידי הרוח. והביאור הלכה סיים שם "ונכון הוא", והחזו"י נשאר בצ"ע ולא ביאר הטעם.

(עז) תוס' ד"ה והא לא נח. ואין נראה לומר דאתוך ד' אמות וכו'. מבאר המהרש"א דאי אפשר לתרץ דמיירי שהגיע לתוך ג' בתוך ד"א דחשיב כהנחה לכולי עלמא, משום דלא אמרינן דחשיב הנחה בכחאי גוונא לקולא, ולבטל הנחה דאיסורא ברשות אחרת, דומיא דאף דאמרינן קלוטה כמי שהונחה, לא אמרינן דבתוך ד"א הווי כמי שהונחה דאי לאו הכי זורק ברשות הרבים לעולם יהא פטור (והרש"ש כתב דבמחכ"ת נעלם ממנו דברי התוס' לעיל ה: ד"ה בשלמא). אמנם סיפא קשיא להו אמאי לא אמרינן דתוך ג"ט יחשב כהנחה, כיון שהוא ברשות אחרת. וכעין דבריו מפורש בתוספות הרא"ש.

(עח) בא"ד. ויש לומר דפריך לרבא וכו'. אין כוונתם כפשוטו דשאלת הגמ' היתה על רבא ממש, דאם כן איך מתרץ לה ר' יוחנן דקדם לו. אלא כמו שביאר המהרש"ל בחכמת שלמה דרבא כן ר' יוחנן פליג על הברייתא דתוך ג' חייב לד"ה, ור' יוחנן עצמו או אחד מבני ישיבתו הם ששאלו "והא לא נח".

(עט) תוס' ד"ה אחזתו, ומתניתין נמי משמע דאיירי בנח משהו, כדאוקי ר' יוחנן דומיא דרישא דקתני תוך ד' אמות פטור, דאיירי

אפשר לומר דמטעם ביטול גבי בור אתינן עלה, דהא פירות לא בטלי לבור אפילו אם ירצה לבטלם, שהרי בטלה דעתו אצל כל אדם, והכא מיירי אפילו דלא בטלינהו, וטעמא דגבי רשות היחיד בעינן מחיצות הניכרות, והפירות מבטלי היכר זה. וכתב שלפי זה נתיישבה קושיית תוס' ד"ה פירות, מהא דעירובין דדבר הניטל בשבת אינו מבטל מחיצות, דודאי אמת הוא דגם פירות אינם מבטלי מחיצה קיימת לעשות ב' רשויות כרשות אחת, וגם אינם נעשים מחיצה לעולם, דלא שייך בהו ביטול. (ועיין לקמן אות עא). והרשב"א בעבודת הקדש (ש"ג ס"א) כתב דהכא איירי בפירות טבל שאינן ניטלין ומשו"ה מבטלי הפירות מחיצתא.

(ע) גמ', תניא נמי הכי וכו' ר"ש אומר אם יש במקום שזרק עמוק י' ורחב ד' חייב. פירש רש"י ד"ה ר' שמעון אומר וכו' בים, במקום שזרק וכו' רשות היחיד לעצמה היא, וכו' שמעין מדר' שמעון דמים לא מבטלי מחיצה. והקשה הרשב"א והשיטה להר"ן, אדמסייעיה מר"ש לותביה מת"ק דמשמע דפליג. ותירץ הראב"ד בהשגות (פי"ד מהלכות שבת ה"ו) דת"ק נמי מודה דמים לא מבטלי מחיצתא, אלא דסבירא ליה דכרמלית דים משפת מיא משחינן, [עיין לקמן: דפליגי בהא], ואם כן נמצא דמי הים שהם כרמלית צפים על גבי רשות היחיד והכל נידון ככרמלית. וכתב דהרמב"ם הבין דדעת ת"ק שבור בכרמלית אין דינו כרשות היחיד אפילו עמוק י' ורחב ד', ולכן פסק (שם) דבור שבכרמלית הרי הוא ככרמלית אפילו עמוק ק' אמה ויש בו רוחב ד'. והאריך הראב"ד להשיג עליו. ועיין שו"ת פאר הדור (סימן ל"ד) דחכמי לונג"ל נמי השיגו בכחאי גוונא על הרמב"ם, והשיב להם דטעות סופר היא בספריהם, והאמת בדבריו שגם הוא לא אמר אלא בבור שאינו רחב ד', דאין נעשה מקום פטור. (וגם ע"ז הקשה הרשב"א בסוגיין מנא ליה הא. ויעוין עוד ברשב"א שהאריך בכל זה).

(עא) תוס' ד"ה פירות, אבל בור מלא פירות או חציו מבטל רשות היחיד, כתב בחידושי חזון יחזקאל דלדעת הרמב"ן (עיין אות סט) דטעמא שפירות מבטלי מחיצתא דבעינן מחיצות הניכרות וליכא, לא משכחת לה דין זה אלא אם מלא כל הבור בפירות, דאם מלא רק חציו חשבות מחיצות הניכרות וחייב. וכתב עוד דלפי זה מלשון הרמב"ם (פי"ד מהלכות שבת הכ"ג) שכתב בדין בור מלא פירות שפטור "שהרי מיעטו המחיצות את שיעורו", משמע לכאורה דלא סבירא ליה כהרמב"ן שהטעם הוא משום מחיצות הניכרות אלא דטעמא משום ביטול הפירות לגבי בור (וכדהובא לעיל בשם הר"ח) דרך לפי טעם זה שייך שיפטר מפני שנתמעט שיעור מחיצות הבור על ידי הפירות. ודלא כהרב המגיד שם שכתב דשיטת הרמב"ם כרמב"ן. [ונדבריו לכאורה צ"ע מ"ט לא שייך לומר אף בחצי בור משום שאין נכרות מחיצות י' הווי אין מחיצה י' ניכרת].

(עב) [תוס' ד"ה פירות, מכל מקום כיון דניטל מן התורה הזורק לתוכו אמאי פטור. דבריהם צ"ע, הא י"ל דכיון שבמציאות אינו ניטל משום דרבנן אסרו ממילא מבטל ליה ביטול גמור, ואף לענין דאורייתא, דסוף סוף אין דעתו לטלטלו משם (ש.ב.). ונראה ליישב דאין הכי נמי אי יהיה בבור תבן וצרורות דהווי חלק מהבור לעולם, הווי ביטול מחמת דדעתו משוויא ל' חלק מהבור ונתמעט משיעור, אבל הכא בעינן למימר דהביטול מחמת מוקצה יהיה רק ליום אחד, ואם כן מה שייך לומר שיהיה חלק מן הבור, ובשלמא אי היה איסור הטילטול מדאורייתא הווי שפיר, דבזה נהיה מדאורייתא מציאות החלל פחות מכשיעור באותה שבת, אבל כיון

(פר) מתניתין, הזורק מן הים ליבשה וכו' פטור. הא דאין לים דין רשות היחיד אף שלכאורה הוא מוקף מחיצות מכל צד, תירץ **המגן אברהם** (סימן שמ"ה סק"ד) דמצוי הוא שאין מחיצותיו משופעות דיין שיתלקטו י' טפחים בתוך ד"א, ואין להם דין מחיצה. וכתב **הריטב"א עירובין** (כב:) ד"ה **הא מקיף לוי**, בשם הרא"ה דכל שהמחיצות רחוקות מאוד זו מזו שהעומד באמצע אינו רואה את עצמו בתוך המחיצות, אין להם דין מחיצה. ועיין **משנה ברורה** (סימן שמ"ה סק"ד) שכתב כן גם בשם **המאירי**. ועיין **באור שמח** (פי"ד מהלכות שבת הכ"ד) שכתב דהווי משום דבמקום שטף מים, הרי הם מבטלין את המחיצות (ועיין לעיל אות פא).

(פה) מתניתין, אם אינן קשורות אף על פי שמוקפות וכו'. עיין רש"י דמוקפות היינו סמוכות. אבל **הרמב"ם בפירוש המשניות** ביאר דמוקפות היינו שעשה היקף מחיצות ביניהן, כגון על ידי יריעות. (ועיין דף ק"א: אות קג).

(פו) תוס' ד"ה עושה. ואין נראה לר"ת ור"י דהא תנן וכו'. **הרמב"ן והרשב"א** כתבו דשיטת רבינו האי גאון בשם מר יהודאי גאון ששמע מן הזקנים דסגי בנסר שעשה בו נקב ד' על ד' טפחים, ואף על פי שאין לו מחיצות גבוהות י' אמרינן בהו גוד אחית, וימלא דרך החלל של הנקב. ועל קושיית תוס' מהמשנה בעירובין תירץ הר"ן (ל"ו: מדפי הרי"ף ד"ה מוציא זיו) דשניא גוזזטרא שהיא בנין קבוע ויכול אדם לתקן בה כרצונו, מה שאין כן בספינה, ולכן הקלו חכמים בספינה יותר על הגוזזטרא, למר כדאית ליה (בזיו) ולמר כדאית ליה (במקום ד').

(פז) בא"ד. אלא עושה מקום [ד'] היינו שיהיה הזיו רחב ד"ט. שיטת תוס' דבעינן מחיצות עשרה וביניהם חלל דע"ד טפחים. **והרמב"ן** כתב ששמע דשיטת ר"ת שסגי לעשות נסר ד' אמות על ד' אמות, וחוקק באמצעותו דע"ד טפחים ונשאר י' טפחים לכל רוח (שהרי ד' אמות הם כ"ד טפחים) ואמרינן ביה כוף וגוד, דהיינו שרואין כאילו הנסר כפוף לד' מחיצות סביב שבכל אחת י' טפחים, ובמחיצות אלו אומרים גוד אחית עד לקרקע. וכשי' ר' חנינא בן עקיבא בעירובין פ"ו: גבי גוזזטרא, וכתב דאין פירוש זה נכון במשמעות לשון הסוגיא וכ"כ **הרשב"א**.

(פח) תוס' ד"ה גמירי. והא דקאמר וכו' במהלכת ברקק. ותירץ **היראים** (סימן רע"ד קמ"ז:) דודאי גם התם יש במים עומק י' טפחים ויותר, וכוונת הגמ' שם רק דהספינה משוקעת הרבה במים וקרקעיתה מהלכת בתוך י' מהקרקע, (ונפק"מ שם לענין תחומין). **ועיין בפרי מגדים** (רמח א"א ז) שכתב דלדעת **המג"א** (שם) תוס' דידן אתו לאפוקי מתירוצ' היראים ולכן סיימו דהכא צ"ל גם הכלי שדולה בו ונשקע במים למעלה מ', וממילא דחוק לומר כיראים שיש ספינות שהן שקועות עד למטה מ', דאם קרקעית הספינה כל כך סמוכה לקרקע היה ראוי לחשוש שגם הכלי שדולה בו ישקע למטה מ', ולכן יותר מרווח להו כתיירוצם דהתם מיירי בספינות קטנות והכא בגדולות (וזהו שציין רבי **עקיבא איגר בגליון הש"ס** לדברי **המג"א**).

(פט) בא"ד, ומיהו צ"ל דאף הכלי וכו' דאי לאו הכי היאך ממלא. מבאר **המהרש"א** דכוונתם שאם הכלי נשקע במים בתוך י' לקרקע, נמצא שממלא מכרמלית לרשות היחיד דרך מקום פטור, ואם כן לרבנן לקמן (ק"א). שאסרו להעביר מכרמלית דרך מקום פטור לרשות היחיד, אי אפשר שיותר אלא בכהאי גוונא, מה שאין כן לר' יהודה.

בשנח דאי לאו הכי אמאי מיפטר, דעת תוס' דהפטור ברישא מפני שנח תוך ד"א. אבל **הרמב"ם בפירוש המשניות** ביאר דרישא מיירי בנתכוין לזרוק פחות מד"א דלא נתכוין לזריקה דאיסורא ולכך פטור. והקשה **הרש"ש** מה יענה לשיטת אב"י (לעיל דף ע"ג.) דסבירא ליה דנתכוין לזרוק שתיים זורק ארבע חייב, ולרבא דהתם דפטר בכהאי גוונא, הא משמע דאיירי הכא בגוונא דסיפא, ואם כן איירי או דנתכוין שתנוח בסוף ד', או שאמר שבכל מקום שתנחה תנוח.

דף ק' ע"ב

(פ) גמ', לאו היינו מתניתין וא"ר יוחנן והוא שנח. הקשה רבי **עקיבא איגר בחידושו** אמאי תוס' (בע"א ד"ה והא לא נח) לא הוכיחו מכאן דשאלת הגמ' והא לא נח ותיירוצ' ר' יוחנן והוא שנח על גבי משהו, קאי אסיפא דמתניתין, דהא להדיא מביאה כאן הגמ' את דברי ר' יוחנן כראיה לדברי רבא, דאיירי שזרק חוץ לד' אמות דהווי הנחה לענין חיוב, וכהנדון דסיפא דמתניתין, והניח בצע"ג.

(פא) מתניתין, וכמה הוא רקק מים, פחות מ' טפחים. פירש רש"י ד"ה כמה הוא, כמה עומקו, דנימא אכתי רשות הרבים הוא ולא נעשה כרמלית, **והרמב"ם** (פי"ד מהלכות שבת הכ"ד) כתב, דאם אין בעומקו עשרה טפחים הרי הוא כרשות הרבים בין שהיה רחב אפילו ארבע אמות בין שלא היה ברוחבו ארבעה טפחים, שהרי רוב העם מדלגין עליו ואין מהלכין בתוכו, הואיל ואין בעומקו עשרה הרי הוא ר"ה, ואם יש בעומקו עשרה או יותר הרי הוא ככרמלית כשאר הימים, והוא שיש ברוחבו ארבעה טפחים או יותר. **ועיין בפרי מגדים** (סימן שמ"ה א"א סק"א) שדן אם יהיה מוקף מחיצות מד' צדדים, האם נאמר דמים לא מבטלי מחיצה ויהא דינו כרשות היחיד. וכתב דאפשר לחלק דשאני רקק דיש בו רפש וטיט, ע"כ החמירו בו רבנן שיתבטלו מחיצותיו, כיון דאינן נראות ונתנו לו דין כרמלית לחומרא. אמנם כתב דמדוייק מלשון **הרמב"ם בפירוש המשניות** דה"ה במים צלולים. וכתב עוד לחלק דדוקא מחיצה הנעשית בידי אדם כגון בור, אינה מתבטלת על ידי מים, אבל רקק דאין המחיצה עשויה בידי אדם אתו רבים ומבטלי מחיצתא. **והאור שמח** (פי"ד הכ"ד) כתב דדוקא בבור שמימיו נחים אין המים מבטלים המחיצות, אבל ברקק מים שהמים עוברים במרוצה, מבטלי מיא מחיצתא ונעשית כרמלית גמורה, [ועיין לעיל אות סט בשם **הרמב"ן**].

(פב) גמ', רב אשי אמר וכו' סד"א היכא דהוה ד', אבל היכא דלא הואי ארבעה מיפסעי פסעי ליה וכו'. וכתב רש"י הני מילי, דהוי רשות הרבים. היכא דהווי רחבו ארבע אמות, דלאו אורחיה למפסעי, אלא עברי בגויה. וכתב **הרש"ש** דלא נראה כגרסת רש"י אלא כגרסת גמ' דידן ארבעה ופירש טפחים לא אמות, דהא אין דרך למפסע אף בפחות מד' אמות, וכן גרסי **התוס' עירובין** (עח:) ד"ה וכן, וכתב דגם **מהרמב"ם** (פי"ד מהלכות שבת הכ"ד) מוכח שפירש ד' טפחים (עיין לעיל אות פא שהבאנו לשונו).

(פג) רש"י ד"ה חייב. איכא טובא דעברי עלה. מבאר **הפרי מגדים** (סימן שמ"ה א"א סק"א) בדברי **המגן אברהם** (שם) דמדוייק מרש"י דדוקא אי איכא טובא דעברי עלה חשיב רשות הרבים, אבל אם רוב העם מדלגין ורק מיעוט עברי עלה, לא חשיב רשות הרבים. ודלא כ**הרמב"ם** (פי"ד מה"ש הכ"ד) שכתב להדיא דאף כשרוב העם מדלגין עליו הרי הוא רשות הרבים.

דף קא ע"א

צ' גמ', מ"ש מן הים לתוכה כו' אלא לאו אחודא וש"מ כחו בכרמלית לא גזרו. ובירושלמי דפירקין (הל' ה') מסיק ר' אבון דהא דהתירו לטלטל מתוכה לים הוא מפני הסכנה. ופירש הקרבן העדה דפעמים נכנסים המים לספינה דרך נקב ואי לא שרית ליה לטלטל מתוכה לים יבואו לידי סכנת נפשות שיטבעו בים. והפני משה ביאר דכיון שאינו יכול להוציא השופכין שלו ושאר צרכיו, יבא לידי סכנה.

צא) רש"י ד"ה אבל לא מן הים לתוכה. דאין תשימש מן הים לתוכה דרך דפנות וכו'. דהיינו שאין היכי תמצוי למלא מן הים באופן שיניח בינתיים על הדפנות. והתוס' רי"ד כתב דאין צריך לטעם זה, אלא גם אם יוכל להניח במלאו מן הים על הדפנות ומשם לספינה יהיה אסור, דהא דפנות גופיהו גם כן מרשות היחיד הן, ואסור לטלטל מן הים אליהן אלא בדרך "כחו".

צב) תוס' ד"ה עמוקה יה וכו'. דהכא מייירי בדליכא זיו. המהרש"א מעיר דהלא ברישא דברייתא דמייירי דגבוהה הספינה י' מותר לטלטל מהים לספינה לדעת ר' יהודה אפילו בלא זיו, כיון דמטלטל דרך למעלה מ' שהוא מקום פטור, ואם כן אמאי הכא בדאינה גבוהה י' לא שרי בלא זיו, אף דהמים הם מקום פטור לדעת רב הונא. ומבאר המהרש"א דבגבוהה י' ניכר לכל דיש כאן מקום פטור דגם ביבשה כהאי גוונא שרי, מה שאין כן באינה גבוהה י' דאין הכל בקיאין בדין הים.

צג) תוס' ד"ה הני ביציתא. ה"נ ליבטיל מדין כרמלית. תירץ החידושי הר"ן, דכיון דכרמלית אינה צריכה מחיצות, וכיון דיש בביציתא רוחב ד' (למעלה), אמרינן דכל דבר שהוא רחב ד' ואינו לא רשות היחיד ולא רשות הרבים, הוי כרמלית.

צד) בא"ד, ועוד, למה לי מלינהו כו' אף על גב דלא מלאן כיון דיכול למלאות. והרשב"א כתב דקושיא זו אינה קושיא דלא אמרינן דכיון דיכול למלאות הו"ל כאילו מלאן, אלא במקום שיש רוחב ד' ברשות ומטעם אחר לא חשיבא רשות היחיד, כגון שלא ניחא תשמישתיה דמלאו ביתדות, או שהרוחב ד' מחולקין כגון בור וחוליותו, מה שאין כן הכא דאין למטה רוחב ד' אינה רשות היחיד כלל, וע"ז לא מהני מה שיכול למלאותה.

צה) בא"ד, הקהילות יעקב (שבת סימן מ"ז) כתב ליישב שיטת רש"י מקושיות התוס', דסבירא ליה דהחסרון במחיצות הביציתא הוא בדרך ממה נפשך, דהיינו שמצד אחד אפשר להחשיבם כמחיצות גם בחלק הצר שלהם כיון שהם זקופין הרבה (בשיעור המתלקט י' טפחים בתוך ד' אמות) ומצד שני אפשר גם להחשיב גם את המקום הצר כמקום תשימש ד' על ד', דלא גרע ממה שכתב תוס' (לעיל ז'). ד"ה וטח) דאף פני הכותל, אם יש בהם ד' על ד' נחשבים מקום לענין הנחה, אלא דכדי לאשוויי רשות היחיד בעינן גם מחיצות וגם מקום ואי אפשר שישמשו גם כמחיצות וגם כמקום דסתרי אהדדי. אבל כרמלית בעיא מקום ולא בעיא מחיצות, וממילא אפשר להשתמש במחיצות כדין מקום. ולפי זה ניחא נמי מה שהקשו, דאפילו נימא גוד אחית הא לא ניחא תשמישתיה במקום הצר שבין המחיצות, דכיון דאית לה המחיצות דגוד אחית, אפשר להשתמש במחיצות הביצית עצמן בחלקן הצר בתורת מקום ד' על ד'. ועיי"ש עוד שהאריך בזה.

צו) בא"ד, בסוה"ד, ונראה דל"ג שאין בפחות מג' ד', אמנם בפירוש רבינו חננאל שלפנינו מוכח להדיא דגרס כן, דהא סיים בסוף הסוגיא (נדפס על הגליון ק"ב:) דכיון דנשאר דין זה דאמר ר"ה

בקושיא דנימא גוד אחית (שהרי כן סוברים רב אשי ור"נ ואב"י), שמע מינה שאפילו אין בספינה בפחות מג' ד' מותר לטלטל בכל הביצית. ונראה קצת מדבריו גבי מילאה באורבני (נדפס שם בע"א) דהכוונה שאין בפחות מג' ד', שאם הנסרים בקרקע הביצית רחבים ד' טפחים, לעולם דינה כרשות היחיד, ואין הנדון כאן אלא כשאינם רחבים ד' טפחים. והתוספות הרא"ש דגם לפירוש הר"ח יש לקיים גירסת הספרים, ומפרש דאם יש ג' דפנות סוגרות על חלל ד' (נראה דהיינו שהנסר רחב ד' ומוקף בג' דפנות) חשיב רשות היחיד. אלא שתוספות הרא"ש גופיה מניח בקושיא דאם נחשוב שיש ג' דפנות לנסר שיכולות לעשותו כרשות היחיד אם יש בו רוחב ד' (דאין הרוח הרביעית פרוצה במילואה), אם כן גם אם אין שם מקום ד' לא יהא כרמלית אלא מקום פטור.

צז) תוס' ד"ה מתקיף לה ר"נ. ה"נ רואין כאילו דופני הספינה עקומין וכו'. עיין חזון איש (או"ח סימן ס"ח סק"א וי"ד) שביאר דכד אמרינן גוד לסבב הנסרים מלמטה, תו ליכא חסרון מצד מה שמחיצות הספינה אינן מגיעות עד הקרקע, דלמעלה מיהא הוי רשות היחיד גמורה, דלא גרע מגזוזטרא שיש לה מחיצות י' דלא חיישינן אפילו אם יש בקיעת גדיים תחתיה ודינה כרשות היחיד (כדלעיל בדף צ"ט. תוס' ד"ה שתי). וזהו הטעם גם שכל ספינה גמורה דינה כרשות היחיד אף שאין דפנותיה מגיעין לקרקע. אלא שהקשה, דאם כן כל חורבה שמחיצותיה תלויות ואי אפשר לומר בה גוד אחית מפני בקיעת גדיים כמבואר בסוגיין, אכתי נימא בה גוד אחית כמו שכתבו התוס' כאן, שנראה את הכתלים כאילו הן עקומין וסתומין מלמטה, דהלא בשוליים שבין המחיצות אין בקיעת גדיים, ותירץ דדוקא בביציתא דמישן אמרינן גוד כי האי גוונא, מפני שנבנתה בדוקא כך לצורך שלא תתהפך, וכיון שכן הוא צורך דופנותיה וקרקיעתה אמרינן בה גוד כי האי, מה שאין כן בשאר מחיצות תלויות בעינן שוליים מעליא.

צח) תוס' ד"ה וזרק. למאי דס"ד השתא דאין חילוק בין מחיצה דמים כו' וס"ד נמי דל"פ רבנן. הקשה המהרש"א דלמסקנא דיש חילוק בין שאר מחיצות למחיצה דמים יקשה יותר, דהא מחיצה דמים שאין שם בקיעת גדיים דינה קל יותר לענין גוד אחית, ואף למסקנא דפליגי רבנן עליה דר"י ברי", יקשה דהא לא פליגי אלא במקום שיש בקיעת גדיים, אבל בגזוזטרא דאין בקיעת גדיים אינהו נמי מודו ואמאי בעינן מחיצות עשרה. ותירץ דאי נימא דתוס' סוברים כרבותיו של רש"י לקמן (ע"ב) ד"ה הא איכא ניחא, דלשיטתם מחיצת מים חמורה יותר כיון דאין שם בקיעת גדיים ולא אמרינן בה גוד אחית, וכן רבנן דר"י ברי" מחמירין במחיצה על גבי מים טפי כיון דלית בה בקיעת גדיים, ולכן ניחא דצריך מחיצות י', אלא שסיים דמתוס' ד"ה ויש בקצר מוכח להדיא דלא סבירא ליה כרבותיו של רש"י. ועיי"ש שהאריך עוד.

דף קא ע"ב

צט) גמ', אלא ש"מ בקיעת דגים לא שמה בקיעה. הקשה הריטב"א (החדשים) דאם בקיעת דגים אינה בקיעה אמאי חשיב ההיתר בגזוזטרא קל הוא שהקילו חכמים במים (באיסורי דרבנן), הא עיקר הדין הוא דאמרינן גוד אחית היכא דליכא בקיעה מלמטה. ותירץ דמצד שורת הדין בקיעת דגים שמה בקיעה, דמה לי גדיים מה לי דגים, וזה גופא הקלו שלא להחשיב את בקיעת הדגים כבקיעה.

ק) רש"י ד"ה הא איכא. דהא בפ"ק דעירובין בתרי דוכתי אמרינן בקיעת גדיים לעכו"ב גוד אחית. הקשה המהרש"א דהיה לו לשאול

על השלשלת ועל כלים, וטמאים לפי שחרב הרי הוא כחלל ומטמא באהל, ודוקא קשרה לפי שאינה נפרדת ממנה, ונמצאת כאהל קבוע ומביאה את הטומאה לכלים, והקשה דאכתי למה איצטריך שמואל לאפוקי מההיא, מה ענין שבת אצל טומאה, וכתב דאפשר דכי היכי דלא תיסק אדעתין דאפילו במאהלת על המת, בעי שמואל קשירה בשלשלת משום דליהוי אהל קבוע, וה"נ לענין ערוב ליבעי קביעותא, ואי לא קביעי כמפורדות דמיין, קמ"ל דמשום דליהוי שלשלת גופה מטמאה קאמר, וה"ה לכל דבר המעמיד דהוי אהל, וסיים דבפירוש זה גילה ר"ת דעתו דחרב הרי הוא כחלל אפילו לטמויי באהל, אבל חבריו חלקו עליו, וציין לעיין דבריו בפ' לא יחפור, נועיין גם בהעתקת דבריו **ברשב"א ובריטב"א** (החדשים)].

(קו) בא"ד, אבל גבי שבת שהטעם הוא משום רשות אחת, בחוט הסרבל סגי, הבעל המאור בסוגיין כתב את פירוש רבינו שמואל כפי ששמעה בשמו, והוסיף ביאור, דהא דגבי שבת סגי בחוט הסרבל היינו משום שהספינות קשורות על ידו היטב זו לזו ולא יתפרדו וממילא הן כרשות אחת, ולא אכפת לן ששתיהן כאחת יתנענעו ממקום למקום, מה שאין כן גבי טומאה דבעינן שלא תתנענע הספינה, התם צריך לקושרה בחוץ לארץ, וזה אפשר רק על ידי שלשלת כעין של ברזל.

דף קב ע"א

(קז) רש"י ד"ה קלטה אחר. או שקלטה כלב בפיו דלא הויא הנחה דבעינן מקום ד'. ועיין בהרמב"ם (פי"ג מהלכות שבת הי"ג) שכתב שקלטו כלב או נשרף פטור "מפני שאין זו הנחה שנתכוין לה". והא דאמרינן בגמ' שכשנתכוין לזרוק בפיו הכלב מחשבתו משויה ליה מקום העתיק הרמב"ם בזה הלשון "לפיכך אם נתכוין בשעת זריקה לכך חייב".

(קח) גמ', לכתא ומתנא אוגדו בידו הוא. וכתב רש"י ד"ה ופרכינן לכתא ומתנא אוגדו בידו, ואפילו כולי מלתא שוגג לא מחייב דאין כאן זריקה, והרמב"ם (פי"ג מה"ש הי"ג) כתב, דאין זו הנחה גמורה, כיון שיכול למשוך החפץ אצלו. והקשה רבי עקיבא איגר (בחידישיו על השולחן ערוך סימן שנ"ב מגן אברהם סק"ב) מנא ליה להרמב"ם דטעמא משום הא, הרי אף כשאינו יכול לכאורה ראוי לפוטרו שהרי מקצת החפץ ברשות שזרק ממנה, נולכאורה זו כוונת רש"י. (וכתב עוד דזה ודאי דאף הרמב"ם לא בעי שיוכל למשוך החפץ אצלו, אלא כשהחפץ כולו נזרק והוא אווזו בחבל, אבל אם מקצת מהחפץ עצמו בידו בודאי פטור אף אם אינו יכול למושכו, ודלא כהמגן אברהם שם). ובסוגיין כתב רבי עקיבא איגר ליישב, דהרמב"ם סבר, דכיון שהחפץ כולו נזרק ורק החבל נשאר בידו, תו אין בזה חסרון מעצם מה שהחפץ אגוד על ידי החבל לרשות הראשונה, והוכיח זאת, דאי לא תימא הכי אמאי הקשתה הגמ' לכתא ומתנא אוגדו בידו, הא איכא למפרך דאפילו אם הלכתא ומתנא מונחים לארץ פטור מפני שהמיתנא ברשות הראשונה, אלא על כרחך דהגמ' הבינה שהחפץ דבר בפני עצמו והחבל דבר בפני עצמו, ואם כן על כרחך מה שפטור בכהאי גוונא היינו מטעמא שיכול למושכו אצלו. ועיי"ש עוד שהאריך.

(קט) גמ', אלא אמר רבא תרתי קתני, הזורק ונזכר וכו' אי נמי וכו'. הרמב"ם (פ"ב משגגות ה"א) צייר דינא דמתניתין דאין חייבין חטאת עד שתהא תחילה וסוף בשגגה, במוציא חפץ בשגגה והניחו במזיד. והקשה הלחם משנה דמוציא משמע מעביר, ולמסקנא

יותר מסוגיין דמפורש דבמים הקילו יותר במחיצה תלויה מפני שבקיעת דגים לא שמייה בקיעה, הרי להדיא שבקיעה מבטלת גוד אחית. וסיים "דיש ליישב".

(קא) תוס' ד"ה פשיטא. דס"ד כיון שאין עתידות להיות שם לא יהנה עירוב, קמ"ל. והרשב"א כתב בשם הראב"ד דס"ד כיון שמחיצות הספינות גבוהות י' טפחים ואין פתח לעבור מחדא לחבירתה, וגם אין שם סולם קבוע לעבור בו, דכהאי גוונא בשתי חצירות שיש מחיצה י' ביניהם ואין פתח או סולם קבוע אינן יכולות לערב, קמ"ל הכא דמהני בהו עירוב, ומטעם דדיינינן לספינות כבתים ולא כחצירות, ובבתים הא אמרינן בעירובין (ע"ו:) דביתא כמאן דמליא דמי והוי כאילו אינו גבוה י', הלכך יכולין לערב גם בלי פתח או סולם.

(קב) תוס' ד"ה נפסקו. דהכא כיון דנפסקו הוי כאילו הוי רשות הרבים ביניהם. ובחידישיו הר"ן תירץ דהכא כשנפסקו גרע טפי, כיון דניידי חיישינן שיפול לכרמלית ואתי לאיתויי. והרב המגיד (פ"ג מעירובין הכ"ה) כתב בשם הרשב"א דכשנפסקו אף על פי שהן צמודות זו לזו, כיון שראויה כל אחת לנוד ממקומה, הוי כאילו נדה כבר, דאפילו עכשיו אסור לטלטל מזו לזו. נולכאורה יתכן שכן הוא גם ביאור דברי התוס'.

(קג) בא"ד, ולא דמי לעירב דרך פתח ונסתם. אבל הרמב"ם (פ"ג מהלכות עירובין הכ"ה) פסק דגם בנסתם הפתח אין היתר לטלטל מזו לזו, ולא אמרו "שבת הואיל והותרה הותרה" אלא לענין שכל אחת מותרת לעצמה. וכתב הרב המגיד דהרמב"ם למד דבר זה מסוגיין דאמרינן נפסקו נאסרו. וכתב עוד דלשאר המפרשים נפסקו נאסרו מפני הכרמלית שביניהם, אבל הרמב"ם לא בעי לפרושי הכי כיון דאזיל לשיטתו בפירוש המשניות שביאר במשנה "אף על פי שמוקפות", היינו שעשה מחיצה של יריעות סביבותיהן, וממילא אף אם אינן קשורות אין כרמלית ביניהן, ודמי ממש להא דעירב דרך הפתח ונסתם. והראב"ד בהשגות הקשה על הרמב"ם אם כן מה צריך לומר שבת הואיל והותרה הותרה, הא מה שמותרות לעצמן, פשיטא.

(קד) תוס' ד"ה כי איתמר. ור"ת פירש וכו'. למדו התוס' דידן לשיטת ר"ת, דמה שהחמיר ר"נ היינו דוקא במחיצה היוצרת דין רשות היחיד, מה שאין כן בספינה ובמחצלות דהווי רשות היחיד, והמחיצה עשויה להתיר העירוב, וכ"כ הרא"ש בשמו. אבל הר"ן (ל"ו: מדפי הרי"ף) ד"ה וכן מחצלאות, כתב בשם ר"ת דר"נ איירי לענין מחיצה להתיר העירוב, ולא החמיר אלא במחיצה שלא היתה עשויה מע"ש, ומה שהקילה הברייתא בספינה ומחצלות אפילו במזיד, היינו כיון שהיו עשויות מע"ש ונתפרקו ועכשיו החזירן לעניינן הראשון, והטור (סימן שס"ב) העתיק דברי הר"ן. ועיי"ש בבית יוסף שתמה למה לא נקט כדברי תוס' והרא"ש. (והב"ח שם רצה לדחוק דגם הטור כהתוס'). ובביאור הגר"א (שם ס"ג) כתב, דהטור נקט כדברי שניהם לחומרא. וכתב המשנה ברורה (שם ס"ק כ"ו) דהסכמת רוב הפוסקים כתוס' והרא"ש, ומכל מקום לדינא צריך לחוש גם לר"ן דבעינן שתהא המחיצה עשויה מע"ש אפילו לא נעשה רשות היחיד על ידה. והעיר בשער הציון (אות י"ז) דמדברי הרשב"א בסוגיין משמע, שהרכיב שתי השיטות, ונקט דגם לפי התוס' ההיתר הוא דוקא כשמחזירה לחזקתה הראשונה.

(קה) תוס' ד"ה קשרה. ונראה לרבינו שמואל וכו'. והרמב"ן כתב דאחיו ר"ת (והוא בספר הישר סימן רע"ו) מקיים גירסא דידן, ומפרש לה בשלשלת טמאה שנגעה במת וחזרה הספינה והאחילה

התוצאות חיים (סימן ז') לבאר חילוק בין הוצאה למעביר ד' אמות. וכתב **האבי עזרי** (פ"א משבת הי"ט) דמסוגיין מוכרח כדברי המאירי שבהעברת ד' אמות ההעברה עצמה היא כחתיכה דאיסורא ולא העקירה והנחה. דאי לא הכי איך אפשר לומר דכי גמר שיעורא הכא במזיד גמר, ופטור אפילו לרבן גמליאל, הא אין זה כלל גמר כיון שלא הניח, אלא על כרחך דההעברה עצמה היא האיסור וההנחה היא רק תנאי. אלא שהקשה ע"ז מהא דבהעברה חייב אף כשהעביר דרך למעלה מ"ט שהוא מקום פטור, ומוכח להיפך דההעברה היא רק תנאי. וסיים דיש לעיין בכל זה. (ועיין לעיל פ. אות נו)

קטו רש"י ד"ה אלא במעביר, וכיון דבידו לעמוד בסוף שתי אמות האמצעיות אשתכח דגמר שיעורא במזיד. ולכאורה דבריו צ"ע לפי מה שכתב כאן ובד"ה **התם דכי גמר וכו'** אבל הכא, בשתי אמצעיות שהן במזיד נגמר השיעור כדמפרש ואזיל לה במעביר, ושתי אמצעיות מזיד. לכאורה חזינן דבמעביר בעינן שיעשה העברה ברגליו שיעור ד' אמות, וא"כ מה זה שכתב דאשתכח דגמר השיעור במזיד מה שה תלוי בגמר השיעור הרי אף אי יעביר במזיד בתחילת הב' אמות או בכל חלק אחר מהמעשה בעי ליפטר כי חסר בשיעור. ונראה ליישב כוונתו, דהגדרת מעביר ד' אמות אינה עצם ההליכה דד' אמות, אלא מה שבכוחו שינה החפץ מקומו, דד' אמות הוא מקום, ואם כן המחייב והפטור הוא לא עצם מעשה ההעברה דשגגה של ד' אמות, אלא שבשיעור זה נקרא החפץ שיצא ממקומו. והלכך הקובע בחיוב הוא דעת החוטא במקום היציאה ממקום המנוחה, ודעתו במקום גמר הד' אמות, ואף על גב דלא נח כיון שבסופו נח מחוץ לד' אמות הברר הדבר דבעת שיצא מד' יצא החפץ ממקומו. וע"כ במעביר, בסוף הד' אמות בע"כ גמר המלאכה בעת שגמר השיעור דד' אמות כי היה יכול הפסיק ללכת, וכיון שהיה באותה עת מזיד הרי אין כאן מצב המחייב קרבן, דלא נעשתה כל המלאכה בשגגה. מה שאין כן בזרק כיון שאין יכול לעצור את החפץ אין במה שהיה בסוף ד' אמות במצב של מזיד כגמר העשיה הראשונה והיא במזיד, אלא דהגמר הוא בהנחה ממש, שאז נקרא ששינה החפץ מקומו, וכיון שהי' בגמר המלאכה שהיא ההנחה מחוץ לד' אמות בשגגה חייב, וזה הוא מה שכתב בד"ה **שוגג הוא** שהרי אין בידו לעכבה, וכיון שחזר ושכח חייב, דלא נגמרה מלאכה עד שעת הנחה שהיא לסוף, ובשוגג.

קטז גמ', זרק ונחה בפי הכלב או בפי הכבשן חייב. כתב **הבעל המאור** (במסכתין ב'. מדפי הרי"ף) דהיינו דוקא לענין הנחה בפי כלב או כבשן דאדם מחשב ומקפיד להיכן הוא מניח, ומחשבתו משויא ליה מקום. מה שאין כן בעקירה ממקום שאינו דע"ד לא אמרינן מחשבתו משויא ליה מקום דאין הנוטל מחשב ומקפיד מאיזה מקום הוא נוטל. (ועיין לעיל אות ס).

קיוז גמ', שם. כתב **החתם סופר** דאם זרק על מנת שינוח בפי כלב או כבשן ולאחר שיעצתה מידו נזכר שגגתו, וממילא הלא תו לא נוחא ליה שינוח, אם כן מלבד מה שיפטר מצד זה שאין סופו שגגה, עוד יהיה פטור נוסף, דאין כאן כלל הנחה במקום ד' דכבר בטלה החשבתו. [ועיין לעיל אות קז שיטת **הרמב"ם** דהפטור בקלטת כלב משום שלא נתכוין להניח שם בלבד, ולשיטתו פשיטא דכהאי גוונא חשיב הנחה מעליא, כיון דמתחילה נתכוין שינוח שם אף שעתה חזר בו. (י.ס.).]

קיוח גמ', כיון דקא מיכוין, מחשבתו משויא ליה מקום. יעויין תוס'

דסוגיין היה לו לנקוט רבותא טפי דאפילו זורק בשגגה ונזכר, אף על פי שאין בידו להחזיר פטור, ותירץ **האבי עזרי** (פ"א מהלכות שבת הי"ט) דדין זה דזורק נכלל במה שכתב הרמב"ם (פ"ו משגגות ה"ח) דזרק ב' אמות בשוגג, ב' אמות במזיד וב' אמות בשוגג חייב, דמוכח דאם היו ב' האחרונות במזיד פטור, אף על פי שאין בידו להחזירה, אלא שסיים דמסברא קשה אמאי פטרינן לי כשנזכר, הא כל שגגתו היתה במעשה הזריקה, ועליה הוא דקא מתחייב חטאת, ומעשה זה הלא כבר נסתיים בשגגה ומה איכפת לן במה שנזכר אחר כך.

קיג גמ', רב אשי אמר חסורי מחסרא. מבאר **התוס' רי"ד** דהא דלא נוחא ליה בתירוצא דרבא, כיון דלרבא קשה סידורא דמתניתין, דכל המשנה מיירי בפטורי ד"נזכר" שאין סופו שגגה, ואמאי עירב התנא בתוך דינים אלו הדינים בקלטת אחר או כלב ומטעמא שחסר בהנחה דמקום ד'.

קיא רש"י ד"ה שחזר ושכח. בסוה"ד דהיינו (כאין) [שאין] בידו להחזיר. כתב **הקרני ראם** על **המהרש"א**, דמוכח מרש"י דאם בידו להחזיר כגון בלכתא ומתנא, אפילו חזר ושכח פטור (כיון דבכהאי גוונא חשיבא ידיעת חצי שיעור, ואין השגגות מצטרפין). וכתב דלפי זה מובן אמאי לרב אשי נוחא מה שפירטה המשנה דין דנזכר פטור גם בזורק וגם בחבורה. (וגם תוס' ד"ה אלא דקדקו להקשות, רק לרבא ולא לרב אשי) והוא, משום דאפשר לפרש סיפא דחבורה בלכתא ומיתנא, וקמ"ל דפטור אף אם חזר ושכח כיון דבידו להחזיר.

קיב תוס' ד"ה אלא אמר רבא. וההוא דחבורה איירי בלכתא ומיתנא. כתב **הרא"מ הורוויץ**, דדוחק לפרש זורק דרישא ביצתה מידו לגמרי וזורק דחבורה באגדו בידו. וכתב דלולי דברי התוס' היה אפשר לומר דאף דלרבא בתירוץ זה פטור כשנזכר רק אם בידו להחזיר, מכל מקום בחבורה פטור אפילו אם אין בידו להחזיר, כיון דנזכר קודם שהתחילה המלאכה, [דאינה מתחלת עד שתיעשה חבורה].

קיד גמ', שתי אמות בשוגג, ב' אמות במזיד, ב' אמות בשוגג. עיין מה שכתב **רבי עקיבא איגר** (בגליון הרמב"ם פרנקל פ"ו משגגות ה"ח) דלפי הסברות המבוארות בסוגיין, אם יעביר ב' אמות בשוגג, אמה במזיד ואמה בשוגג, באנו למח' דר"ג ורבנן [כיון דגמר שיעורא בשוגג, ובידו להחזיר]. וכן כתב **המנחת חינוך** (מצוה קכ"א, י"א)) ולפי זה הקשה המנ"ח, אמאי נקט הרמב"ם האי דינא דמעביר חייב כפי הציור הנזכר בגמ' כששתי אמות האמצעיות במזיד, הא לדידן דקיי"ל כרבנן דר"ג, טפי הו"ל לאשמועינן כשרק אחת היתה במזיד ואמה הרביעית היתה בשוגג. וכתב דאפשר דמשום רבותא דזורק (הנזכר שם בהלכה זו) נקטה, לאשמועינן דאף כשנגמר שיעורא במזיד, מכל מקום חייב כיון דאין בידו להחזירה.

קיד גמ', התם הוא דכי גמר גמר שיעורא בשוגג קא גמר. כתב **המאירי** (לעיל ג': ד"ה יש לדון) דמי שעקר חפץ והוציאו ונודע לו קודם ההנחה, אין זה ידיעה לחצי שיעור וחייב אפילו לרבנן דרבן גמליאל, דההוצאה אינה מעשה האיסור, דעיקר החיוב הוא בהנחה. וכהאי גוונא לא חשיב ידיעת איסור. ומה שאמרו בסוגיין דב' אמות בשוגג, ב' במזיד וב' בשוגג פטור, אף על פי שהידיעה שבינתיים היתה על עקירה והעברה בלא הנחה, מכל מקום אינו דומה דהעברה דומה למעשה (איסור) יותר מהוצאה, וכך קבלנו דין זה, וכך כתבוהו חכמי הדורות. עכ"ד המאירי, והאריך

מזה ראייה דמחשבתו משויא ליה מקום לדונו כמנוח על מקום ד' על ד', (ולכאורה יש ליישב קושייתו דבוודאי לא הווי כלאחר יד אבל עדיין אי בעינן הנחה ע"ג מקום ד' וללא הנחה שיאכלנו לא יתחייב איך אפשר לחייבו הא חסר בהנחה ע"ג מקום ד' דהרי הנחה היא במה שבולעו שהרי אחרת היתה צריכה הגמ' לומר שהיתה איוו שהיא הנחה ומשמעות הגמ' דעצם האכילה היא גם ההנחה).

(קב) רש"י ד"ה אכילה אחת. זית אחד. כתב המהרש"ל בחכמת שלמה דלאו דוקא הוא, דהא מחייבין ליה אאכילה ביוה"כ, ושיעור אכילה ביוה"כ בכותבת, ורבי עקיבא איגר בחידושים כתב בביאור כוונת רש"י, דאף דבדאי מיירי דאכל ככותבת כדי להשלים שיעור אכילה של יוה"כ, מכל מקום הרבותא שהשמיענו התנא, דמתחייב על אכילה אחת היינו באופן שכל האיסורים מתקבצים באכילה אחת, דהיינו כזית אחד מהכותבת שאסור בכל הד' איסורים, ולא שיש שם באותה חתיכה כזית אחד חלב וכזית אחר.

לעיל (ד'): ד"ה אלא, דלא אמרינן מחשבתו משויא ליה מקום אלא היכא דלא ניחא ליה בענין אחר אלא בענין זה, כגון הכא שרוצה שיאכלנו הכלב או שישורף העץ בכבשן. אבל אם אינו חושש שתהיה ההנחה בענין אחר לא אמרינן בזה אחשביה, אף שנחה במקום שרצה שתנחה. והתוס' רי"ד כתב, דטעמא דמחשבתו משויא ליה מקום משום דאזיל לאיבוד בפ"י הכלב ובפ"י הכבשן ומהניא מחשבתו, כיון דקא מכיון להאכיל את כלבו ולהסיק את כבשנו, לכן משוינן ליה כמקום חשוב כאילו זרק בארץ. וכן במוציא אוכלין בפיו, אם מוציאן כדי להצניען ברשות אחרת פטור דאין דרך הוצאה בכך, ולא מהניא החשבתו, ורק כשנתכוין לאוכלן אותה המחשבה משויא ליה לפיו דרך הוצאה, ובדבריו יש בנותן טעם לדברי התוס'.

ק"ט) גמ', אף אנן נמי תנינא יש אוכל אכילה אחת וכו'. הקשה רבי עקיבא איגר מזה הראיה מדין זה, דהתם הפטור בהוצאה בפיו היינו דהווי כלאחר יד, ומה שמחזיק אוכלין בפיו בדרך אכילה, חייב כיון דאורחיה בהכי, ואין בזה את הפטור של כלאחר יד. אבל אכתי אין

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרה היומית" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומית ע"י רבנו הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ כפ"ט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafiyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>